Afgørelser – Reg. nr.: 08041.00

Fredningen vedrører: Holmegaards Mose

Bemærkninger:

Bemærkning om formål og bestemmelser:
I dokumentet er fredningens formål og bestemmelser fremhævet som hjælp til læseren. Fremhævningerne er vejledende. Fredningens formål og bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af af fredningens formål
Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne

Domme:

Taksationskommissionen: 26-11-2009

Natur- og Miljøklagenævnet: 11-07-2013

Naturklagenævnet: 29-04-2009

Fredningsnævnet: 31-03-2006, 17-10-2004

Forslag:

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

Sendt til:
Næstved Kommune
Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster
Naturstyrelsen, Att.: Lars Thiim
Danmarks Naturfredningsforening

NATUR- OG
MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

11. juli 2013 · J.nr.: NMK-82-00361 · Ref.: RTS

Fredning af Holmegård Mose – rettelse af fredningskort

Naturstyrelsen har ved mail af 11. marts 2013 gjort Natur- og Miljøklagenævnet opmærksom på en mulig fejl i fredningskortet til Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009 om fredning af Holmegård Mose (NKN-111-00019). På fredningskortet er størstedelen af matr.nr. 1an Holmegaard, Holme-Olstrup, medtaget i fredningen. Det er styrelsens vurdering, at alene den del af matr.nr. 1an, der på fredningskortet er beliggende i delområde C-4, er omfattet af fredningen.

Fredningsnævnets afgørelse af 31. marts 2006 om fredning af Holmegård Mose omfattede bl.a. dele af matr.nr. 1m og 1an Holmegaard, Holme-Olstrup, herunder en mindre del af matr.nr. 1an beliggende i fredningens delområde C-4. Skov- og Naturstyrelsen gjorde i en klage til Naturklagenævnet bl.a. gældende, at fredningen burde udvides, så samtlige de arealer, der ville blive påvirket af en hævet vandstand, blev omfattet af fredningen. Det drejede sig, udover de fredede arealer, bl.a. om yderligere en del af matr.nr. 1m og af matr.nr. 1an Holmegård, Holme-Olstrup.

Naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) besluttede ved afgørelse af 29. april 2009 om fredning af Holmegård Mose at medtage en del af matr.nr. 1m Holmegård, Holme-Olstrup, nord for Glasværket i fredningen. Der foreligger derimod ikke en beslutning om at medtage yderligere dele af matr.nr. 1an eller de af styrelsen nævnte arealer i øvrigt. Den på fredningskortet angivne fredningsgrænse, der medtager størstedelen af matr.nr. 1an, er således ikke i overensstemmelse med Naturklagenævnets beslutninger som meddelt ved afgørelsen af 29. april 2009. For at berigtige fejlen har Natur- og Miljøklagenævnet besluttet at sende en rettelse til fredningskortet til den pågældende lodsejer. Berigtigelsen er tillige sendt til Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster samt Naturstyrelsen, Næstved Kommune og Danmarks Naturfredningsforening. Natur- og Miljøklagenævnet beklager fejlen.

Med venlig hilsen

Lars Busck
Fredningskonsulent

Sendt til:
Ardagh Glass Holmegaard A/S, Glasværksvej 52, Fensmark, 4684 Holmegaard
Næstved Kommune, naestved@naestved.dk

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster sydsjaelland@fredningsnaevn.dk
Naturstyrelsen, att.: Lars Thiim nst@nst.dk og lanth@nst.dk
Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk

Signatur:

- Fredningsgrænse
- Projektgrænse
- Delområde A1
- Delområde C2
- Delområde C4
- EF-fuglebeskyttelsesområde
- EF-habitatområde
- Matrikelgrænse
- Ejerlavsgrænse

Grundkort © Kort og Matrikelstyrelsen

NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNET

Rettelse til Fredningskort
Naturklagenævnets
Fredningsafgørelse af
April 2009
Sag nr. NKN-111-00019
(Natur- og Miljøklagenævnet juli 2013)

EF-fuglebeskyttelsesområd

Broksø Vejle Skov

Fredskov

A2

C3

C2

TYVEKROG

A2

A1

EF-habitatområde

A3

C2

Sprageåse By, Herlufmagle

Herlufmagle By, Herlufmagle

Hjulebæk By, Herlufmagle

Linie 20 vejen

Rævevejen

Linie 19 vejen

Linie 8 vejen

Fensmark Skov

Hjulebæk By, Herlufmagle

Fensmark By, Fensmark

Fensmark By, Fensmark

Sibberup By, Fensmark

Signaturforklaring

- Fredningsgrænse
- Projektgrænse
- EF-fuglebeskyttelsesområde
- EF-habitatområde
- Delområde A1
- Delområde A2
- Delområde A3
- Delområde B
- Delområde C1
- Delområde C2
- Delområde C3
- Delområde C4
- Fredskov
- Grænse for fredskov
- Henvisning til areal- og lodsejerliste
- Observationstårne

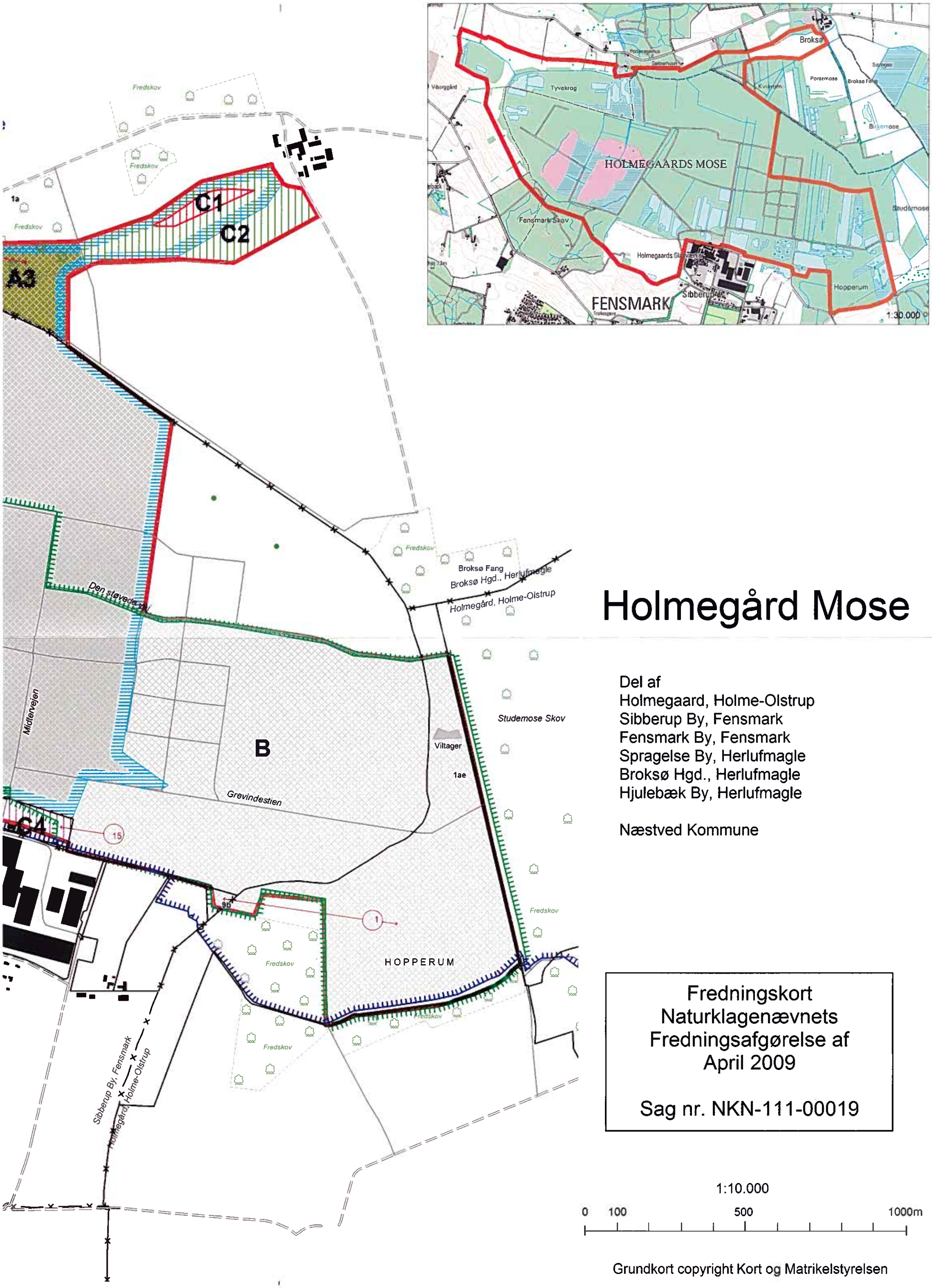

Holmegård Mose

Del af
Holmegaard, Holme-Olstrup
Sibberup By, Fensmark
Fensmark By, Fensmark
Spragelse By, Herlufmagle
Broksø Hgd., Herlufmagle
Hjulebæk By, Herlufmagle

Næstved Kommune

Fredningskort
Naturklagenævnets
Fredningsafgørelse af
April 2009

Sag nr. NKN-111-00019

Grundkort copyright Kort og Matrikelstyrelsen

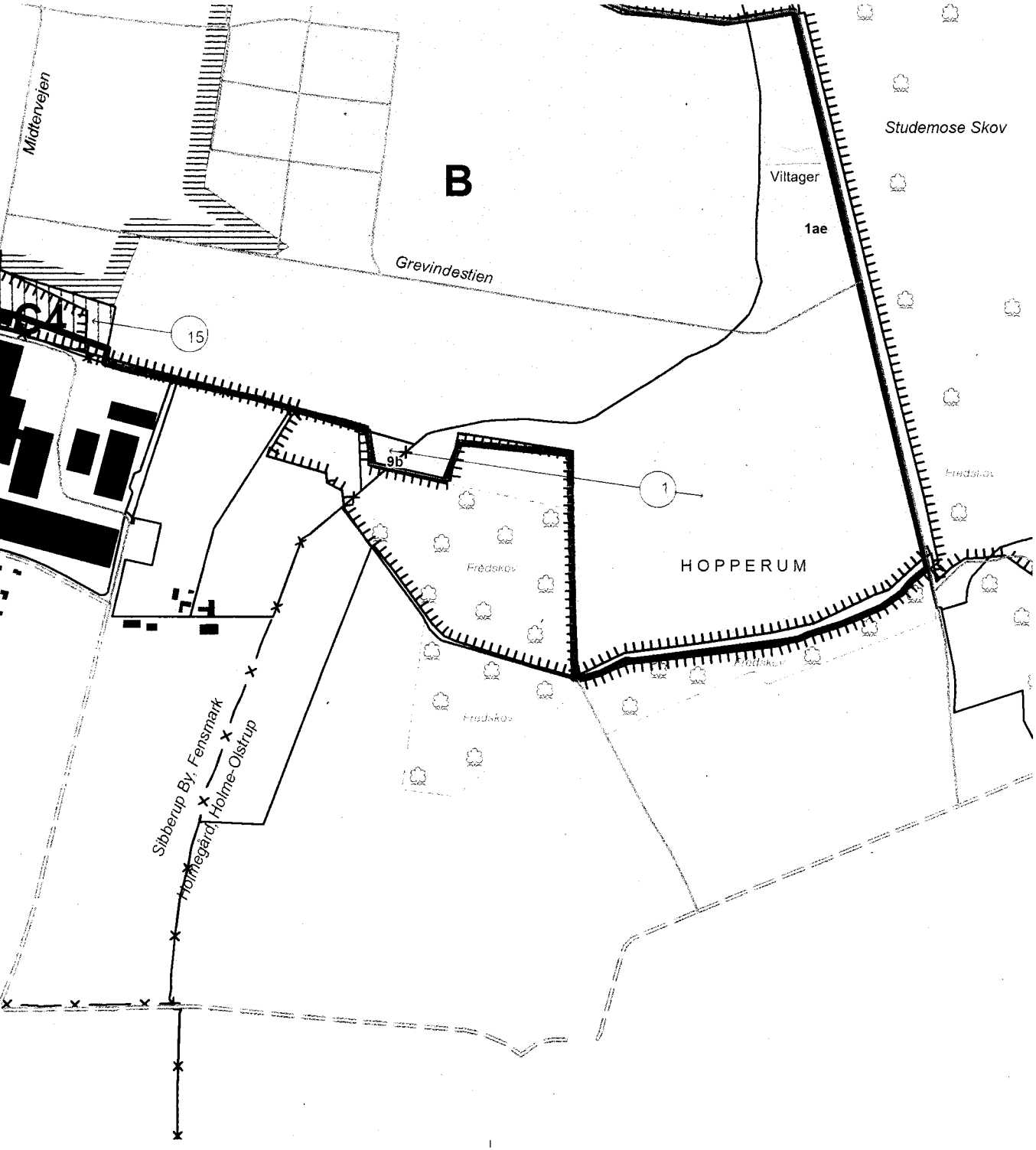

Del af
Holmegaard, Holme-Olstrup
Sibberup By, Fensmark
Fensmark By, Fensmark
Spragelse By, Herlufmagle
Broksø Hgd., Herlufmagle
Hjulebæk By, Herlufmagle

Næstved Kommune

Fredningskort
Naturklagenævnets
Fredningsafgørelse af
April 2009

Sag nr. NKN-111-00019

1:10.000

0 100 500 1000m

Grundkort copyright Kort og Matrikelstyrelsen

Taksationskommissionen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Modtaget i
By- og Landskabsstyrelsen
27 NOV. 2009

By- og Landskabsstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Sag nr. 369
J.nr. BLS 11-00006
Ref. PH

Sag nr. 369 Fredning af Holmegård Mose

Den 26. november 2009

Vedlagt fremsendes et eksemplar af Taksationskommissionens kendelse vedrørende fredning af Holmegård Mose.

Søgsmål til prøvelse af Taksationskommissionens afgørelse kan anlægges efter § 88 i naturbeskyttelsesloven inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt. Sag anlægges, hvis sagsøgeren har hjemting i Danmark, ved den byret, hvor sagsøgeren har hjemting.

Med venlig hilsen

Peter Hove
Direkte telefon: 72544773,
mail clphk@blst.dk

Taksationskommissionen
Sekretariat
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Tlf.: 72 54 47 00
taksationskommissionen@mim.dk

TAKSATIONSKOMMISSIONEN
ADRESSE
HARALDSGADE 53, 2100 KØBENHAVN Ø
TELF 72544700

Sag nr. 369

Fredning af Holmegård Mose

Kendelse

(Meddelt den 26. november 2009)

Indledning

Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009 om erstatning i anledning af fredning af Holmegård Mose er påklaget til Taksationskommissionen af følgende lodsejere:

Lb.nr. 7 Poul Erik Frederiksen (matr.nr. 7 a Spragelse by, Herlufmagle).
Lb.nr. 11 Merete Louise Rasmussen og Steen Christensen (matr.nr. 1 d Hjulebæk by, Herluftmagle).

Taksationskommissionen har den 22. oktober 2009 afholdt mundtlige forhandling og foretaget besigtigelse.

Ejeren af lb.nr. 7, Poul Erik Frederiksen var mødt

Ejerne af lb.nr. 11, Merete Louise Rasmussen og Steen Christensen var mødt.

For By- og Landskabsstyrelsen mødte biolog Else Marie Stamphøj.

For Næstved Kommune mødte biolog Lars Malmborg.

Naturklagenævnets afgørelse og de under sagen nedlagte påstande

Lb.nr. 7 Poul Erik Frederiksen, matr.nr. 7 a Spragelse by, Herlufmagle.

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 15.580 kr. afrundet til 15.600 kr. specificeret som 4,10 ha a 3.800 kr. = 15.580 kr.

Det fremgår af sagen, at fredningen omfatter 4,85 ha, hvoraf 0,75 ha er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Ejeren, der ikke i øvrigt har haft bemærkninger til erstatningsfastsættelsen, har nedlagt påstand om en erstatning på 130.000 kr. pr. ha for vandstandshævning på 1,5 – 2,0 ha af det areal, der ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Ejeren har til støtte herfor gjort gældende, at vandstandshævningen medfører, at dette areal bliver udyrkbart, og at erstatningen bør fastsættes på samme niveau som for de arealer i delområderne C-1 og C-2, hvor den landbrugsmæssige drift bortfalder. Ejeren har i den forbindelse henvist til erklæring af 20. oktober 2009 fra cand. agro Svend H. Hellisen, Herlufmagle, hvoraf bl.a. fremgår, at arealer med afvandingsdybder fra 0,00 til 0,25 m må betragtes som udyrkbare og arealer med afvandingsdybder fra 0,25 til 0,50 m må betragtes som delvis udyrkbare. Ifølge erklæringen må 1,26 ha af landbrugsarealet stort set betragtes som uegnet til fortsat landbrugsdrift med afvandingsdybder på 0,00-0,50 m.

Ejeren har endvidere nedlagt påstand om godtgørelse af udgiften til erklæringen fra Svend H. Hellisen.

By- og Landskabsstyrelsen har i brev af 1. oktober 2009 og under den mundtlige forhandling anført, at der for så vidt angår 1,5-2,0 ha af arealet må forventes en vandstandsforhøjelse, der på en del af arealet vil være på 0,25-0,50 m. En del af dette areal (0,75 ha) er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og der bør efter styrelsens opfattelse ikke ydes erstatning for denne del af arealet. Restarealet udgør herefter 0,75-1,25 ha. Erstatningen for dette areal bør fastsættes til et lavere beløb end 130.000 kr. pr. ha, da arealet ikke bliver af så ringe landbrugsmæssig værdi som de arealer, hvor der er tilkendt en erstatning på 130.000 kr. pr. ha, og arealet må forventes at kunne dyrkes nogle år.

Ved besigtigelsen blev det konstateret, at en del af det areal, der kræves erstatning for, er braklagt, mens arealet i øvrigt anvendes til korndyrkning. Arealet skråner ned mod mosen.

Lb.nr. 11 Merete Louise Rasmussen og Steen Christensen, matr.nr. 1 d Hjulebæk by, Herlufmagle.

Naturklagenævnet har fastsat en erstatning på 4.180 kr. afrundet til 4.200 kr. specificeret som 1,1 ha a 3.800 kr. = 4.180 kr.

Det fremgår af sagen, at fredningen omfatter i alt 1,39 ha, hvoraf 0,29 ha er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Ejerne, der ikke i øvrigt har haft bemærkninger til erstatningsfastsættelsen, har påstået erstatning for tabet ved, at en del af det dyrkede arealet bliver udyrkbart pga. vandstandshævningen. Det er ikke på indeværende tidspunkt muligt sikkert at angive hvor stort et areal, der bliver berørt.

By- og Landskabsstyrelsen har i ovennævnte brev af 1. oktober 2009 og under den mundtlige forhandling anført, at der for så vidt angår ca. 0,5 ha af arealet må forventes en vandstandsforhøjelse på 0,00-0,25 m. Erstatningen for dette areal bør fastsættes til et lavere beløb end 130.000 kr. pr. ha, da arealet ikke bliver af så ringe landbrugsmæssig værdi som de arealer, hvor der er tilkendt en erstatning på 130.000 kr. pr. ha, og arealet må forventes at kunne dyrkes nogle år.

Ved besigtigelsen blev det konstateret, at det areal, der kræves erstatning for, anvendes til korndyrkning. Arealet er noget kuperet.

<u>Taksationskommissionens bemærkninger</u>

Generelt vedrørende erstatningsfastsættelsen

Af erklæring af 8. juni 2007 fra Direktoratet for FødevareErhverv, der er indhentet under Naturklagenævnets behandling af sagen, fremgår bl.a., at jorden i Øvre Suså området omsættes til priser på mellem 150.000-250.000 kr./ha. Set ud fra en landbrugsmæssig driftsvinkel vurderes efterværdien

for projektarealer med vådområdedeklaration for så vidt angår sø/sump til 15-25.000 kr./ha, våde enge til 30-50.000 kr./ha og tørre enge til 40-70.000 kr./ha.

Det fremgår bl.a. af fredningsbestemmelserne for delområde C-1 og C-2, at der ikke må foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, mens der i delområde C-3 må foretages jordbehandling, der dog ikke må gå dybere end ca. 20 cm og aldrig dybere end 30 cm under terræn. Der må som hovedregel ikke foretages vedligeholdelse af eksisterende dræn i delområde C-1 og C-2, mens der må ske vedligeholdelse af eksisterende dræn i delområde C-3.

Ad lb.nr. 7

Efter det for kommissionen fremkomne må det lægges til grund, at dyrkningsmulighederne på ca. 1,25 ha af det fredede areal vil blive væsentlig forringet ved gennemførelsen af naturgenopretningsprojektet. Erstatningen for dette areal kan passende fastsættes til 100.000 kr. pr. ha, hvorved bemærkes, at arealet før fredningen ligesom arealerne i delområde C-1 og C-2 var blandt de mindst værdifulde landbrugsarealer i området og efter gennemførelsen af naturgenopretningsprojektet har en noget højere værdi end arealerne i delområde C-1 og C-2. Som følge heraf forhøjes erstatningen med 125.000 kr. til 140.600 kr.

Der findes ikke grundlag for at tilkende godtgørelse for udgiften til bistand fra Svend H. Hellisen.

Ad lb.nr. 11

Efter det for kommissionen fremkomne må det lægges til grund, at dyrkningsmulighederne på ca. 0,75 ha af det fredede areal vil blive væsentlig forringet ved gennemførelsen af naturgenopretningsprojektet. Erstatningen for dette areal kan passende fastsættes til 100.000 kr. pr. ha, hvorved bemærkes, at arealet før fredningen ligesom arealerne i delområde C-1 og C-2 var blandt de mindst værdifulde landbrugsarealer i området og efter gennemførelsen af naturgenopretningsprojektet har en noget højere værdi end arealerne i delområde C-1 og C-2. Som følge heraf forhøjes erstatningen med 75.000 kr. til 79.200 kr.

Herefter bestemmes:

Der fastsættes til nedennævnte ejere følgende erstatningsbeløb:

Lb.nr. 7 Poul Erik Frederiksen	140.600 kr.
Lb.nr. 11 Merete Louise Rasmussen og Steen Christensen	79.200 kr.

Erstatningsbeløbene forrentes som bestemt ved Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009.

B. Vollmond

Gitte Hansen

Christian Als

NATURKLAGENÆVNET
§§§§§§§§§§§

Modtaget i
By- og Landskabsstyrelsen
30 APR. 2009

Rentemestervej 8, 2400 København NV
Tlf.: 7254 1000 Fax: 7254 1001
E-mail: nkn@nkn.dk Web: www.nkn.dk
CVR: 18210932

Fredningsregistret
By- og Landskabsstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

29. april 2009
J.nr. NKN-111-00019
salha

Fredningen af Holmegård Mose i Næstved Kommune

Hermed følger Naturklagenævnets afgørelse i ovennævnte sag.

Med venlig hilsen

Sally Hansen
Afdelingssekretær

Dette brev er sendt til:

- Miljøcenter Nykøbing Falster, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F
- Næstved Kommune, Rådmandshaven 20, 4700 Næstved (Sendes også pr. mail til borger@naestved.dk)
- Skov- og Naturstyrelsen, Storstrøm, Egehus, Hannenovvej 72, 4800 Nykøbing F.
- Kulturarvsstyrelsen, H.C. Andersens Boulevard 2, 1553 København V
- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
- Direktoratet for FødevareErhverv, Arealkontoret, Kampmannsgade 3, 1780 København V
- Dansk Ornitologisk Forening, Fuglenes Hus, Vesterbrogade 140, 1620 København V (Sendes også pr. mail til natur@dof.dk)
- SKAT, Videns- og Kompetencecenter, Ejendomsvurdering, Att.: Lone Munk, Finsensvej 15, 2000 Frederiksberg
- Fredningsregistret, By- og Landskabsstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø

Naturklagenævnets afgørelse
af 29. april 2009
om fredning af Holmegård Mose
i Næstved Kommune
(Sag nr. NKN-111-00019)

Fredningsnævnet for Storstrøms Amt har den 31. marts 2006 truffet afgørelse i sagen om fredning af Holmegård Mose. Fredningsnævnet har samtidig truffet afgørelse om erstatning i anledning af fredningen.

Afgørelsen er påklaget til Naturklagenævnet af Skov- og Naturstyrelsen, Dansk Skovforening på vegne af Holmegård Gods, Gisselfeld Kloster og Broksø Hovedgaard samt en række andre lodsejere. Frednings- og erstatningsafgørelsen er endvidere forelagt Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42, da den samlede erstatning overstiger 100.000 kr.

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening den 19. december 2002. Fredningsforslaget omfattede 706,28 ha, men efter justeringer af fredningsområdets afgrænsning omfatter fredningen ca. 563 ha. En del af mosen (326 ha) var fredet ved Overfredningsnævnets afgørelse af 30. oktober 1987.

Beskrivelse af fredningsområdet

Områdets dannelse
Holmegård Mose er dannet i en senglacial issø der opstod i et afsmeltningsområde for 18.000-11.000 år siden. I forbindelse med den senglaciale isafsmeltning er der i issøbækkenet mellem gletchere i området aflejret et lag bestående af ler. Disse aflejringer har været meget vigtige for dannelsen af en sø og derved den efterfølgende tilgroning og dannelse af Holmegård højmose. Højmosen er formentlig dannet ved at vækster af mosser og græsser langs bredden af den lavvandede sø har bredt sig ud i søen og dækket hele overfladen, hvorved der er opstået grobund for den karakteristiske højmosevegetation, sphagnum-tørv. Højmosen har ligget som en svagt hvælvet flade med et åbent midterparti præget af mosaik af tørre lyngklædte tuer afvekslende med fugtige lavninger.

Kulturhistorie.

Holmegård Mose er internationalt kendt for sine usædvanligt velbevarede bopladser fra ældre stenalder. Det drejer sig dels om bopladser fra slutningen af istiden; gammelstenalderen ca. 11.000 til 10.000 f.Kr, som ligger på grænsen mellem mineraljord og mose. Dels bopladser, der helt eller delvist er indlejret i tørvelag, og som tilhører begyndelsen af indeværende varmetid ca. 9000-6000 f.Kr. Ud over de berømte bosteder rummer mosens tørvelag også betydelige, men kun lidt udforskede arkæologiske værdier fra senere dele af oldtiden. I yngre stenalder blev der nedlagt værdifulde gaver til åndelige magter i mosen.

EF-habitatområde

Holmegård Mose er udpeget som EF-habitatområde nr. 163 og EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 91. Udpegningsgrundlaget for habitatområdet er 16 naturtyper samt Stor Vandsalamander. Udpegningsgrundlaget som fuglebeskyttelsesområde er forekomsten af rørhøg, mosehornugle samt trækgæsterne sangsvane, sædgås og engsnare.

Begrundelse for fredningsforslaget

Formålet med fredningen er ifølge forslaget at sikre, pleje og genskabe de naturvidenskabelige værdier samt at sikre de omfattende kulturhistoriske værdier.

De centrale problemer for bevarelse og genskabelse af den del af Holmegaard Mose, som er aktiv højmose, knytter sig til afvandingen af mosen. Eksisterende drænkanaler i omkring mosen afvander i en grad, som indebærer en ødelæggende tørlægning af mosen. Dette fremmer nedbrydning af tørvene med frigørelse af næringsstoffer til følge, hvilket sammen med de tørre forhold fører til, at opvækst af birk og græsarten blåtop er et stigende problem.

De gældende fredningsbestemmelser udelukker specifikt muligheden for at ændre på afvandingssituationen. Baggrunden for at foreslå fredning af den nordlige del af Holmegårds Mose ud til ringkanal og Tornemosegrøften, omfattende "Tyvekrog" er, at der også her er væsentlige botaniske interesser samt, at området indeholder brunvandede næringsfattige søer og den særlige fauna, der knytter sig til disse. Desuden fås en naturlig afgrænsning af mosen, og mosen betragtes som en hydrologisk enhed.

Fredningens indhold.

Fredningsnævnet har truffet afgørelse om at frede området begrundet i mosens store naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier, som efter fredningsnævnets vurdering er så store, at hverken tidsbegrænsede eller tidsubegrænsede aftaler er tilstrækkelige til at sikre disse, dels begrundet i tidsbegrænsningen og dels, fordi aftalerne kan opsiges efter gensidig overenskomst. Hertil

kommer, at Holmegård Mose bør behandles som en enhed, og at en del af mosen i forvejen er fredet.

Fredningens overordnede formål er at gennemføre de forpligtelser, som følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000-område samt at sikre de kendte og potentielle arkæologiske værdier, som henholdsvis vides og forventes at forekomme under terræn. I overensstemmelse hermed er der i fredningen fastsat bestemmelser om naturpleje og naturgenopretning, som har til formål at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget som Natura 2000-område for at tilgodese.

Der er forbud mod aktiviteter, som kan forringe de arkæologiske værdiers bevaringstilstand, og bestemmelser med henblik på at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der er nødvendige for at sikre den fortsatte tilstedeværelse af biologiske samt arkæologiske værdier.

I de generelle bestemmelser er fastsat forbud mod tilplantning og dyrkning af arealer samt mod aktiviteter, som indebærer sænkning af grundvandsstanden, herunder etablering af nye dræn eller afvandingskanaler. Som grundlag for forvaltningen af de biologiske værdier skal lægges COWIs rapport "Holmegårds Mose – naturopgenopretning, Forundersøgelser" fra oktober 2003, samt COWIs supplerende rapport fra juli 2004. Som grundlag for varetagelsen af beskyttelsen af de arkæologiske værdier skal lægges Kulturarvsstyrelsens redegørelse af marts 2004 "Kulturarv i Holmegård Mose – oplæg til varig beskyttelse af dele af mosen og dens bredzone".

Fredningsnævnet har opdelt fredningsområdet i delområderne A, B og C. Delområde C er opdelt i områderne C-1 til C-4.

For delområde A og B gælder, at der ikke må iværksættes tiltag, som kan indebære forringelse af arkæologiske værdiers bevaringstilstand, herunder enhver form for fysiske indgreb i jordlagene, såsom pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion. Udsætning, fodring og jagt på fuglevildt kan ikke finde sted.

I delområde A er anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler samt gødskning ikke tilladt.

For delområde C gælder generelt, at eksisterende dræn og grøfter efter forudgående anmeldelse til plejemyndigheden må vedligeholdes til de på fredningstidspunktet lovlige profiler.

I område C-1 og C-2 må der ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan

skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion. Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af grøfter og dræn i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretning.

I område C-1 må der ikke etableres ny dræning. I område C-2 kan fredningsnævnet meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder. I parkanlægget til Broksøs hovedbygning skal det på al slags jord være muligt at nyanlægge dræn efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet.

For område C-3 gælder, at der ikke må foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 20 cm under terræn. Undtaget fra forbudet er vedligeholdelse af dræn og grøfter i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen. Fredningsnævnet kan dog meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljord og til midlertidig anvendelse og recirkulation af vand fra et tørveskær ved Holmegård Glasværk, når det er nødvendigt for glasværkets vedligeholdelsesarbejder.

Fredningsnævnet kan godkende etablering af et parkområde i forbindelse med museum og oplevelsesland på Holmegård Glasværk, som ligger uden for fredningsgrænsen.

I område C-4 må der ikke foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 50 cm under terræn. Der kan anlægges en grusbelagt parkeringsplads i området efter fredningsnævnets godkendelse.

Generelt for fredningsområdet gælder, at arealerne som udgangspunkt kan anvendes og drives som hidtil. Der må som hovedregel ikke opføres ny bebyggelse og opsættes skure m.v. Hegning kan kun etableres i forbindelse med pleje eller genopretning rettet mod de naturtyper, plante- og dyrearter, som udgør områdets udpegningsgrundlag, eller andre vildtlevende planter og dyr, som efter fredningsnævnets vurdering kan berettige midlertidig hegning. Veje og stier må ikke anlægges uden fredningsnævnets godkendelse. Veje og stier må ikke nedlægges. Der må som udgangspunkt ikke ske terrænregulering eller vand- og råstofindvinding.

Offentligheden har adgang til området efter naturbeskyttelseslovens almindelige bestemmelser. Undtaget er glasværkets arealer, hvor hegning kan opretholdes. Plejemyndigheden, Kulturarvsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen kan, med henvisning til dokumenterede og konkrete biologiske eller arkæologiske hensyn, foreslå bestemmelser om midlertidig indskrænkning af offentlighedens adgang. Fredningsnævnet kan godkende sådanne bestemmelser efter forelæggelse for ejere, plejemyndighed, Kulturarvsstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningen pålægger plejemyndigheden at gennemføre et nærmere bestemt naturgenopretningsprojekt (scenarium 3.1) inden for en frist på 9 måneder fra fredningens gennemførelse og at udarbejde en plejeplan for området.

Forundersøgelser for naturgenopretning

COWIs rapport "Holmegårds Mose – naturgenopretning, Forundersøgelser" fra oktober 2003, samt COWIs supplerende rapport fra juli 2004.

Som baggrund for fredningsforslaget er der i 2003 gennemført en række forundersøgelser, der dels beskriver den aktuelle tilstand i området og dels giver forslag til naturgenopretning og naturpleje for at styrke naturen. COWI opstiller i rapporten tre scenarier for hævning af vandstanden i mosen med henblik på at sikre de biologiske værdier i mosen. De tekniske tiltag omfatter bl.a. overfaldskant i grøfter, bundhævning og afbrydelse af drænledninger. Scenarie 3, der er en viderebygning af de to foregående scenarier, har til formål at få de bedst mulige forhold for genskabelse af naturlig hydrologi i så store dele af mosen som muligt. Af COWIs anbefalinger fremgår bl.a. at scenarie 3 giver størst areal med vandmætning, der herved bremser afvandingen af mosen og skaber bedre betingelser for de karakteristiske og sjældne plantearter.

I COWIs supplerende rapport er der udarbejdet et nyt scenarie 3.1, der tager hensyn til Kulturarvsstyrelsens anbefalinger i styrelsens rapport fra marts 2004 ("Kulturarv i Holmegård Mose – oplæg til varig beskyttelse af dele af mosen og dens bredzone") samt særlige hensyn til lodsejere i området. Scenariet bygger på det tidligere scenarie 3, men med nærmere beskrevne ændringer. Ændringerne indebærer bl.a., at Broksøs skovarealer helt udtages af scenariet med undtagelse af et mindre areal i den vestlige del af Kvierum nord for Skelgrøften.
Kulturarvsstyrelsen har ved brev af 6. september 2005 med kortbilag angivet, hvilke kulturhistoriske værdier der bør sikres gennem fredning.

Aftaler om naturgenopretning og naturpleje

Skov- og Naturstyrelsen har i november 2004 indgået aftaler med 4 lodsejere (lb.nr. 1-3 og 9) om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55.

Ifølge aftalerne mellem styrelsen og ejere af Holmegård Gods og Gisselfeld Kloster forpligter ejerne sig selv og fremtidige ejere af ejendommene til, at de omfattede arealer drives i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens og Storstrøms Amts naturgenopretnings- og naturplejeforskrift som nærmere beskrevet i et bilag til aftalen.

Af bilaget fremgår bl.a., at aftalens formål er at bevare og genskabe Holmegård Mose som en naturlig større sammenhængende aktiv højmose samt sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, mosen er udpeget for.

Ifølge pkt. 2.1 og 2.2. kan Skov- og Naturstyrelsen gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet. Vandstandshævningen kan gennemføres ved forskellige tiltag som beskrevet i COWIs rapport (juli 2004, scenarie 3.1) og til de koter, som fremgår heraf.

Efter bilagets pkt. 4.1. er jagt på fuglevildt ikke tilladt, og der må ikke foretages jagtforbedrende foranstaltninger for fuglevildtet såsom fodring, udsætning mv. Ifølge pkt. 4.2 har ejerne fri adgang til jagt på hårvildt og udleje af jagtret hertil samt ret til at slå spor og beskære træer og buske, således at færdsel i mosen fortsat er mulig. Der må ikke – uden forudgående aftale med Falster Skovdistrikt (nu Skov- og Naturstyrelsen, Storstrøm) – foretages jagtforbedrende foranstaltninger såsom fodring, hegning m.v. Det er heller ikke tilladt at dræne eller afvande, herunder oprense grøfter/dræn, og ejerne er forpligtede til at respektere vandstandshævning og anlæg hertil, jf. pkt. 6.3.

For andre særligt markerede delarealer må der ikke dybdepløjes eller stødryddes, jf. pkt. 7.1. Alle andre lovlige driftstiltag gennemføres under hensyntagen til de arkæologiske interesser, herunder fx at kørsel søges gennemført, så den ikke indebærer varige hjulspor. Ifølge pkt. 7.3 er bestemmelsen under pkt. 7.1 ikke til hinder for en overfladisk blotlæggelse af mineraljorden for at fremme sædvanlig selvforyngelse i skovbrugsdriften.

De to øvrige aftaler indeholder i lighed med ovenstående bestemmelser om "ønsket naturgenopretning og naturpleje – vandstandshævning" samt naturpleje, men ikke bestemmelser om jagt inden for aftaleområdet.

Klager

Skov- og Naturstyrelsen har indledningsvis bemærket, at diskussionerne om afgrænsning af området under fredningssagens behandling har været præget af to spørgsmål. Det ene spørgsmål har været afgrænsningen i forhold til de kulturhistoriske værdier omkring mosen, det andet har været afgrænsningen i forhold til et scenarium om ændrede afvandingsforhold for mosen.

For så vidt angår de kulturhistoriske værdier, har Kulturarvsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen haft en række drøftelser om den fredningsmæssige afgrænsning i og omkring Holmegård Mose. Som afslutning på disse drøftelser fremsendte Kulturarvsstyrelsen den 6. september 2005 brev og kort til fredningsnævnet om, hvilke kulturhistoriske værdier der bør sikres gennem fredning.

Skov- og Naturstyrelsen anbefaler, at det medsendte kort lægges til grund for afgrænsningen af de kulturhistoriske interesser.

For så vidt angår afgrænsningen i forhold til gennemførelse af naturgenopretning samt ændrede afvandingsforhold til sikring af kulturarven (scenarium 3.1. i COWI's rapport af 7. juli 2004), er det Skov- og Naturstyrelsens indstilling, at samtlige arealer, der bliver påvirket af en hævet vandstand, skal omfattes af fredningen. Det drejer sig, udover de fredede arealer, om del af matr.nr. 2b og 2c samt del af 7d Spragelse By, Herlufmagle, samt del af matr.nr. 1m og del af matr.nr. 1an Fensmark By, Fensmark, (jf. mørkegrønne arealer på fredningskortet).

Skov- og Naturstyrelsen anbefaler, at Kulturarvsstyrelsens brev af 6. september 2005 lægges til grund ved udarbejdelse af fredningsbestemmelser til varetagelse af de kulturhistoriske interesser. Heraf fremgår bl.a., at de to styrelser en enige om, at de kulturhistoriske interesser i de "lysegrønne områder", kan varetages ved den tinglyste aftale, hvis denne suppleres med en tinglyst fortidsmindebeskyttelse uden økonomisk kompensation for lodsejerne. Bestemmelserne for disse arealer er i fredningen blevet væsentligt strammere, hvilket Skov- og Naturstyrelsen anser for unødvendigt. Der savnes endvidere en argumentation for, at arealerne pålægges strammere restriktioner.

For arealet syd for mosen mellem Fensmark Skov og glasværket (matr.nr. 3b og del af matr.nr. 3a Fensmark By, Fensmark, "Glasværksengen") har Kulturarvsstyrelsen foreslået, at dræningen afbrydes af hensyn til bevaring af konstaterede arkæologiske interesser. Skov- og Naturstyrelsen har støttet dette, og konsekvenserne heraf er vist i scenarium 3.1. Imidlertid indgår arealet ikke i de aftaler, der er indgået mellem Skov- og Naturstyrelsen og nogle af lodsejerne i området. Det er uklart, om fredningsnævnets afgørelse indebærer afbrydelse af dræn på arealet. Dette bør præciseres i Naturklagenævnets afgørelse. Det er endvidere styrelsens vurdering, at recirkulation af vand fra et tørveskær umiddelbart nord for Holmegård Glasværk bør ophøre, når amtets tilladelse udløber.

Skov- og Naturstyrelsen finder det uhensigtsmæssigt, at veje og stier ikke må nedlægges, da de i forbindelse med naturgenopretningen kan blive vanskeligt passable. Bestemmelsen foreslås omformuleret til, at veje og stier kun må nedlægges, hvis færdsel vanskeliggøres som følge af naturgenopretningen.

Skov- og Naturstyrelsen kan ikke støtte, at fredningen åbner mulighed for vidtgående indskrænkninger i offentlighedens adgang. Styrelsen anbefaler, at offentlighedens adgang reguleres efter naturbeskyttelseslovens almindelige bestemmelser, dog evt. undtaget adgangsbegrænsning på matr.nr. 1an Fensmark By, Fensmark (Holmegård Glasværks areal nord for glasværket).

Skov- og Naturstyrelsen finder, at fristen for gennemførelse af naturgenopretningsprojektet er for kort. Styrelsen anbefaler, at den står for gennemførelse af scenarium 3.1. Endvidere anbefales det, at plejemyndigheden er Skov- og Naturstyrelsen for de arealer, hvor styrelsen har indgået frivillig aftale. For øvrige arealer anbefaler styrelsen, at plejemyndigheden er kommunen. Scenarium 3.1 bør indgå som bilag til fredningen.

For så vidt angår bonusbestemmelsen i fredningens § 10 har Skov- og Naturstyrelsen anført, at denne bør begrænses til alene at omfatte gennemførelse af scenarium 3.1.

Ansøgninger om dispensation bør - udover Kulturarvsstyrelsen - også forelægges Skov- og Naturstyrelsen og kommunen med henblik på at sikre den nødvendige koordination mellem de naturmæssige og kulturhistoriske interesser.

Dansk Skovforening har på vegne af Holmegaard Gods og Gisselfeld Kloster klaget over såvel frednings- som erstatningsafgørelsen.

Klagerne finder grundlæggende, at fredningen er overflødig. Ejerne af Holmegaard Gods og Gisselfeld Kloster har allerede indgået en række aftaler om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose. De eksisterende aftaler dækker en stor del af det område, som fredningen omfatter. Ejerne er indstillet på at indgå aftale for de områder, som p.t. ikke er omfattet af de indgåede aftaler, men som er indeholdt i fredningen. De eksisterende aftalers formål og retsvirkning svarer til fredningens formål og retsvirkning, hvorfor fredning ikke er nødvendig.

I aftalerne er anført følgende. "Nærværende aftale tinglyses servitutstiftende forud for al anden pantegæld. Når aftalen er tinglyst, er aftalen tidsubegrænset med de forbehold, der er anført ovenfor." De forbehold, der refereres til, er misligholdelsessituationer samt situationer, hvor det aftalte naturgenopretningsprojekt ikke kan gennemføres, eller de tilsigtede resultater ikke i tilstrækkeligt omfang kan opnås. I sådanne situationer skal der ske en genforhandling af aftalerne. En genforhandling vil ikke føre til en opsigelse af aftalerne, men en ændring, så det sikres, at Danmarks internationale forpligtelser kan opfyldes. Tilsvarende fremgår det af fredningen, at plejeplanen løbende skal revideres i sammenhæng med Natura 2000-planen. Endvidere vil forhold i fredningen, der måtte føre til det resultat, at Danmarks internationale forpligtelser ikke kan opfyldes, også føre til at fredningen vil skulle ændres. Derfor er der ikke forskel på fredningens og aftalernes retlige beskyttelse af arealerne.

Efter klagernes opfattelse er fredningsnævnets hovedbegrundelse for at sikre Natura 2000-beskyttelsen ved fredning i modstrid med såvel skovlovens som naturbeskyttelseslovens hoved-

instrument i habitatbeskyttelsen, som netop er indgåelse af aftaler, der tinglyses tidsubegrænsede på de enkelte ejendomme. Såfremt der ikke kan indgås aftaler med ejerne, skal myndighederne efter de to love meddele påbud om den fremtidige drift af arealerne. De to love medtager ikke fredningsinstrumentet som virkemiddel til opfyldelse af Natura 2000-forpligtelsen.

Sikring af de kulturhistoriske værdier og offentlighedens adgang er også tilgodeset i aftalerne. Med hensyn til de kulturhistoriske værdier er der indgået en supplerende aftale på baggrund af Kulturarvsstyrelsens synspunkter. For det areal, der er indgået aftale om, adskiller fredningens bestemmelser sig ikke væsentligt fra aftalen, som sikrer offentlighedens adgang på stort set samme måde som fredningen.

Dansk Skovforening har på baggrund af ovenstående principalt påstået fredningen ophævet, idet fredningsformålene er tilgodeset i aftalerne. Ejerne af Holmegård og Gisselfeld har endvidere givet tilsagn om, at de også er indstillet på at indgå tilsvarende aftaler for de områder, der er omfattet af fredningen, men endnu ikke omfattet af en aftale.

Såfremt fredningen ikke ophæves, har Dansk Skovforening følgende konkrete bemærkninger til fredningsbestemmelserne.

Skovforeningen finder det besynderligt, at fredningen i § 2 "respekterer" udpegningen af området som Natura 2000-område, når det ifølge § 1 er fredningens formål. Der refereres til undersøgelser foretaget af COWI, men det fremgår ikke hvilket scenarium, der refereres til. Der er uoverensstemmelse mellem afgrænsningerne på fredningskortet og afgrænsningerne i de rapporter fra COWI og Kulturarvsstyrelsen, som der refereres til.

I kendelsens §§ 4 og 5 står, at arealerne med forbehold for §§ 2 og 3 anvendes og drives som hidtil. Imidlertid beskriver §§ 2 og 3 for samtlige arealer inden for fredningsområdet begrænsninger i den mulige drift, der udelukker en fortsættelse af den hidtidige anvendelse og drift. Som eksempler på sådanne reguleringer nævner skovforeningen forbud mod fysiske indgreb i jordlagene, forbud mod gravning, kørselsslitage eller jordbearbejdning, som går dybere end 20/50 cm, forbud mod kørsel, der kan skabe varige spor, forbud mod anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler, gødskning, udsætning, fodring og jagt på fuglevildt, etablering af nye dræn samt krav om forudgående anmeldelse af almindelige driftsmæssige grøfteoprensninger.

Med det samtidige krav til vandstandshævning vil enhver kørsel skabe varige spor, og dermed vil kørsel i de berørte områder være umuliggjort. Forbudet mod kørselsslitage vil med det samtidige krav til vandstandshævning umuliggøre de plejetiltag, der lægges op til med fredningen, herunder rydning af arealer. Ligeledes vil almindelige skovnings- og transportopgaver være forhindret.

I skovområderne beliggende i C2 vil fredningens begrænsninger reelt betyde, at skovdriften må opgives og skoven herefter henligge som urørt skov. Endelig vil forbudet betyde, at Glasværksengen (matr.nr. 3b) ikke længere kan anvendes som udtaget areal/brakareal, med det resultat, at andre, højproduktive arealer må udtages til brakareal i stedet, hvilket vil medføre betydelige erstatningskrav.

I § 3.3 for delområde C anføres, at der efter forudgående anmeldelse til plejemyndigheden kan ske vedligeholdelse af de eksisterende grøfter til de på fredningstidspunktet lovlige profiler. Skovforeningen finder denne anmeldeordning overflødig, da der ikke er tillagt plejemyndigheden en indsigelsesmulighed, og fredningskendelsen giver ejeren ret til at foretage oprensning.

Skovforeningen finder, at der er uoverensstemmelse mellem fredningens bestemmelser, f.eks. § 12 sammenholdt med § 10 og bestemmelserne for område C-4 i § 3.3.

Klage fra Dansk Skovforening på vegne af Broksø Hovedgaard.
Skovforeningen har vedrørende fredningskendelsens § 2 anført det samme som oven for under klagen fra Gisselfeld Kloster og Holmegaard Gods. For så vidt angår Broksø Hovedgaard følger fredningsafgrænsningen ikke naturlige linjer, skel eller eksisterende driftsenheder på Broksøs jorder. Fredningens afgrænsning bør tydeligt markeres i felten.

Vedrørende fredningskendelsens øvrige bestemmelser har skovforeningen anført stort set det samme som ovenfor under klagen fra Gisselfeld Kloster og Holmegaard Gods.

Klage fra Fritz Rasmussen (lb.nr. 5).
Klageren har anført, at et areal på 0,25 ha i område C-2 er henlagt under naturbeskyttelseslovens § 3, hvilket ikke er korrekt. Klageren foreslår, at hele hans areal på 1,74 ha inddrages i C-2-området uden mulighed for almindelig landbrugsdrift.

Klage fra Poul Erik Frederiksen (lb.nr. 7).
Efter klagerens opfattelse er der ikke grundlag for, at fredningen skal omfatte området uden for mosen, der er almindelig landbrugsjord. Såfremt almindelig dyrkning af jorden kan skade mulige bopladser, så er det allerede sket, da jorden har været dyrket i århundreder. Der er mulige bopladser mange steder i Danmark, uden at der sker fredning. Klagerens del af området er karakteriseret med laveste niveau for de arkæologiske interesser ifølge Kulturarvsstyrelsens kort. Klageren finder derfor, at fredningsgrænsen bør trækkes langs med Tornemoserenden.

Klageren har efterfølgende fået bekræftet af Storstrøms Amt, at en del af hans areal (1,26 ha) ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, som fredningsnævnet har lagt til grund. Det er således alene 0,75 ha, der er omfattet af § 3 som beskyttet mose.

Klage fra Povl Fritzner (lb.nr. 9).

Klageren protesterer mod fredningen, da den forringer produktionsvilkårene både på den berørte ejendom og på klagerens samlede landbrugsbedrift. Arealerne indgår i et produktionslandbrug, hvor det er nødvendigt, at der ikke sker indskrænkninger i jordens udnyttelsesmuligheder. På 26 ha må der ifølge fredningen kun pløjes 20 cm i dybden. Den lave pløjedybde udelukker spredning af gylle og slam, der kræver en nedpløjning i 30 cm dybde. Sker nedpløjningen ikke dybt nok, vil det føre til utilsigtet fordampning af ammoniak til omgivelserne, herunder Holmegaard Mose, samt forøgede lugtgener. På grund af klagerens husdyrhold på 12-13.000 slagtesvin pr. år med tilhørende sohold og de gældende harmonikrav, kan problemet ikke blot løses ved at undlade at udsprede gylle og slam på det fredede areal.

I dag når vandstanden 10% op i de eksisterende drænrør. Med en forventet vandstandsstigning på 40-50 cm vil vandstanden komme til at ligge over drænrørene, som herefter ikke længere vil kunne lede vandet bort. Konsekvensen vil være, at de bagvedliggende arealer oversvømmes og må tages ud af dyrkning.

Klage fra Steen Christensen og Merete Rasmussen (lb.nr. 11).

Klagerne rejser tvivl om den tekniske rapport, som ligger til grund for nævnets afgørelse, hvor det påstås, at en vandstandshævning ikke vil berøre landbrugsdriften af klagernes jord på dele af matr.nr. 1d Hjulebæk by. Dele af jorden står i dag under vand om vinteren til trods for, at afvandingsdybden ifølge rapporten skulle være min. 0,75-1,00 m. Klagerne er blevet oplyst om, at vandstandshævningerne vil resultere i samme vandstand om sommeren som i dag er tilfældet om vinteren, dvs. nogle dele af jorden vil stå under vand året rundt.

Klage fra Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh (lb.nr. 12) og Søren Ole Stenager Pedersen (lb.nr. 13).

Klagerne er af den opfattelse, at man i forbindelse med fredningens gennemførelse også har lagt arealer ind under naturbeskyttelseslovens § 3. Der bør udarbejdes et oversigtskort pr. lodsejer, som tydeligt viser, hvilke arealer der er omfattet, og hvilke bestemmelser de enkelte områder indgår under.

Klage fra John og Linda Jensen (lb.nr. 17).
Klagerne ønsker, at offentligheden ikke får adgang til området. I så fald vil den tildelte erstatning være tilfredsstillende.

Øvrige bemærkninger til sagen

Kulturarvsstyrelsen

Kulturarvsstyrelsen har ved breve af 4. og 8. januar 2007 fremsendt sine bemærkninger til sagen. Styrelsen har redegjort for de kulturhistoriske beskyttelsesinteresser i området. Styrelsen er overordnet enig i afgrænsningen af det fredede område. Dog så styrelsen gerne, at en lille, sydvestlig del af C-3 området på matr.nr. 3a blev omklassificeret til C-2 på grund af tilstedeværelsen af en gruppe særligt velbevarede bopladser fra slutningen af istiden. Styrelsen ser desuden gerne, at bestemmelserne for C-4 området (som hidtil har været anvendt til oplagring af glasaffald) justeres, så arealet med tiden kan udlægges til mere ekstensiv anvendelse og kan friholdes for dræning og indgreb i jorden, dybere end 0,2 m under terræn.

Skov- og Naturstyrelsen

Skov- og Naturstyrelsen har ved brev af 26. januar 2007 oplyst, at det må anses for en fejl i fredningsnævnets afgørelse, at der ikke kan plantes i C-3 områderne i lighed med de muligheder, der er i C-1 og C-2 områderne. Kulturarvsstyrelsen har overfor SNS givet udtryk for, at man er enig heri.

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening anser den samlede fredning som den varige helhedsløsning, som bedst kan sikre områdets naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier for eftertiden samt sætte rammerne for anvendelse og drift i forhold til sikring og genopretning af disse værdier.

Dansk Skovforening

På vegne af Broksø Gods har foreningen supplerende anført, at ejeren ønsker mindst muligt areal fredet og finder som udgangspunkt, at fredningens afgrænsning bør følge afgrænsningen for den indgåede aftale.

På vegne af Holmegaard Gods og Gisselfeld Kloster har foreningen supplerende anført, at der bør udarbejdes en supplerende konsekvensvurdering af vandstandshævningens påvirkning af fredede arealer og naboarealer. Ifølge foreningen kan fredningens § 2, hvorefter arealer, med mindre andet er bestemt, ikke må tilplantes eller dyrkes, forstås således, at skovarealerne heller ikke må dyrkes og i princippet skal lades urørt. Dermed må der ikke ske beskæring eller slåning af spor.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling herunder besigtigelse og offentligt tilgængeligt møde den 19. april 2007 har deltaget Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Marion Pedersen, Anders Stenild, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Fredningen og dens afgrænsning

Naturklagenævnet tiltræder af de grunde, som fredningsnævnet har anført, at der gennemføres en fredning af Holmegård Mose, og at afgrænsningen af fredningsområdet fastholdes i princippet, som fredningsnævnet har bestemt dog med følgende ændringer:

Ved Broksø udvides fredningen på matr. nr. 1a Broksø Hgd., Herlufmagle til at omfatte hele marken ned til den grøft, der gennemskærer marken, jf. fredningskortet.

Del af matr.nr. 1m Holmegård, Holme-Olstrup nord for Glasværket medtages i fredningen.

C-2 arealet mod sydøst, del af matr. nr. 1a og 1ae, Holmegård, Holme-Olstrup og del af matr.nr. 9a, 9b og 10a Sibberup By, Fensmark, udgår af fredningen.

Fredningens indhold

For størstedelen af Holmegård Mose, del af matr.nr. 1m, Holmegård, Holme-Olstrup, matr.nr. 25b, Spragelse By, Herlufmagle, del af matr.nr. 1a Broksø Hgd. Herlufmagle og del af matr.nr. 2b, Spragelse By, Herlufmagle er der den 8. oktober 2004 indgået aftaler mellem Skov- og Naturstyrelsen og de enkelte ejere om naturgenopretning og naturpleje i Holmegård Mose iht. Naturbeskyttelseslovens § 55. Ejerne har modtaget vederlag for forpligtelserne efter aftalerne.

Aftalerne giver bl.a. mulighed for, at Skov- og Naturstyrelsen kan gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet med henblik på at bevare og genskabe Holmegård Mose som en naturlig større sammenhængende aktiv højmose og del af et større samlet mose- og naturområde. Naturklagenævnet finder derfor ikke at der er behov for ved fredningen at fastsætte yderligere fredningsbestemmelser for disse aftaleområder.

By- og Landskabsstyrelsen (BLSt) modtog den 21. februar 2008 en forespørgsel fra Kulturarvsstyrelsen (KUAS), om man ville være indstillet på sammen med KUAS at anbefale Naturklagenævnet, at C-2 skovarealer under Broksø henholdsvis Holmegård udlægges som urørt skov, eventuelt med en reduktion af arealernes afgrænsning. Danmarks Naturfredningsforening har udtalt sig til støtte for KUAS henvendelse.

KUAS og Skov- og Naturstyrelsen (SNS) har under det hidtidige forløb været enige om, at de kulturhistoriske interesser kunne varetages ved de frivillige tinglyste aftaler, hvis disse blev suppleret med en tinglyst fortidsmindebeskyttelse ved KUAS' foranstaltning uden økonomisk kompensation til lodsejerne. Denne fremgangsmåde var allerede beskrevet i et fortolkningsbidrag til aftalerne.

I forbindelse med Naturklagenævnets behandling af fredningssagen underbyggede KUAS i brev af 4. januar 2007 til nævnet dette synspunkt med følgende tilkendegivelse:

"Kulturarvsstyrelsen har også været i tæt dialog med Skov- og Naturstyrelsen. Som resultat af dette arbejde foreligger der en gensidig forståelse af projektområdets afgrænsning samt af, hvilke delarealer der mest hensigtsmæssigt kan beskyttes hhv. af arealfredning og via frivillige ordninger (jf. Kulturarvsstyrelsens brev til Fredningsnævnet af 6. september 2005)."

By- og Landskabsstyrelsen har under henvisning til ovenstående udtalt, at styrelsen ikke mener, at der er grundlag for at genoptage det omhandlede spørgsmål. Styrelsen fastholder derfor sit hidtidige standpunkt og har indstillet, at sagen afsluttes i overensstemmelse hermed.

Naturklagenævnet bestemmer på denne baggrund, at de skovarealer, der er omfattet af aftaler, del af matr.nr. 1a og del af matr. nr. 1d Broksø Hgd., Herlufmagle samt del af matr.nr. 30a Fensmark By, Fensmark, ikke skal undergives yderligere fredningsbestemmelser. For de øvrige C-2-arealer stadfæstes fredningsbestemmelserne.

For den del af matr.nr. 1a, Broksø Hgd., Herlufmagle, hvormed fredningen udvides, fastsættes bestemmelser svarende til fredningsnævnets bestemmelser for C-2

Bestemmelserne for område C-1 stadfæstes.

Bestemmelserne for "Glasværksengen", del af matr.nr. 1m, Holmegård, Holme-Olstrup, del af matr.nr. 3a, 3b, og 5bd, Fensmark By, Fensmark ændres fra C-3 til C-2, dog uden ret til tilplantning bortset fra genplantning af vildtremiserne.

For den østlige del af område A, del af matr.nr. 1m og 1ae, Holmegård, Holme-Olstrup, der ikke er omfattet af aftale om naturgenopretning, skal alene gælde bestemmelser svarende til den tidligere fredning fra 1987 samt bestemmelse om, at fredningen ikke skal være til hinder for en eventuel senere vandstandshævning. Fredningen skal heller ikke være til hinder for gennemførelse af foranstaltninger til opfyldelse af forpligtelser i medfør af Natura 2000.

Bestemmelsen om pløjedybde på C-3-arealerne ændres til, at jordbehandling ikke må gå dybere end ca. 20 cm og aldrig overstige 30 cm.

Skov- og Naturstyrelsen skal være plejemyndighed for hele det fredede område.

Naturklagenævnet har overvejet, om adgangsveje til mosen burde medtages under fredningen, som Friluftsrådet har fremsat ønske om. Skov- og Naturstyrelsen, der har indgået aftalerne med de tre godser, har oplyst, at aftalerne sikrer fortsat adgang til aftaleområdet svarende til de adgangsregler, der gælder for offentligt ejede arealer i medfør af naturbeskyttelsesloven, dog undtaget natfærdsel. Adgangsvejene synes, måske bortset fra en vejadgang til Gisselfelds del af mosen, ikke at være i fare for nedlæggelse. En eventuel nedlæggelse kan forhindres i medfør af naturbeskyttelseslovens § 26 a. Styrelsen mener derfor ikke, at der er grund til at tage adgangsvejene med i fredningen. Naturklagenævnet finder på denne baggrund ikke grund til at medtage adgangsvejene til mosen under fredningen, hvortil der således er adgang efter naturbeskyttelseslovens almindelige regler suppleret med de gældende aftaler.

Idet fredningsnævnets afgørelse af 31. marts 2006 ophæves, fastsættes følgende fredningsbestemmelser for fredningsområdet, der er afgrænset som vist på fredningskortet, der hører til Naturklagenævnets afgørelse. Fredningen omfatter helt eller delvist de på vedhæftede matrikelfortegnelse anførte ejendomme. Fredningen omfatter nu ca. 547 ha:

Formål

§ 1. Fredningens formål

Fredningens overordnede formål er

- at gennemføre de forpligtelser, som følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000 område. Natura 2000 områder er bl.a. områder, der skal bevare de forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter (EF-habitatområder), og områder, der skal beskytte levesteder for bestemte fuglearter (EF-fuglebeskyttelsesområder),

- i overensstemmelse hermed at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget som Natura 2000 område for at tilgodese,

- at sikre de kendte og potentielle arkæologiske værdier, som henholdsvis vides og forventes at forekomme under terræn,

- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser,

Fredningen har yderligere til formål at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der er nødvendige for at sikre den fortsatte tilstedeværelse af biologiske samt arkæologiske værdier.

Bestemmelser

§ 2. Generelle bestemmelser

For arealer, der er omfattet af aftaler af 8. oktober 2004 mellem Skov- og Naturstyrelsen og de pågældende ejere af arealer i fredningsområdet om naturgenopretning og naturpleje i Holmegård Mose fastsættes der ikke yderligere fredningsbestemmelser.

Arealer, der ikke er omfattet af ovennævnte aftaler, må, medmindre andet er bestemt nedenfor, ikke tilplantes eller dyrkes.

Der må ikke iværksættes aktiviteter, som indebærer sænkning af grundvandsstanden, herunder etableres nye dræn eller afvandingskanaler.

Som grundlag for forvaltningen af de biologiske værdier skal lægges COWI's rapport "Holmegård Mose – naturpleje og naturgenopretning, Forundersøgelser " fra oktober 2003, samt COWI's supplerende rapport fra juli 2004.

Som grundlag for varetagelsen af beskyttelsen af de arkæologiske værdier skal lægges Kulturarvsstyrelsens redegørelse af marts 2004 "Kulturarv i Holmegård Mose – oplæg til varig beskyttelse af dele af mosen og dens bredzone".

§ 3. Bestemmelser for delområder

Området inddeles i delområderne A 1, A 2, A 3, B samt C-1 til C-4. jf. fredningskortet.

Delområder A 1, A 2 og A 3

Aftaleområder, for hvilke, der alene gælder de bestemmelser, der fremgår af vilkår for aftale om naturgenopretning og naturpleje i Holmegård Mose, jf. § 2, stk. 1.

Afgrænsningen af fredningen igennem skovstykkerne markeres i marken af plejemyndigheden efter aftale med ejerne.

Delområde B

For området, der tidligere er fredet og ikke er omfattet af aftaler, gælder følgende særlige bestemmelser:

Arealer, som henligger udyrkede, skal bevares i naturtilstand. På de træbevoksede arealer skal skovdriften foregå ved naturlig selvforyngelse og selektiv hugst. Løvskov må kun renafdrives med maksimalt 2 ha om året.

Nåletræsbevoksninger skal fjernes, når træerne er hugstmodne.

Anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler samt gødskning er ikke tilladt. Opgravning af planter må ikke finde sted.

Det er tilladt at anlægge sådanne veje, som er nødvendige for skovdriften.

Eksisterende vildtagre og observationstårne *(hochsitze)* kan bibeholdes.

Fredningen er ikke til hinder for en eventuel vandstandshævning eller for gennemførelse af foranstaltninger til opfyldelse af forpligtelser i medfør af Natura 2000.

Delområde C-1

Der må ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af grøfter og dræn i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen. Der må ikke etableres ny dræning, jf. § 2, stk. 3.

Bestemmelser

Delområde C-2

Der må ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning, optrækning af træstubbe og nyanlæg af dræn og grøfter. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af grøfter og dræn i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen. Tilplantning må dog ikke ske på Glasværksengen, matr. nr. 3a, 3b, og 5bd, Fensmark By, Fensmark, bortset fra genplantning af vildtremiserne.

Fredningsnævnet kan dog uanset forbudet i § 2 meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder. Særligt vedrørende parkanlægget til Broksø's hovedbygning, matr. nr. 1a Broksø Hgd., Herlufmagle, gælder, at det på al slags jord skal være muligt at nyanlægge dræn med fredningsnævnets tilladelse.

Delområde C-3

Der må ikke foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end ca. 20 cm og aldrig dybere end 30 cm under terræn.

Undtaget fra forbudet er vedligeholdelse af eksisterende dræn samt dræn og grøfter i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen.

Fredningsnævnet kan dog uanset forbudet i § 2 meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder.

Forbudet mod dræning i § 2 er ikke til hinder for, - så længe det tidligere Storstrøms Amts vandindvindingstilladelse er gældende - at der efter fredningsnævnets godkendelse kan ske midlertidig anvendelse og recirkulation af vand fra et tørveskær umiddelbart nord for Holmegård Glasværk, når det er nødvendigt for glasværkets vedligeholdelsesarbejder.

Fredningen skal heller ikke være til hinder for etablering af et parkområde på matr.nr. 5bd Fensmark By, Fensmark i forbindelse med museum og oplevelsesland på det uden for fredningsgrænsen beliggende Holmegård Glasværk. Planerne herfor skal dog forelægges fredningsnævnet til godkendelse.

Markering af afgrænsningen af fredningen i C 2 og C 3-områderne foretages af plejemyndigheden, hvis ejerne ønsker det.

Delområde C-4

Der må ikke foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 50 cm under terræn.

Fredningen skal ikke være til hinder for efter fredningsnævnets godkendelse at anlægge en grusbelagt parkeringsplads på området.

Øvrige fredningsbestemmelser

Bestemmelser

§ 4. Bebyggelse, vej- og tekniske anlæg

Der må ikke opføres byggeri eller tekniske anlæg. Undtaget herfra er anlæg, som med fredningsnævnets godkendelse anlægges eller etableres med henblik på opfyldelse af fredningens formål, herunder gennemførelse af naturgenopretningsprojektet "scenarie 3.1" jf. § 7.

Der må ikke føres luftledninger hen over området, og ledninger må ikke nedgraves i området. Fredningen er dog ikke til hinder for nedgravning af den eksisterende højspændingsledning.

Der må ikke opsættes skure, boder, læskure eller campingvogne eller etableres andre faste konstruktioner eller anlæg. Det er dog tilladt midlertidigt at opstille arbejdsskure eller campingvogne i forbindelse med skovdriften, jagtudøvelse og tilsyn med arealerne.

Hegning er ikke tilladt. Undtaget fra forbudet er hegning i forbindelse med pleje eller genopretning rettet mod de naturtyper, plante- og dyrearter, som udgør områdets udpegningsgrundlag, eller andre naturligt forekommende vildtlevende planter og dyr.

Fredningsnævnet kan efter høring af Kulturarvsstyrelsen godkende anlæg af veje og stier. Eksisterende veje og stier må kun nedlægges, hvis færdselen ad dem vanskeliggøres eller hindres som følge naturgenopretningen.

§ 5. Terrænændringer m.v.

Enhver form for terrænregulering er forbudt. Undtaget fra forbudet er terrænændringer som følger af tiltag til opfyldelse af fredningens formål, herunder gennemførelse af naturgenopretningsprojekt "scenarie 3.1".

Fredningsnævnet kan efter høring af Kulturarvsstyrelsen og vedkommende lodsejer meddele tilladelse til arkæologiske udgravninger, geologiske boringer og lignende videnskabeligt begrundede indgreb i jordlagene.

Enhver form for vand- og råstofindvinding er forbudt, jf. dog bestemmelserne for område C-3 i § 3.

§ 6. Offentlighedens adgang

Offentligheden har adgang til området i medfør af naturbeskyttelseslovens bestemmelser. Undtaget herfra er glasværkets arealer på matr.nr. 1an Holmegård. Bestemmelsen er således ikke til hinder for, at der her kan opretholdes hegn, som forhindrer offentlighedens adgang til dele af arealet.

Fredningsnævnet kan efter forslag fra Skov- og Naturstyrelsen og Kulturarvsstyrelsen med henvisning til dokumenterede og konkrete biologiske eller arkæologiske hensyn tillade midlertidig indskrænkning af offentlighedens adgang. Forslag om indskrænkning af offentlighedens adgang skal forelægges ejerne og Danmarks Naturfredningsforening, inden fredningsnævnet træffer afgørelse.

§ 7 Naturgenopretning og naturpleje

Skov- og Naturstyrelsen er plejemyndighed for hele området.

Som led i efterlevelsen af de forpligtelser, som følger af områdets status som Natura 2000 område, foranlediger plejemyndigheden naturgenopretningsprojektet "Scenarie 3.1" gennemført indenfor en frist på tre år regnet fra denne afgørelses dato. Vandstandshævningen ved afløbet fra mosen mod nord kan dog gennemføres gradvis inden for en periode af højst seks år.

Plejemyndigheden gennemfører pleje af de fredede arealer i henhold til miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1604 af 20, november 2006 eller senere ændringer til opfyldelse af fredningens formål.

Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område, som skal være i overensstemmelse med Natura 2000 planen for området. Planen skal beskrive den naturtilstand, der ønske opretholdt eller genskabt, og de foranstaltninger, der sigter mod opnåelsen af fredningens formål. Planen sendes til og forhandles med de berørte lodsejere og Kulturarvsstyrelsen. Såfremt der er uenighed om plejeplanen, træffer fredningsnævnet afgørelse i sagen.

Bestemmelser

Fredningen er ikke til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse herudover kan gennemføres naturpleje og naturgenopretning, som ikke er i modstrid med fredningens formål, eksempelvis med henblik på efterlevelse af internationale forpligtelser eller beskyttelse af arkæologiske værdier.

§ 8. Bonusvirkning

Naturgenopretning efter scenarie 3.1, jf. § 7, kan gennemføres uden dispensationer fra naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 17 og uden tilladelse efter planlovens § 35, jf. naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 6 og 7, og planlovens § 36, stk. 1, nr. 5.

§ 9. Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra bestemmelserne i §§ 2 – 7, når det ansøgte ikke er i modstrid med fredningens formål. Ansøgninger om dispensation forelægges Skov- og Naturstyrelsen, Næstved Kommune og Kulturarvsstyrelsen til udtalelse.

§ 10. Ophævelse af Overfredningsnævnets afgørelse fra 1987

Med fredningens gennemførelse ophæves Overfredningsnævnets afgørelse af 30. oktober 1987.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck
Naturklagenævnets formand

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1

Fortegnelse over matrikelnumre, der helt eller delvis er omfattet af Naturklagenævnets fredningsafgørelse af 29. april 2009.

Holmegaard, Holme-Olstrup
Matr.nr. 1ae, 1an og 1m

Fensmark By, Fensmark
Matr.nr. 3a, 3b, 5bd og 30a

Spragelse By, Herlufmagle
Matr.nr. 2b, 3b, 7a, 7b, 7h og 25b

Broksø Hgd. Herlufmagle
Matr.nr. 1a og 1d

Hjulebæk By, Herlufmagle
Matr.nr. 1c, 1d, 1l, 10 og 15a

Naturklagenævnets afgørelse
af 29. april 2009
om erstatning i anledning af fredning af Holmegård Mose
i Næstved Kommune
(Sag nr. NKN-111-00019)

Fredningsnævnet for Storstrøms Amt har den 31. marts 2006 truffet afgørelse om erstatning i anledning af den samtidig besluttede fredning af Holmegård Mose i Næstved Kommune.

Fredningsnævnet har tilkendt erstatninger til lodsejerne med i alt 1.279.935 kr.

Fredningsnævnets erstatningsafgørelse er påklaget til Naturklagenævnet af Dansk Skovforening på vegne af Holmegård Gods, Gisselfeld Kloster og Broksø Hovedgaard samt af en række andre lodsejere i fredningen og nogle lodsejere uden for fredningen. Erstatningsafgørelsen er endvidere forelagt Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42, da den samlede erstatning overstiger 100.000 kr.

Fredningsnævnets afgørelse

I alt 4 lodsejere, Holmegård Gods, Gisselfeld Kloster, Broksø Gods og Poul Fritzner (lb.nr. 1-3 og 9) har modtaget vederlag fra Skov- og Naturstyrelsen i forbindelse med indgåede aftaler om naturgenopretning i Holmegård Mose for et samlet areal på 346,7 ha.

For så vidt angår Gisselfeld Kloster er der ikke tilkendt yderligere erstatning, da ejeren er ydet fuld erstatning i forbindelse med den indgåede aftale. Til de øvrige 3 ejere er der tilkendt yderligere erstatning på i alt 1.057.045 kr.

Erstatningen skal navnlig kompensere ejerne for værditab i forbindelse med forbud mod jagt på fuglevildt samt begrænsninger i udnyttelsesret som følge af vandstandshævningen.
Til øvrige lodsejere i fredningen er der i alt tilkendt erstatning med 222.890 kr. Erstatningen er bl.a. fastsat under hensyn til, at en del af arealerne er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Der er ikke tilkendt erstatning til lodsejere uden for fredningen, da fredningsnævnet ikke har fundet det godtgjort, at der ved fredningen vil ske vandstandshævninger af betydning for disses ejendomme.

Klager

Skov- og Naturstyrelsen har ikke påklaget erstatningstilkendelsen, men har vedrørende erstatningsfordelingen bemærket, at styrelsen ikke finder, at der er grund til at ændre på den normale fordeling af udgiften mellem staten og kommunen. Størrelseskriteriet i naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 5, er ikke opfyldt, da fredningen ikke har national betydning eller har medført udgifter, der er større end 2 mio. kr. Endvidere påpeges, at styrelsen i forbindelse med indgåelse af de frivillige aftaler har afholdt betragtelige beløb, som kan fraregnes fredningserstatningerne. Ydermere er det styrelsens hensigt at afholde yderligere omkostninger i mosen i forbindelse med bl.a. rydninger.

Dansk Skovforening har på vegne af Holmegaard Gods, Gisselfeld Kloster og Broksø klaget over erstatningsafgørelsen.

På vegne af Gisselfeld Kloster er fremsat et erstatningskrav på 226.300 kr. Da den frivillige aftale – i modsætning til fredningen – bl.a. tillader slåning af spor, beskæring af træer, etablering af skydeplatforme m.m. vil jagtværdien i delområderne A og B blive forringet. Dette opgøres til 81.800 kr.

På vegne af Holmegaard Gods er der fremsat et erstatningskrav på 7.851.700 kr. Kravet omfatter tab af fuglejagt (1.660.600 kr.), tab af hårvildtjagt (996.700 kr.), tab ved ophør af skovdrift på i dag tørre arealer (1.983.900 kr.), urørt skov som følge af forbud mod kørespor (513.500 kr.), beskyttelsen af ikke afmærkede interesseområder (216.700 kr.), erstatning for Glasværksengen (2.070.000 kr.), samt afgrødetab på ribsareal (50.000 kr.).

Erstatningskravet indeholder ikke beregninger for eventuelle følgeskader uden for det fredede areal som følge af vandstandshævning.

På vegne af Broksø Hovedgaard er fremsat et erstatningskrav på 2.054.275 kr. Kravet omfatter tab af dyrkningsmuligheder på arealet C-1 (174.656 kr.), tab af skovdrift i C-2 (34.000 kr.), mistede og besværliggjorte dyrkningsmuligheder på øvrige C-2 arealer (226.800), restriktioner på parkanlægget (320.000 kr.), tab af skovdrift på C-3 (391.200 kr.) og tab for mistet dyrkning på øvrige C-3 areal (900.619 kr.) samt ulempeerstatning (40.000 kr.)

Erstatningskravet indeholder ikke beregninger for eventuelle følgeskader uden for det fredede areal som følge af vandstandshævning.

Fritz Rasmussen (lb.nr. 5) har anført, at et areal på 0,25 ha i område C-2 er henført under naturbeskyttelseslovens § 3, hvilket ikke er korrekt. Klageren foreslår, at hele hans areal på 1,74 ha inddrages i C-2-området uden mulighed for almindelig landbrugsdrift.

Klageren har fremsat et erstatningskrav på 223.600 kr.

Poul Clod Præstholm og Helle Jessen (lb.nr. 6) er tilfredse med, at området fredes, men finder ikke, at det tilkendte erstatningsbeløb på 2.655 kr. står i relation til de ulemper, som følger af kravet om en maksimal pløjedybde på 20 cm.

Poul Erik Frederiksen (lb.nr. 7) har efterfølgende fået bekræftet af Storstrøms Amt, at en del af hans areal (1,26 ha) ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, som fredningsnævnet har lagt til grund. Det er således alene 0,75 ha, der er omfattet af § 3 som beskyttet mose.

Klageren har over for fredningsnævnet krævet erstatning for den del af arealet, der bliver påvirket af vandstandsstigningen som følge af opstemningen af Tornemoserenden. Der foreligger konsekvenskort fra Cowi, der viser påvirkningen af klagerens areal. Landbrugsjord, der ikke kan dyrkes som følge af for lav afvandingsdybde, mister sin værdi. Det er ikke tilstrækkeligt, at jorden formelt må dyrkes ifølge fredningsbestemmelserne, hvis det i praksis ikke er muligt på grund af hævningen af vandstanden i Tornemoserende. Vandstandsstigningen gennemføres som en del af fredningsbestemmelserne. Den værdiforringelse af jorden, der er en følge heraf, skal erstattes. Fredningsnævnet har slet ikke forholdt sig til denne problemstilling i erstatningsopgørelsen. Klageren anmoder derfor Naturklagenævnet om at tage stilling til problemet.

Povl Fritzner (lb.nr. 9) har fastholdt det erstatningskrav, som han fremsatte over for fredningsnævnet i brev af 19. januar 2006. Klageren har fremsat krav om, at fredningsmyndigheden forsyner ham med nye 26,5 ha til erstatning for de fredede arealer, subsidiært betaler ham 130.000 kr. pr. ha i erstatning.

Klageren forbeholder sig ret til at fremsætte yderligere erstatningskrav for bagvedliggende arealers oversvømmelse, hvis omfang ikke kan forudsiges på nuværende tidspunkt.

Steen Christensen og Merete Rasmussen (lb.nr. 11) rejser tvivl om den tekniske rapport, som ligger til grund for nævnets afgørelse, hvor det påstås, at en vandstandshævning ikke vil berøre

landbrugsdriften af klagernes jord på dele af matr.nr. 1d Hjulebæk by. Dele af jorden står i dag under vand om vinteren til trods for, at afvandingsdybden ifølge rapporten skulle være min. 0,75-1,00 m. Klagerne er blevet oplyst om, at vandstandshævningerne vil resultere i samme vandstand om sommeren, som i dag er tilfældet om vinteren, dvs. nogle dele af jorden vil stå under vand året rundt.

Erstatningen på 3.735 kr. er helt uacceptabel til at dække tabt indtjening, hvis de 1,39 ha ikke længere vil være dyrkbare eller have reduceret udbytte. Klagerne må endvidere ikke indhegne det berørte område og bruge det til sommerafgræsning af heste.

Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh (lb.nr. 12) og Søren Ole Stenager Pedersen (lb.nr. 13) finder den foreslåede erstatning uacceptabel i forhold til den betydning, fredningen vil have for den nuværende og fremtidige drift af de berørte arealer. Erstatningen bør tage udgangspunkt i handelsprisen for landbrugsjord. Klagerne tager forbehold for eventuelle yderligere erstatningskrav, såfremt den foreslåede vandstandshævning på mosen vil betyde yderligere begrænsninger i dyrkning af de berørte arealer samt tilstødende arealer.

John og Linda Jensen (lb.nr. 17) mener, at erstatningen er for lille, da ejendommens værdi forringes ved, at offentligheden har adgang til området. Da det kun er et lille hobbylandbrug, vil der være en herlighedsforringelse ved evt. salg af ejendommen.

Klagerne ønsker, at offentligheden ikke får adgang til området. I så fald vil den tildelte erstatning være tilfredsstillende.

Klage fra lodsejere uden for fredningsområdet.

Ejerne af ejendommene Broksøvej 2, 6, 10 og 12, Spragelse, 4160 Herlufmagle, har klaget over frednings- og erstatningsafgørelsen. Klagen vedrører erstatningens størrelse, både hvad angår kloakforhold og værdiforringelse. Klagerne finder endvidere, at fredningsnævnets afgørelse bygger på en teknisk rapport, der er fejlbehæftet.

Bemærkninger til erstatningskravene

Skov- og Naturstyrelsen har for så vidt angår erstatningsudmålingen oplyst, at flere lodsejere har foretaget en erstatningsberegning ud fra handelsværdien af landbrugsjord i området. Arealerne har imidlertid, ifølge styrelsen, også en efterværdi. Herlighedsværdien, herunder jagtværdien må

forventes at være større, hvis arealerne henligger som fugtige naturområder i stedet for intensivt dyrkede landbrugsarealer.

Skov- og Naturstyrelsen har konkret gennemgået en række af de fremførte erstatningsposter. Det fremgår bl.a. heraf, at styrelsen har vurderet, at visse krav kan imødekommes med mindre restriktive bestemmelser i fredningen. Endvidere har styrelsen anført, at visse forhold, herunder hårvildtsjagt og birkeplughugst, ikke er forhindret med fredningen, og at der således ikke er behov for erstatning herfor.

By- og Landskabsstyrelsen har udtalt, at erstatningskrav på 130.000 kr./ha eller mere overstiger det tab, som fredningen fremkalder. Styrelsen finder, at handelsværdien for såvel Broksø's areal som Glasværksengen kan anslås til 70 % af værdien af den bedste mark i det samlede område , dvs. 126.000 – 140.000 kr./ha, og at restværdien vil ligge mellem 30.000 og 70.000 kr./ha, alt efter hvor vådt arealet forventes at blive, samt at disse restværdier er beregnet på grundlag af forbud mod gødskning og sprøjtning, hvilket fredningen ikke forbyder.

Det er By-og Landskabsstyrelsens opfattelse, at erstatningen i stedet bør fastsættes inden for et interval af 70.000 – 85.000 kr./ha.

Dansk Skovforening har oplyst, at der ved erstatningsopgørelsen er taget hensyn til arealernes efterværdi.

Reviderede erstatningskrav

Efter at være blevet gjort bekendt med Naturklagenævnets foreløbige beslutninger om, hvordan fredningen vil blive, har en række lodsejere fremsat reviderede erstatningskrav.

Dansk Skovforening har på vegne af Holmegård Gods (lb.nr. 1) i sit reviderede erstatningskrav påstået den tilkendte erstatning på 964.600 kr. forhøjet til 2.263.298 kr. Erstatningskravet indbefatter værditabet for manglende dyrkningsmulighed af Glasværksengen på 2.070.000, afgrødetab på ribsareal på 50.000 samt godtgørelse for konsulent bistand på 143.298 kr. Det bemærkes, at ændringen af erstatningen for Glasværksengen efter ejerens opfattelse ikke er afhængig af om arealet indgår i fredningen som C-2 eller C-3 område, idet engen under alle omstændigheder bliver for våd til at dyrke. Der henvises til COWIs beregninger for scenarie 3.1, hvorefter vandstanden vil blive hævet til et niveau, som vil betyde, at store dele af Glasværksengen vil være meget våd og blød. Erstatningskravet for afgrødetabet på ribsarealet uden for fredningsarealet er begrundet i, at en dispensationsansøgning om oprensning af grøfter i

sommeren 2004 havde en urimeligt lang sagsbehandlingstid, hvorved ribsarealet på 1 ha blev så beskadiget, at det måtte genetableres.

For Gisselfeld Kloster (lb.nr. 2) kræves udelukkende godtgørelse for udgifter til konsulentbistand på 67.389 kr., da samtlige arealer tilhørende Gisselfeld Kloster er omfattet af de frivillige aftaler med Skov- og Naturstyrelsen.

For Broksø Gods (lb.nr. 3) påstås den tilkendte erstatning på 21.150 kr. forhøjet til 2.024.550 kr. For udgifter til konsulentbistand kræves 72.900 kr.

Lb. nr. 5, Fritz Rasmussen, ønsker hele arealet på 1,72 ha omfattet af område C-2 og som følge heraf erstatningen forhøjet til 1,72 ha x 130.000 kr., svarende til 223.600 kr. Det bestrides, at 0,25 ha er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Skov- og Naturstyrelsen har anført, at der ved erstatningskravets opgørelse ikke er taget hensyn til arealernes efterværdi.

Lb. nr. 6, Poul Clod Præstholm og Helle Jessen, har påstået erstatningen på 2.655 kr. (3.000 x 1,02-1.500 x 0,27) forhøjet under henvisning til, at beløbet ikke dækker de ulemper, som følger af en maksimal pløjedybde på 20 cm.

Skov- og Naturstyrelsen har anført, at der ved erstatningskravets opgørelse ikke er taget hensyn til arealernes efterværdi. Styrelsen har endvidere bemærket, at arealet kan dyrkes indtil en dybde på 20 cm.

Lb. nr. 7, Poul Erik Frederiksen har påstået erstatningen på 11.535 kr. (3.000 kr. x 4,85 – 1.500 kr. x 2,01) forhøjet til 269.700 kr. Klageren lægger til grund, at værdinedgangen udgør 90 %, og at ca. 2 ha vil blive påvirket af vandstandshævningen. Med udgangspunkt i en handelspris på landbrugsjord på 130.000 kr. pr. ha udgør værdinedgangen herefter 117.000 kr. pr. ha. For 2,4 ha af arealet, som ikke påvirkes af vandstandsstigningen, kræver ejeren en skønsmæssig erstatning på 13.000 kr. pr. ha for den værdinedgang, der følger af forbudet mod jordbehandling, som går dybere end 20 cm samt nydræning. Klageren bestrider endvidere, at 2,01 ha er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Storstrøms Amt har ved afgørelse af 25. april 2006 meddelt, at 1,26 ha af de 2.01 ha registrerede areal ikke kan anses for omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Skov- og Naturstyrelsen har anført, at arealer, som bliver påvirket af vandstandshævningen må forventes at have en væsentligt større efterværdi end 13.000 kr./ha.

Lb. nr. 9, Poul Fritzner, har i sit reviderede erstatningskrav påstået erstatningen på 71.295 kr. (3.000 kr. x 12,21 – 1.500 kr. x 4,51 = 29.865 kr. + 3.000 kr. x 13,81 = 41.430 kr.) forhøjet til 5.611.000 kr. Erstatningskravet er ændret fra det tidligere fremsatte krav på 3.445.000 kr., idet ejeren forudsætter, at Naturklagenævnet udvider det fredede areal med yderligere 6,6 ha og under henvisning til, at et areal på 21,8 ha ikke længere er braklagt.

Styrelsen anser 130.000 kr. pr ha for uforholdsmæssigt højt.

Lb. nr. 11. Steen Christensen og Merete Rasmussen, har påstået erstatningen på 3.735 kr. (3.000 kr. x 1,39 – 1.500 kr. x 0,29) forhøjet med henvisning til, at erstatningen ikke vil kunne dække den tabte indtjening i forbindelse med det manglende eller forringede udbytte af jorden som følge af vandstandshævningen. Området må heller ikke hegnes og bruges til sommerafgræsning af heste.

Styrelsen har anført, at gennemførelse af scenarie 3.1. muligvis vil påvirke de sydøstligste arealer udenfor ringkanalen med en vandspejlsændring på 0-25 cm. En mindre del af lb. nr. 11's areal ligger inden for dette område. Erstatningsbehovet vurderes at være begrænset. Arealet kan muligvis fortsat dyrkes, og de øvrige arealer kan fortsat dyrkes til 20 cm dybde. Endelig er fredningen ikke til hinder for indhegning og afgræsning med heste eller andre husdyr.

Lb. nr. 12, Niels Henrik Christiansen og Lene P. Kragh, og lb.nr. 13, Søren O.S. Christensen, har påstået erstatningerne på henholdsvis 4.005 kr. (3.000 kr. x 1,83 – 1.500 kr. x 0,99) og 10.980 kr. (3.000 kr. x 4,53 – 1.500 kr. x 1,74) forhøjet under henvisning til, at beløbene ikke dækker den begrænsning af dyrkningen som den ved fredningen muliggjorte vandstandshævning vil betyde for de berørte arealer.

Styrelsen har anført, at arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 er beskyttet uanset fredningen, og at arealerne har en efterværdi.

Lb.nr. 17, John og Linda Jensen, har påstået erstatningen på 30.255 kr. (1.500 kr. x 1,97 = 2.955 kr. + 0,21 x 130.000 kr. = 27.300 kr.) forhøjet under henvisning til, at ejendommens værdi forringes som følge af offentlighedens adgang.

Styrelsen har anført, at fredningen ikke giver offentligheden adgang i videre omfang end den eksisterende adgang.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling har deltaget 9 af Naturklagenævnets medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Marion Pedersen, Anders Stenild, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Naturklagenævnet har ved anden afgørelse af dags dato truffet afgørelse om fredning af Holmegård Mose i Næstved Kommune.

Naturklagenævnet udtaler:

Arealerne A1, A2 og A3 på fredningskortet, for hvilke der er indgået aftaler mellem ejerne og Skov- og Naturstyrelsen om naturgenopretning og naturpleje, tilkendes der ikke erstatning for, da der ikke fastsættes yderligere fredningsbestemmelser for disse arealer.

Delområde B er omfattet af bestemmelser svarende til den tidligere fredning fra 1987. Der fastsættes derfor ikke erstatning for dette område som følge af den nuværende fredning. Hvis vandstandshævningen på de tilstødende arealer måtte få indvirkning på tilstanden af arealerne i område B, må et eventuelt erstatningskrav i den anledning rejses særskilt overfor fredningsmyndigheden.

For øvrige arealer omfattet af fredningen må erstatningen fastsættes til et beløb, der modsvarer den nedgang i de enkelte ejendommes handelsværdi, der skyldes de ved fredningen pålagte begrænsninger i rådighedsretten, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1.

For arealer, der på fredningskortet er betegnet C 1 og C 2, som ikke længere vil kunne anvendes i almindelig landbrugsdrift, bør erstatningen fastsættes til 130.000 kr./ha, bortset fra et ca. 1,2 ha stort areal ved Broksø, hvor fredningen ikke medfører ændringer i den hidtidige anvendelse af arealet. For dette mindre areal fastsættes erstatningen efter grundtakst, 3.800 kr./ha.

For arealer, der på fredningskortet er betegnet C 3 og C 4, er der med fredningen sket en lempelse af begrænsningen i pløjedybden (Ikke dybere end ca. 20 cm og aldrig under 30 cm, i C 4 aldrig under 50 cm). Erstatningen for disse arealer fastsættes efter grundtakst, 3.800 kr./ha. For arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 tilkendes dog ingen erstatning.

Mindsteerstatning pr. ejendom fastsættes til 3.800 kr.

Der tilkendes ikke erstatning for arealer udenfor fredningen, da det ikke anses for godtgjort, at der ved fredningen vil ske vandstandshævninger af betydning på sådanne arealer.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 5, bestemmes det, at staten skal afholde ni tiendedele og Næstved kommune en tiendedel af erstatningen m.v., da fredningen, som omfatter en også kulturhistorisk værdifuld højmose, anses for at have national betydning, og da fredningen vil medføre udgifter over 2 mio. kr.

Idet fredningsnævnets erstatningsafgørelse ophæves, fastsættes erstatningerne efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, herefter således, idet de beregnede erstatninger oprundes til hele hundrede kroner.:

Lb. nr.	Ejer	Grund-takst	Are al	I alt	Særl.erst	Area l	I alt	Erst. I alt opr.
1	Holme-gård Gods				130.000	9.99	1.298.700	1.298.700,00 kr.
3	Broksø Gods	3.800	1,2	4.560	130.000	11,74	1.526.200	1.530.800,00 kr.
5	Frits H. Rasmus-sen	3.800	0,7	2.660	130.000	0,79	102.700	105.400,00 kr.
6	Poul Præst-holm og Helle Jensen	3.800	0,75	2.850			Mindste-erstatning	3.800,00 kr.
7	Poul Erik Frederik sen	3.800	4,10	15.580				15.600,00 kr.
8	Pia og Lars Christi-ansen	3.800	0,39	1.482			Mindste-erstatning	3.800,00 kr.
9	Poul Fritzner	3.800	7,7	29.260	130.000	13,81	1.795.300	1.824.600,00 kr.
10	Else Marie Knudsen	3.800					Mindste-erstatning	3.800,00 kr.
11	Merete	3.800	1,1	4.180				4.200,00 kr.

	Rasmus-sen og Steen Christen -sen							
12	Niels-Henrik Christi-ansen og Lene Pederse n Kragh	3.800	0,84	3.192			Mindste-erstatning	3.800,00 kr.
13	Søren Ole Stenager Christen sen	3.800	2,99	11.362				11.400,00 kr.
14	Stonens Invest A/S	3.800	2,11	8.018				8.100,00 kr.
15	Rexam Glas Holmeg ård A/S	3.800	0,02	76			Mindste-erstatning	3.800,00 kr.

Samlet erstatning for fredningen 4.817.800,00 kr.

De tilkendte erstatninger forrentes efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3, fra den 31. marts 2006 (datoen for fredningsnævnets afgørelse) med en årlig rente, der svarer til den til enhver tid gældende diskonto.

I godtgørelse for sagkyndig bistand for sagens behandling for Naturklagenævnet tilkendes der til lodsejeren lb.nr. 1, 2 og 3 repræsenteret ved Dansk Skovforening, i alt 283.587, kr. excl. moms, der udbetales direkte til Dansk Skovforening.

Af den samlede erstatning på 4.817.800,00 kr. samt renter og tillagt omkostningsbeløb på 283.587,00 kr. udreder staten ved Miljøministeriet 90 % og Næstved Kommune 10%, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Naturklagenævnets afgørelse om erstatningsudmålingen kan efter naturbeskyttelseslovens § 45 påklages til Taksationskommissionen af de ejere, der har indbragt fredningsnævnets afgørelse for Naturklagenævnet, eller for hvis vedkommende Naturklagenævnet har skærpet

fredningsbestemmelserne eller nedsat erstatningen. Afgørelsen kan tillige påklages af Næstved Kommune og af Miljøministeriet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, Naturklagenævnets afgørelse er meddelt den klageberettigede.

Klage skal indgives skriftligt til Naturklagenævnet, Rentemestervej 8, 2400 København NV, der videresender klagen til Taksationskommissionen.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck
Naturklagenævnets formand

FREDNINGSNÆVNET>

FREDNINGSAFGØRELSE
I

Fr.s. 26/2002 Sag om fredning af Holmegård Mose

Den 19. december 2002 rejste Danmarks Naturfredningsforening fredningssag for Holmegård Mose. En del af mosen, 326 ha var fredet ved Overfredningsnævnets afgørelse af 30. oktober 1987. Arealerne omfattet af fredningsforslaget er på 706,28 ha. og er matrikuleret under dele af 1 a og1 m Holmegård, Holme- Olstrup, 1 ae smst., 9 b Sibberup, Fensmark, 3b Fensmark, Fensmark, del af 30 a smst., del af 15 a Hjulebæk, Herlufmagle, 25 b Spragelse, Herlufmagle, dele af 1a og 1d Broksø Hgd., del af 1 c, 7 d, 7 b, 7 h, 7a, 3 b og 2 b Spragelse, Herlufmagle, del af 3 a Fensmark, Fensmark, dele af 10, 1d, 1c, 11 Hjulebæk, Herlufmagle, del af 5b Fensmark, Fensmark, dele af 10 a og 9 aSibberup, Fensmark og del af 1 am Holmegård, Holme-Olstrup. Holmegård Mose er udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde, EF habitatområde og Ef fuglebeskyttelsesområde.

Fredningsforslaget har været bekendtgjort i Statstidende den 10. januar 2003 og i Næstved Tidende d. 8. januar 2003 og særskilt underretning er sendt til ejere og til statslige og kommunale myndigheder m. fl.

Fredningssagen har været behandlet af formanden, dommer Ulf Andersen, de kommunalvalgte medlemmer Tommy Christensen og Jørgen Neerup Jensen og det amtsrådsvalgte medlem Verner Larsen.

I medfør af Naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 3 har der været afholdt offentligt møde den 18. februar 2003. Indkaldelsen til mødet skete samtidig bekendtgørelsen og underretning om sagens rejsning. Ved mødet foretoges besigtigelse. Inden mødet havde Danmarks Naturfredningsforening ved brev af 31. januar 2003 frafaldet fredning af dele af 1 c og 7 d Spragelse.

På mødet blev deltagerne gjort bekendt med, at fredningsforslagets forbud mod fodring og udsætning af vildt og forbud mod renafdrift af rødgranarealer og plukhugst i birk og eg ikke skulle træde i kraft allerede ved sagens rejsning.

Under mødet redegjorde Anders Fischer, Kulturarvsstyrelsen for de arkæologiske forekomster.

Inden mødet havde Skov- og Naturstyrelsen sendt et ændringsforslag.

På mødet tilsluttede repræsentanterne for amtet og Holmegaard kommune, Friluftsrådet og Dansk Ornitologisk Forening sig fredningsforslaget.

Flere lodsejere tilsluttede sig Skov- og Naturstyrelsens ændringsforslag.

Fredningsnævnet traf i forbindelse med mødet beslutning om, at det foreløbige forbud i § 3.5 i fredningsforslaget mod jordbehandling og vedligeholdelse af dræn ikke skulle gælde sædvanlig jordbehandling i form af pløjning m.v. i indtil 20 centimeters dybde, ligesom vedligeholdelse af dræn, der ikke krævede jordbehandling, kunne finde sted.

Fredningsnævnet traf endvidere på visse betingelser beslutning om at tillade naturgenopretning i det område, der er omfattet af fredningen af 30.oktober 1987.

Endelig traf fredningsnævnet beslutning om, at der skulle foretages yderligere forundersøgelser og udsatte sagen herpå til den 21. oktober 2003.

Forinden godkendte fredningsnævnet den 25. marts 2003, at undersøgelsen skulle foretages på grundlag af "Ydelsesbeskrivelser for forundersøgelser vedrørende naturpleje og naturgenopretningsprojekt for Holmegaards Mose" udarbejdet af Danmarks Naturfredningsforening den 20.marts 2003.

Den 26. marts 2003 gav nævnet tilladelse til punktvise opgravninger med med henblik på bortledning af vand fra Broksø Fang.

Ved brev af 3. oktober 2003 sendte Cowi til nævnet og lodsejerne "Holmegaard Mose. Naturpleje og Naturgenopretning. Forundersøgelser. Teknisk rapport" og "Fredning af Holmegaard Mose. Ikke teknisk resumé af forundersøgelserne for naturpleje og naturgenopretning". Ved brev af 17. oktober 2003 sendte Skov- og Naturstyrelsen " Vurdering af påvirkningen af vandspejlet i Holmegaards Mose fra vandindvindig" udarbejdet af Rambøll.

I forbindelse med offentligt møde den 21. oktober 2003 besluttede nævnet at udsætte sagen på, at Kulturarvsstyrelsen foretager en undersøgelse af de kulturhistoriske værdier i området og udsatte sagen til den 28. maj 2004.

Den 31. marts 2004 udsendte Kulturarvsstyrelsen "Kulturarv i Holmegård Mose" udarbejdet af Cowi i marts 2004.

Ved brev af 19. maj 2004 anmodede Skov- og Naturstyrelsen om yderligere udsættelse med henblik på at udarbejde et alternativt scenarium for for bevaring og genopretning af de arkæologiske og biologiske værdier.

I forbindelse med offentligt møde den 28. maj 2004 besluttede nævnet at udsætte sagen på supplerende undersøgelser.

Ved brev af 29. september 2004 til Dansk Skovforening ophævede fredningsnævnet visse dele af den midlertidige retsvirkning af fredningsforslaget.

Den 8. oktober 2004 traf fredningsnævnet efter et offentligt møde principbeslutning om fredning af dele af Holmegård Mose. Ved mail af 20. oktober 2004 sendte Danmarks Naturfredningsforening udkast til fredningsbestemmelser og fredningskort. Fredningsnævnet afventede herefter dokumentation for tinglysning af de MVJ-aftaler, der blev nævnt på mødet. Ved brev af 28. oktober 2004 erklærede Rexam Glass sig indforstået med, at den nordøstlige

del af matr. nr. 1 an Holmegård, Holme-Olstrup på visse betingelser inddrages under fredningen. Ved brev af 4. januar 2005 præciserede Kulturarvsstyrelsen sin indstilling til sikring af kulturarven i Holmegård Mose og tilkendegav bl.a., at styrelsen sammen med Skov- og naturstyrelsen arbejdede på i fællesskab at definere omfanget af en eventuel, overfladisk maskinel behandling af de gamle skovarealer langs mosekanten, og at styrelsen var indstillet på at acceptere en yderligere geografisk indsnævring ved Hopperum, og at der i løbet af kort tid ville blive fremsendt kortbilag herom. Ved brev af 3. februar 2005 sendte Falster Statsskovdistrikt dokumentation for tinglysning af 4 frivillige aftaler. Ved brev af 23. februar 2005 rykkede nævnet for de nævnte kortbilag og den nævnte fælles definition. Ved brev af 31. marts 2005 meddelte Kulturarvsstyrelsen, at det nævnte materiale ville blive fremsendt, når der mellem Kulturarvsstyrelsen og Skov-og naturstyrelsen var fundet en løsning på de udestående problemer. Ved brev af 25. maj 2005 meddelte Falster Statsskovdistrikt, at der nu var fundet en løsning, jf. et samtidig vedlagt fortolkningsbidrag, som gjorde, at Kulturarvsstyrelsen var tilfredse med den kulturhistoriske sikring af Broksø og Fensmark skov. Den 7. juni 2005 anmodede Danmarks Naturfredningsforening Kulturarvsstyrelsen om at fremkomme med sine bemærkninger hertil, således at fredningsnævnet kunne afslutte sagen. Ved brev af 1. juli 2005 med kopi til fredningsnævnet vedlagt kopi af brev af 25. maj 2005 fra kulturarvsstyrelsen til Falster Statsskovdistrikt anmodede Danmarks Naturfredningsforening Falster Statsskovdistrikt om en nærmere redegørelse vedrørende 7 punkter. Ved brev af 13. juli 2005 til Danmarks Naturfredningsforening har Falster Statsskovdistrikt henvist til en vedlagt kopi af brev af 28. juni til Kulturarvsstyrelsen. Ved mail af 22. juli 2005 har Danmarks Naturfredningsforening kommenteret ovennævnte brev af 28. juni 2005. Den 28. juli 2005 sendte Kulturarvsstyrelsen et udkast til fredningskort. Ved mail af 1. september 2005 modtog nævnet Danmarks Naturfredningsforenings kommentar. Ved brev af 6. september 2005 sendte Kulturarvsstyrelsen et nyt kort til nævnet. Ved brev af 24. oktober 2005 meddelte Falster Statsskovdistrikt, at der var søgt om dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3 til at foretage naturpleje. Ved brev af 24. oktober 2005 fremsendte Danmarks Naturfredningsforening en kommentar og Natur- og plankontoret har den 26. oktober 2005 sendt en mail vedrørende indgåede aftaler. Af mail af 22. november 2005 med bilag fra skovrider Claus Jespersen, Falster statsskovdistrikt fremgår det, at den aftale, der er indgået med Poul Fritzner, søges ændret, således at aftalens § 3 får samme ordlyd, som aftalerne med Holmegård, Broksø og Gisselfeldt godser. Skovrider Claus Jespersen har endvidere oplyst, at Poul Fritzner har modtaget erstatning. Under sagen er matr. nr. 5 b Fensmark blevet udstykket i matr. nr. 5 b, 5 bc og 5 bd smst. Alene de to sidstnævnte matrikelnumre ligger indenfor fredningsområdet.

Den 29. november 2005 besluttede fredningsnævnet at gennemføre fredning i overensstemmelse med principafgørelsen af 8. oktober 2004. Afgørelsen er begrundet i mosens store naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier. Nævnets medlemmer finder, at disse er så store, at hverken tidsbegrænsede eller tidsubegrænsede aftaler er tilstrækkelige til at sikre disse værdier dels på grund af tidsbegrænsningen og dels fordi aftalerne kan opsiges efter gensidig overenskomst. Hertil kommer, at Holmegård Mose bør behandles som en enhed, og at en del af mosen i forvejen er fredet. Der er endvidere opnået enighed om, at den nordøstlige del af matr. nr. 1 an Holmegård, Holme-Olstrup skal medtages under fredningen.

Med hensyn til fredningforslaget var der enighed om at godkende Danmarks Naturfredningsforenings fredningsforslag - der nu var begrænset til 562,78 ha - og at den efterfølgende korrespondance ikke bør medføre ændringer. Der var enighed om at fastsætte den i fredningsforlagets § 9 nævnte frist til 9 måneder. Med hensyn til erstatningskrav var der enighed om at fastsætte fristen til den 23. januar 2006. Efter anmodning fra Dansk Skovforening er fristen blevet forlænget 1 14 dage. Efterfølgende er der efter indhentet udtalelse fra Danmarks Naturfredningsforening og Cowi opnået enighed om, at at drænene og grøfterne på matr. nr. 7 a Spragelse, der ligger nord for Tornemoserenden, kan vedligeholdes til de på fredningstidspunktet lovlige profiler, uanset om drænene ikke er indtegnet på fredningskortet. Fredningsnævnet har på grundlag af brev af 21. januar 2006 fra ejerne matr. nr. 1 d Hjulebæk, Herlufmagle efterfølgende besluttet at indføre en bestemmelse under delområde C om, at dræn og grøfter i dette område kan vedligeholdes til de på fredningstidspunktet gældende lovlige profiler, men at dette skal anmeldes til plejemyndigheden 14 dage forinden arbejdets udførelse, hvis drænene og grøfterne ikke er indtegnet på fredningskortet. Fredningsnævnet har endvidere besluttet, at de områder, der på de hidtidige kort er medtaget under "C" skal medtages under "C-3". Med hensyn til lb.nr. 3 (Broksø Gods) har nævnet besluttet, at det til parkanlægget i Broksø's skal være muligt at nyanlægge dræn efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet. Med hensyn til lb.nr. 9 (Poul Fritzner) har nævnet af erstatningsmæssige hensyn besluttet at medtage hele den berørte del af matr. nr. 3 a Fensmark under område C-3. Ligeledes af erstatningsmæssige hensyn har fredningsnævnet med hensyn til lb. nr. 14 (Stones Invest A/S) besluttet, at fredningen ikke skal være til hinder for etablering af et parkområde i forbindelse med museum og oplevelsesland på Holmegaard Glasværk. Planerne herfor skal dog forelægges fredningsnævnet til godkendelse. Med hensyn til lb. nr. 15 (Rexam Glass Holmegaard A/S) har nævnet besluttet, at fredningen ikke skal være til hinder for efter fredningsnævnets forudgående godkendelse at anlægge en grusbelagt parkeringsplads på ejendommen.

Fredningsbestemmelserne er således:

§ 1 Fredningens formål

Fredningens overordnede formål er at gennemføre de forpligtelser, som følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000 område samt at sikre de kendte og potentielle arkæologiske værdier, som henholdsvis vides og forventes at forekomme under terræn. Natura 2000 områder er bl.a. områder, der skal bevare de forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter (EF-habitatområder) og områder, der skal beskytte levesteder for bestemte fuglearter (EF- fuglebeskyttelsesområder)

Fredningens konkrete formål er i overensstemmelse hermed at foranledige naturpleje og naturgenopretning, som har til formål at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget som Natura 2000 område for at tilgodese.

Fredningen har også til formål at tilvejebringe forbud mod aktiviteter, som kan forringe de arkæologiske værdiers bevaringstilstand.

Fredningen har yderligere til formål at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der er nødvendige for at sikre den fortsatte tilstedeværelse af biologiske samt arkæologiske værdier.

§ 2 Generelle bestemmelser
Fredningen respekterer udpegningen af størstedelen af området som Natura 2000 område jf. kort, hvorfor alle planer og projekter til enhver tid forudsættes at være i overensstemmelse med de hensyn og målsætninger, som følger heraf.

Arealer må, med mindre andet er bestemt nedenfor, ikke tilplantes eller dyrkes.

Der må ikke iværksættes aktiviteter, som indebærer sænkning af grundvandsstanden, herunder etableres ny dræn eller afvandingskanaler.

Som grundlag for forvaltningen af de biologiske værdier skal lægges COWIs rapport "Holmegårds Mose - naturpleje og naturgenopretning, Forundersøgelser" fra oktober 2003, samt COWI's supplerende rapport fra juli 2004.

Som grundlag for varetagelsen af beskyttelsen af de arkæologiske værdier skal lægges Kulturarvsstyrelsens redegørelse af marts 2004 "Kulturarv i Holmegård Mose - oplæg til varig beskyttelse af dele af mosen og dens bredzone".

§ 3 Bestemmelser for delområder
Området inddeles i delområderne A, B og C. Delområde C opdeles yderligere i områderne C-1 til C-4, jf. vedlagte kort.

§ 3.1 Delområde A
Der må ikke iværksættes tiltag, som kan indebære forringelse af arkæologiske værdiers bevaringsstilstand, herunder enhver form for fysiske indgreb i jordlagene, så som pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/ eller forårsage erosion.

Anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler samt gødskning er ikke tilladt.

Udsætning, fodring og jagt på fuglevildt kan ikke finde sted.

§ 3.2 Delområde B
Der må ikke iværksættes tiltag, som kan indebære forringelse af arkæologiske værdiers bevaringsstilstand, herunder enhver form for fysiske indgreb i jordlagene, så som pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbuddet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/ eller forårsage erosion.

Udsætning, fodring og jagt på fuglevildt kan ikke finde sted.

§ 3.3 Delområde C

Generel bestemmelse.

Eksisterende dræn og grøfter må efter forudgående anmeldelse til plejemyndigheden vedligeholdes til de på fredningstidspunktet lovlige profiler. Hvis drænene og grøfterne ikke er angivet på fredningskortet, skal anmeldelse om vedligeholdelsesforanstaltninger ske til plejemyndigheden med 14 dages varsel.

Bestemmelser for område C-1
Der må ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af grøfter og dræn i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen.

Der må ikke etableres ny dræning.

Bestemmelser for område C-2
Der må ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning, optrækning af træstubbe og nyanlæg af dræn og grøfter. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af dræn og grøfter i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen.

Fredningsnævnet kan dog, jf. § 11 efter forudgående ansøgning, meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder.

Særligt vedrørende parkanlægget til Broksø's hovedbygning, matr.nr. 1 a Broksø Hgd., Herlufmagle (lb.nr. 3) gælder, at det på al slags jord skal være muligt at nyanlægge dræn efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet.

Bestemmelser for område C-3
Der må ikke foretages eller nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 20 cm under terræn.

Undtaget fra forbudet er vedligeholdelse af dræn og grøfter i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen.

Fredningsnævnet kan dog, jf § 11, efter forudgående ansøgning, meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder.

Forbudet mod dræning i § 2 er ikke til hinder for, efter forudgående dispensation jf. § 11, midlertidig anvendelse og recirkulation af vand fra et tørveskær umiddelbart nord for Holmegård Glasværk, når det er nødvendigt for glasværkets vedligeholdelsesarbejder.

Fredningen skal ikke være til hinder for etablering af et parkområde på matr.nr. 5 bc og 5 bd Fensmark By, Fensmark (lb.nr. 14) i forbindelse museum og oplevelsesland på det uden for fredningsgrænsen beliggende Holmegaard Glasværk. Planerne herfor skal dog forelægges fredningsnævnet til godkendelse.

Bestemmelser for område C-4
Der må ikke foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 50 cm under terræn.

Fredningen skal ikke være til hinder for - efter fredningsnævnets forudgående godkendelse - at anlægge en en grusbelagt parkeringsplads på området.

§ 4 Arealernes anvendelse
Arealerne kan med forbehold for §§ 2 og 3 anvendes som hidtil.

§ 5 Arealernes drift
Arealerne kan med forbehold for §§ 2 og 3 drives som hidtil.

§ 6 Bebyggelse, vej-, tekniske anlæg
Der må ikke opføres byggeri eller tekniske anlæg. Undtaget herfra er anlæg, som med fredningsnævnets godkendelse anlægges eller etableres med henblik på opfyldelse af fredningens formål, herunder gennemførelsen af naturgenopretningsprojektet "scenarie 3.1", jf. § 9.

Der må ikke opsættes skure, boder, læskure eller campingvogne eller etableres andre faste konstruktioner eller anlæg. Det er dog tilladt midlertidigt at opstille arbejdsskure eller campingvogne i forbindelse med skovdriften, jagtudøvelse og tilsyn med arealerne.

Hegning kan kun etableres i forbindelse med pleje eller genopretning rettet mod de naturtyper, plante- og dyrearter, som udgør områdets udpegningsgrundlag, eller andre naturligt forekommende vildtlevende planter og dyr, som efter fredningsnævnets vurdering måtte kunne berettige midlertidig hegning.

Veje og stier må ikke anlægges uden fredningsnævnets godkendelse, efter forudgående høring af Kulturarvsstyrelsen. Veje og stier må ikke nedlægges.

§ 7 Terrænændringer m.v.
Enhver form for terrænregulering kan ikke finde sted. Undtaget fra forbudet er terrænændringer som følger af tiltag til opfyldelse af fredningens formål jf. §§ 6 og 9, herunder gennemførelsen af naturgenopretnings-projektet "scenarie 3.1".

Fredningsnævnet kan efter høring af Kulturarvsstyrelsen meddele tilladelse til arkæologiske udgravninger, geologiske boringer og lignende videnskabeligt begrundede indgreb i jordlagene.

Enhver form for vand- og råstofindvinding kan ikke finde sted, jf. dog be-

stemmelserne for område C-3 i § 3.3.

§ 8 Offentlighedens adgang
Offentligheden har adgang til området jf. den på fredningstidspunktet gældende naturbeskyttelseslovs generelle bestemmelser. Undtaget herfra er glasværkets arealer på matrikel 1 an Holmegård. Bestemmelsen er således ikke til hinder for, at der her kan opretholdes hegn, som forhindrer offentlighedens adgang til dele af arealet.

Plejemyndigheden, Kulturarvsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen kan dog med henvisning til dokumenterede og konkrete biologiske eller arkæologiske hensyn foreslå bestemmelser om midlertidig indskrænkning af offentlighedens adgang.

Forslag om bestemmelser om indskrænkninger i offentlighedens adgang forelægges ejere, plejemyndigheden, Kulturarvsstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening til udtalelse og er med fredningsnævnets godkendelse gældende.

§ 9 Naturgenopretning, plejeplan og plejemyndighed
Som led i efterlevelsen af de forpligtelser, som følger af områdets status som Natura 2000 område, foranlediger plejemyndigheden naturgenopretningsprojektet "scenarie 3.1" gennemført indenfor en frist på 9 måneder fra fredningens gennemførelse.

Med henblik på den løbende efterlevelse af internationale forpligtelser udarbejder plejemyndigheden en plejeplan. Planen kan efter plejemyndighedens beslutning enten udgøre, eller være en del af, den Natura 2000 plan som jf. de generelle bestemmelser i Lov om miljømål skal udarbejdes for Natura 2000 området "Holmegård Mose".

Plejeplanen forelægges berørte ejere, Kulturarvsstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening til udtalelse og er med fredningsnævnets godkendelse gældende.

Plejeplanen revideres i sammenhæng med Natura 2000 planen og i overensstemmelse med de generelle bestemmelser herom i Lov om miljømål og naturbeskyttelsesloven.

Plejemyndigheden tillægges til enhver tid den myndighed, som jf. Lov om Miljømål og naturbeskyttelsesloven er ansvarlig for at udarbejde og udmønte Natura 2000 planer.

Fredningen er ikke til hinder for gennemførelse af enhver form for naturpleje og naturgenopretning, herunder indgåelse af aftaler efter anden lovgivning, som ikke er i modstrid med fredningens formål, herunder efterlevelsen af internationale forpligtelser og beskyttelse af arkæologiske værdier.

§ 10 Naturbeskyttelseslovens generelle bestemmelser (bonus-bestemmelser)
Naturpleje og naturgenopretning samt arkæologiske udgravninger kan gennemføres uden dispensationer fra naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 17 og

uden tilladelse efter planlovens § 35. Tilføjelse om

§ 11 Dispensation
Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra bestemmelserne i §§ 2 - 9, når det ansøgte ikke er i modstrid med fredningens formål.

I forbindelse med ansøgning om dispensation forelægges ansøgningen for Kulturarvsstyrelsen til udtalelse.

§ 12 Ophævelse af Overfredningsnævnets afgørelse fra 1987
Med fredningens gennemførelse ophæves Overfredningsnævnets afgørelse fra 30. oktober 1987. Aflysning skal dog først finde sted, når fredningen er endelig.

Fredningen træder ikke i stedet for tilladelser efter Naturbeskyttelsesloven eller anden lovgivning, jf. Naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 7.

Afgørelsen er enstemmig.

Da den samlede erstatning overstiger 100.000 kr. skal fredningsafgørelsen jf. Naturbeskyttelseslovens § 42 forelægges Naturklagenævnet.

Fredningsafgørelsen skal tinglyses på del af matr. nr. 1 m Holmegård, Holme-Olstrup, matr. nr. 1 ae smst., del af matr. nr. 1 a smst., matr. nr. 9 b Sibberup by, Fensmark, matr. 3 b Fensmark by, Fensmark, del af matr. nr. 30 a smst, del af matr. nr 15 a Hjulebæk by, Herlufmagle, matr. nr. 25 b Spragelse by, Herlufmagle, matr. nr. 25 b Spragelse by, Herlufmagle, dele af matr. nr. 1 a og 1 d Broksø Hgd., Herlufmagle, dele af matr. nr. 7 b, 7 h, 7a , 3 b og 2 b Spragelse by, Herlufmagle, del af matr. nr. 3 a Fensmark by, Fensmark, dele af matr. nr. 10, 1 d, 1 c og 1 l Hjulebæk by, Herlufmagle, del af matr. nr. 5 bc og 5 bd Fensmark by, Fensmark, del af matr. nr. 1 an Holmegård, Holme-Olstrup og dele af matr. nr. 10 a og 9 a Sibberup by, Fensmark jf. vedhæftede kort og areal- og lodsejerfortegnelse.

Fredningsnævnet for Storstrøms amt, den 31. marts 2006

Tommy Christensen Jørgen Neerup Jensen Ulf Andersen Verner Larsen

Lb.nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ejer:	Ønskes fredet:		Heraf omfattet af naturbeskyttelseslovens bestemmelser om:			Tidligere fredet	Bemærkninger
			Ca.ha.:	Antal lodder:	Beskyttelses-linier strand, sø, å og fortidsminder §§15, 16 og 18 Ca.ha.	Beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser §§17 og 19 Ca.ha.	Søer, vandløb, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev m.m. §3 Ca.ha.		
1	del af 1 m Holmegaard, Holme-Olstrup	Christian Ivar Danneskiold Lassen Juellingevej 2 Juellinge 4653 Karise	359,27	1			353,6	30.10.1987	ofn.k., landbrug
	1 ae og		49,94	1			45,75	30.10.1987	ofn.k., del er fredskov
	del af 1 a smst.		9,44	1			2,74		landbrug, del er fredskov
	9 b Sibberup By, Fensmark		0,55	1			0,55	30.10.1987	ofn.k., landbrug
	3 b Fensmark By, Fensmark		9,99	1			-		-
	del af 30 a smst.		9,96	1			0,40		fredskov
	del af 15 a Hjulebæk By Herlufmagle		2,50 441,65	1			0,05		fredskov
2	25 b Spragelse By, Herlufmagle	Gisselfeld Kloster Gisselfeldvej 12 A 4690 Haslev	32,72	1			32,72		fredskov
3	del af 1 a Broksø Hgd., Herlufmagle	Chatrine Riegels Gudbergsen Skuderløsevej 11 B 4690 Haslev	20,21	1			2,41		landbrug, del er fredskov
	del af 1 d smst.		3,97 24,18	1			0,34		landbrug, fredskov

Areal- og lodsejerliste

Bilag 0

Lb.nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ejer:	Ønskes fredet:		Heraf omfattet af naturbeskyttelseslovens bestemmelser om:			Tidligere fredet	Bemærkninger
			Ca.ha.:	Antal lodder:	Beskyttelses-linier strand, sø, å og fortidsminder §§15, 16 og 18 Ca.ha.	Beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser §§17 og 19 Ca.ha.	Søer, vandløb, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev m.m. §3 Ca.ha.		
4	del af 1 c Spragelse By, Herlufmagle UDGÅET del af 7 d smst. UDGÅET	Mogens Axelsen Broksøvej 32 Spragelse 4160 Herlufmagle							
5	del af 7 b Spragelse By, Herlufmagle	Fritz Henning Rasmussen Broksøvej 27 Spragelse 4160 Herlufmagle	1,74	1			0,25		landbrug
6	del af 7 h smst.	Poul Clod Præstholm og Helle Jessen Broksøvej 26 Spragelse 4160 Herlufmagle	1,02	1			0,27		landbrug
7	del af 7 a smst.	Poul Erik Frederiksen Broksøvej 23 Spragelse 4160 Herlufmagle	4,85	2			2,01		landbrug
8	del af 3 b smst.	Pia og Lars Christiansen Roskildevej 103 Benløse 4100 Ringsted	0,59	1			0,20		landbrug
9	del af 2 b Spragelse By, Herlufmagle del af 3 a Fensmark By, Fensmark	Povl Fritzner Fensmarkvej 9 Viborggård 4160 Herlufmagle	23,21 13,81 37,02	1 1			15,51 -		landbrug landbrug, del er fredskov

Lb.nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ejer:	Ønskes fredet:		Heraf omfattet af naturbeskyttelseslovens bestemmelser om:			Tidligere fredet	Bemærkninger
			Ca.ha.:	Antal lodder:	Beskyttelses-linier strand, sø, å og fortidsminder §§15, 16 og 18 Ca.ha.	Beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser §§17 og 19 Ca.ha.	Søer, vandløb, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev m.m. §3 Ca.ha.		
10	del af 10 Hjulebæk By, Herlufmagle	Else Marie Knudsen Krogen 4 Hjulebæk 4160 Herlufmagle	3,22	1			3,22		landbrug
11	del af 1 d smst.	Merete L. Rasmussen og Steen Christensen Fensmarkvej 17 Hjulebæk 4160 Herlufmagle	1,39	1			0,29		landbrug
12	del af 1 c smst.	Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh Fensmarkvej 21 Hjulebæk 4160 Herlufmagle	1,83	1			0,99		landbrug
13	del af 1 1 smst.	Søren Ole Stenager Christensen Krags Krog 8 Fensmark 4700 Næstved	4,53	1			1,74		landbrug

Lb.nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ejer:	Ønskes fredet:		Heraf omfattet af naturbeskyttelseslovens bestemmelser om:			Tidligere fredet	Bemærkninger
			Ca.ha.:	Antal lodder:	Beskyttelses-linier strand, sø, å og fortidsminder §§15, 16 og 18 Ca.ha.	Beskyttelseslinier skov og kirkeomgivelser §§17 og 19 Ca.ha.	Søer, vandløb, moser, strandenge, strandsumpe, ferske enge, overdrev m m. §3 Ca.ha.		
14	del af 5 bd Fensmark By, Fensmark del af 5 bc smst.	Stones Invest A/S Attemosevej 51 Søllerød 2840 Holte	0,64 1,47 2,11	1			0,05 -		- -
15	del af 1 an Holmegaard, Holme-Olstrup	Rexam Glass Holmegaard A/S Glasværksvej 52 Fensmark	1,49	1			1,47		-
16	del af 10 a Sibberup By, Fensmark	Rs Andre Aktiviteter A/S Smallegade 45 2000 Frederiksberg	2,26	1			1,97		landbrug
17	del af 9 a smst.	John og Judy Jensen Ryttervænget 2 Fensmark 4684 Holmegård	2,18	1			1,97		landbrug
		I alt	562,78ha						

FREDNINGSNÆVNET FOR STORSTRØMS AMT

ERSTATNINGSAFGØRELSE

I

FR.S. 26/02 Sag om fredning af Holmegård Mose

Den 31. marts 2006 har fredningsnævnet truffet afgørelse om fredning af dele af Holmegård Mose, ialt 562,78 ha.

Der skal tilkendes erstatning med de beløb, som fredningen må antages at nedsætte ejendommenes værdi med.

Erstatning ad løbenr. 1.

Ifølge oplysning fra Skov- og Naturstyrelsen omfatter den aftale, der er indgået mellem ejeren af løbenr. 1 og Styrelsen, dele af matr. nr. 15 a og 30 a Fensmark af areal ialt 12,46 ha., mens restarealet 285,5 ha - 12,46 ha.= 273,04 ha.vedrører del af matr.nr. 1 m Holmegård. Sidstnævnte del er endvidere omfattet af fredningen af 30. oktober 1987. For disse arealer fastsættes der, idet nævnet finder, at fredningen for så vidt angår disse arealer går udover de bindinger, som ejeren har påtaget sig ved aftalen og er blevet vederlagt med 6.900.597 kr., eller er blevet pålagt ved sidstnævnte fredning, erstatning. Hertil kommer, at ialt 353,6 ha af del af matr. nr.1 m Holmegård er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Den resterende del af del af matr. nr. 1 m Holmegård, del af 1 ae smst. og del af matr. nr. 9 b Sibberup udgør 359,27 ha. +49,44 ha og 0,55 ha i alt 409,26 ha med fradrag af ovennævnte 273,04 ha = 136,22 ha og er for så vidt angår 326 ha - 273,04 ha =52,96 ha omfattet af fredningen af 30. oktober 1987 og indgår i område A.Til område A skal lægges forskellen 3,33 ha, idet område A udgør 329,33 ha, mens den gamle fredning omfatter 326 ha. Hertil kommer, at den væsentligste del af arealet er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Da der i dette område på den ene side ikke må finde jagt m.v. sted på fuglevildt, og da fredningen giver mulighed for vandstandshævning, men da arealerne er omfattet af den tidligere fredning og iøvrigt i det væsentligste af Naturbeskyttelseslovens § 3, fastsættes erstatningen for arealet på 52,96 ha til 6.000 kr. pr. ha (300 kr./ ha x kapitaliseringsfaktor 20) svarende til 6.000 kr x 52,96 = 317.760 kr. For arealet på 3,33 ha fastsættes erstatningen til 8.000 kr. pr. ha = 26.400 kr.

Den resterende del 69,33 ha af matr. nr. 1m Holmegård er omfattet af område B og i det væsentlige af Naturbeskyttelseslovens § 3. Under hensyn til, at fredningen giver mulighed for vandstandshævning og indeholder forbud mod jagt m.v. på fuglevildt, fastsættes erstatningen til 8.000 kr. pr ha (8.000 kr. x 69,33) = 554.640 kr

For arealer, der er omfattet af område C-2 og område C-3 fastsættes erstatningen pr. ha. som udgangspunkt til henholdsvis 2.000 kr. og 3.000 kr. Arealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 erstattes dog kun med 1.500 kr. pr. ha.

Der er herved på den ene side taget hensyn til de indskrænkninger, som fredningen fastsætter i ejernes udnyttelsesret, og på den anden side for så vidt angår C-3 området, at bestemmelserne ikke hindrer normal landbrugsmæssig drift.

Den resterende del af matr. 1 ae Holme-Olstrup 11,10 ha og del af matr. nr. 1 a 9,44 ha, del af matr. nr. 30 a, 9,96 ha og del af matr. nr. 15 a, 2,50 ha ialt 33 ha indgår i område C-2. Af arealet er 45,75 ha af matr. nr. 1 ae med fradrag af den del 38,84 ha, der indgår i område A, d.v.s. 6,91 og 2,74 ha af del af matr. nr. 1 a, 0,40 ha af matr. nr. 30 a og 0,05 ha af matr. nr. 15 a ialt 10.10 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen for arealet, der ikke er omfattet af § 3, d.v.s. 20,54 ha med fradrag af 10,10 ha = 10,34 ha fastsættes til 2.000 kr. x 10,34 = 20.680 kr., medens erstatningen for den del, der tillige er omfattet af § 3, fastsættes til 1.500 kr. x 10,10 = 15.150 kr.

Matr. nr. 3 b Fensmark, ca. 9,99 ha, indgår i område C-3.
Erstatningen fastsættes til 3.000 kr. x 9,99 = 29.970 kr.

Ovennævnte arealer tilhører Christian Ivar Danneskiold Lassen.

Erstatningen til Christian Ivar Danneskiold Lassen fastsættes således til 317.760 kr. +26.400 kr. + 554.640 kr.+ 20.680 kr. + 15.150 kr. + 29.970 kr. = 964.600 kr.

Lb. nr. 2.

Matr. nr. 25 b Spragelse by, Herlufmagle af areal 32,72 ha tilhørende Gisselfeld Kloster. Der er indgået tilsvarende aftale for så vidt angår denne ejendom. Aftalen vedrører ialt ca. 33,1 ha for hvilke der er udbetalt 923.382 kr. Den fredede del indgår i område B.Hele arealet er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Der tilkendes ikke yderligere erstatning da det aftalte vederlag yder fuld erstatning.

Lb. nr. 3.

Del af matr.nr. 1 a og 1 d Broksø Hgd., Herlufmagle af areal ialt 24,18 ha tilhørende Chatrine Riegels Gudbergsen, der har krævet en erstatning på ialt 2.161.500 kr. Der er for så vidt angår ca. 17,1 ha indgået naturgenopretningsaftale vedrørende denne ejendom for hvilken der er ydet 130.000 kr.i vederlag. 1,15 ha af matr. nr. 1 a, indgår i område C-1, 9,87 ha af samme indgår i område C-2, og 9,19 ha. af samme indgår i område C-3 3,97 ha af 1 d indgår i område C-2. 2,41 ha af matr. nr. 1 a og 0,34 ha af matr. nr. 1 d er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 .

Erstatningen for arealet, der indgår under C-1 fastsættes til 1.000 kr. pr. ha eller 1.000 x 1,15 =1.150 kr.

Fredningsnævnet har lagt vægt på, at fredningen ikke medfører ændringer i den hidtidige anvendelse af arealet.

For arealer, der indgår i område C-2, 9,87 ha af matr. nr. 1 a + 3,97 ha (matr. nr. 1 d) =13,84 ha og 17,1 ha - 13,84 ha= 3,26 ha af matr. nr. 1 a der indgår i område C-3 tilkendes ikke yderligere erstatning da det aftalte vederlag på 130.000 kr. yder fuld erstatning.

For den del af matr. nr. 1 a, der indgår i område C-3 og som ikke er omfattet af naturgenopretningsaftalen 9,19 ha - 3,26 ha= 5,93 ha fastsættes erstatningen til 20.000 kr.

Erstatningen til Chatrine Gudbergsen fastsættes således til 1.150 kr. + 20.000 kr. ialt 21.150 kr.

Lb.nr. 4

Del af matr. nr. 1 c og 7 d Spragelse by, Herlufmagle tilhørende Mogens Axelsen er udgået.

Lb. nr. 5.

Del af matr. nr. 7 b Spragelse by, Herlufmagle af areal 1,74 ha tilhørende Fritz Henning Rasmussen, der har krævet erstatning med 226.200 kr., svarende til 130.000 kr. pr. ha, og forbeholdt sig yderligere erstatning. Af arealet indgår 1,04 ha i område C-2 og 0,70 ha i område C-3. Endvidere er 0,25 ha af arealet omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Erstatningen fastsættes til 130.000 kr.x (1,04-0,25=) 0,79 =102.700 kr. +3.000 kr. x 0,70 = 2.100 kr. +1.500 kr. x 0,25 = 375 kr. .

Der er for så vidt angår den del af C-2 området, der ikke er omfattet af § 3 taget hensyn til, at fredningen udelukker almindelig landbrugsmæssig drift.

Erstatningen til Fritz Henning Rasmussen fastsættes herefter til 102.700 kr. + 2.100 kr. +375 kr. ialt 104.175 kr.

Lb. nr. 6.

Del af matr. nr. 7 h smst. af areal 1,02 ha tilhørende Poul Clod Præstholm og Helle Jessen, der har krævet erstatning med 130.000 kr. Arealet indgår i område C-3. Af arealet er 0,27 ha omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen til Poul Clod Præstholm og Helle Jessen fastsættes til 3.000 kr. x 1.02 - 1.500 kr. x 0,27 = 2.655 kr.

Lb. nr. 7.

Del af matr. nr. 7 a smst. af areal 4,85 ha tilhørende Poul Erik Frederiksen, der har krævet en erstatning på ialt 269.700 kr.svarende til 130.000 kr. pr. ha. Arealet indgår i område C-3. Af arealet er 2,01 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen til Poul Erik Frederiksen fastsættes til 3.000 kr. x 4,85 - 1.500 kr. x 2,01 =11.535 kr.

Lb. nr. 8.

Del af matr. nr. 3 b smst. af areal 0,59 ha tilhørende Pia og Lars Christiansen, der har krævet erstatning. Arealet indgår i C-3. Af arealet er 0,20 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen til Pia og Lars Christiansen fastsættes til 3.000 kr. x 0,59 - 1.500 kr. x 0,20 =1.470 kr.

Lb. nr. 9.

23,21 ha af matr. nr. 2 b Spragelse by, Herlufmagle og 8,40 ha af matr. nr. 3 a Fensmark by, Fensmark af areal ialt 37,02 ha tilhørende Poul Fritzner, der har krævet 130.000 kr. pr. ha i erstatning. Mellem ejeren og Skov- og Naturstyrelsen er der 8. oktober 2004 indgået aftale om naturgenopretning og naturpleje vedrørende ca. 11 ha af matr. nr. 2 b Spragelse. Aftalen er betinget af, at fredningen ikke gennemføres. Efter oplysning fra skovrider Claus Jespersen *er* vederlaget 130.000 kr. udbetalt. Fredningsnævnet går derfor ud fra, at betingelsen er bortfaldet. I fredningsforslaget var det forudsat at 5,41 ha af matr. nr. 3a skulle indgå i område C-2, mens 23,21 ha af matr. nr. 2 b og 8,40 ha af matr. nr. 3 a skulle indgå i område C-3. Fredningsnævnet har imidlertid besluttet at hele den del af matr. nr. 3 a der skal fredes henføres under område C-3. Begrundelsen herfor er at den del der overføres fra område C-2 til område C-3 er landbrug, og at fredning under område C-2 derfor vil medføre en betydelig erstatning. Af matr. nr. 2 b er 15,51 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

For den del af ejendommen, der er omfattet af ovennævnte aftale, 11 ha af matr. nr. 2 b fastsættes ingen yderligere erstatning da fredningen ikke påfører ejeren bindinger der ikke fuldt ud er dækket ved det ydede vederlag.

For den del af ejendommen matr. nr. 2 b, der ikke er omfattet af aftalen, 12,21 ha, fastsættes erstatningen til 3.000 kr. x 12,21 - 1.500 kr. x (15,51 - 11=) 4,51 =29.865 kr.

For del af ejendommen matr. nr. 3 a, 13,81 ha fastsættes erstatningen til 3.000 kr. x 13,81 =41.430 kr.

Erstatningen til Poul Fritzner fastsættes således til 29.865 kr +25.200 kr.+41.430 kr.= 71.295 kr.

Lb. nr. 10.

Del af matr. nr. 10 Hjulebæk by, Herlufmagle af areal 3,22 ha, til

hørende Else Marie Knudsen. Arealet indgår i område C-3. Ejeren har krævet en erstatning på 418.600 kr.svarende til 130.000 kr pr. ha. Af ejendommen er 3,22 ha. omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen til Else Marie Knudsen fastsættes til 3.000 kr. x 3,22 - 1.500 kr. x 3,22= 4.830 kr.

Lb. nr. 11.

Del af matr. nr. 1 d smst. af areal 1,39 ha tilhørende Merete L. Rasmussen og Steen Christensen.Arealet indgår i område C-3. Af arealet er 0,29 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Ejerne har krævet erstatning med 309.096 kr.

Erstatningen til Merete L. Rasmussen og Steen Christensen, fastsættes til 3.000 kr. x 1,39 - 1.500 kr. x 0,29 =3.735 kr.

Lb. nr. 12.

Del af matr. nr. 1 c smst. af areal 1,83 ha tilhørende Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh.Arealet indgår i område C-3. Af arealet er 0,99 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Ejerne har kræver erstatning med 50.000 kr.til 70.000 kr.pr. ha.

Erstatningen til Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh fastsættes til 3.000 kr. x 1,83 - 1.500 kr. x 0,99 = 4.005 kr.

Lb. nr.13.

Del af matr. nr. 1 l smst. af areal 4,53 ha tilhørende Søren Ole Stenager Pedersen.Arealet indgår i område C-3. Af arealet er 1,74 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Ejeren har krævet en erstatning på 50.000 kr. til 70.000 kr. pr. ha.

Erstatningen til Søren Stenager Pedersen fastsættes til 3.000 kr. x 4,53 - 1.500 kr. x 1,74=10.980 kr.

Lb. nr. 14.

Del af matr. nr. 5 bc og 5 bd Fensmark by, Fensmark af areal 2,11 ha tilhørende Holmegaard Erhvervspark I A/S og Ibco Næstved Ejendomsselskab A/S (Stones Invest A/S). Arealet indgår i område C-3. Af arealet er 0,05 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Under forudsætning af at fredningen forhindrer, at der skabes mulighed for etablering af en påtænkt park i forbindelse med et projekteret museum og oplevelsesland på Holmegaard Glasværk (udenfor fredningsområdet), har ejerne krævet erstatning på principalt 20 mill. kr. subsidiært 8,44 mill. kr.

Erstatningen til Holmegaard Erhvervspark I A/S og Ibco Næstved Ejendomsselskab A/S (Stones Invest A/S) fastsættes til 3.000 kr. x 2,11 =6.330 kr. Da blot 0.05 ha af arealet er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 finder fredningsnævnet ikke anledning til at foretage reduktion i

erstatningen herfor. Ved erstatningsfastsættelsen har nævnet lagt vægt på, at det i fredningsafgørelsen bestemmes, at fredningen ikke skal være til hinder for etablering af et parkområde på matr.nr. 5 bc og 5 bd Fensmark By, Fensmark (lb.nr. 14) i forbindelse museum og oplevelsesland på det uden for fredningsgrænsen beliggende Holmegaard Glasværk. Planerne herfor skal dog forelægges fredningsnævnet til godkendelse.

Lb. nr. 15.

Del af matr. nr. 1 an Holmegård, Holme-Olstrup af areal 1,49 ha tilhørende Rexam Glass Holmegaard A/S. Arealet indgår i område C-4. Af arealet er 1,47 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Ejeren har krævet erstatning med 150 kr. pr. m2 svarende til 2.235.000 kr.til dels under forudsætning af at fredningen hindrer etablering af en parkeringsplads.

Erstatningen til Rexam Glass Holmegaard A/S fastsættes til 3.000 kr. x 1,49 - 1.500 kr.x 1,47=2.265 kr.

Ved erstatningsfastsættelsen har nævnet lagt vægt på, at det i fredningsafgørelsen bestemmes, at fredningen ikke skal være til hinder for - efter fredningsnævnets forudgående godkendelse - at anlægge en grusbelagt parkeringsplds på området.

Lb. nr. 16.

Del af matr. nr. 10 a Sibberup by, Fensmark af areal 2,26 ha. tilhørende Rs Andre Aktiviteter A/S, der har krævet erstatning med 150 kr. pr m^2.

Arealet indgår i område C-2. Af arealet er 1,97 ha omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen til Rs Andre Aktiviteter A/S fastsættes til 1.500 kr. x 1,97 = 2.955 kr. + 130.000 kr. x 0,29= 37.700 kr. ialt 40.655 kr.

Lb. nr. 17.

Del af matr. nr. 9 a smst. af areal 2,18 ha tilhørende John og Judy (Linda) Jensen, der har kræevet erstatning med 130.000 kr. pr. ha. Arealet indgår i område C-2. Af arealet er 1,97 ha. omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Erstatningen til John og Judy (Linda) Jensen fastsættes til 1.500 kr. x 1,97= 2.955 kr. + 130.000 kr. x 0,21 = 27.300 kr. ialt 30.255 kr.

Torben Rasmussen har som ejer af Broksøvej 2, 6 og 12 fremsat et erstatningskrav på 50.000 kr. pr. husstand for ødelagt kloak og 500.000 kr. i erstatning eller konventionalbod for værdiforringelse af Broksøvej nr. 10.

Disse ejendomme ligger uden for det fredede område.

Fredningsnævnet finder ikke, at det er godtgjort, at der ved fredningen vil ske vandstandshævninger af betydning på Torben Rasmussens ejendomme og tilkender derfor ikke Torben Rasmussen erstatning.

Ovennævnte erstatningsbeløb betales med 3/4 af statskassen og 1/4 af Storstrøms amt.

Da den samlede erstatning overstiger 100.000 kr. skal afgørelsen jf. Naturbeskyttelseslovens § 42 forelægges Naturklagenævnet.

Afgørelsen er enstemmig.

Fredningsnævnet for Storstrøms amt, den 31. marts 2006.

Jørgen Neerup Jensen Ulf Andersen Tommy Christensen Verner Larsen

FREDNINGSNÆVNET>

FREDNINGSNÆVNET FOR STORSTRØMS AMT REG. NR. 8041.00

Kirketorvet 16
4760 Vordingborg
Tlf. 55 36 17 00
Fax 55 36 17 10
Direkte tlf. 55 36 17 26

UDSKRIFT AF FORHANDLINGSPROTOKOLLEN

FOR

FREDNINGSNÆVNET I STORSTRØMS AMT

Modtaget i Skov- og Naturstyrelsen
18 OKT. 2004

Fredag den 8.oktober 2004 kl. 13.30 holdt fredningsnævnet bestående af formanden, dommer Ulf Andersen, det amtsrådsvalgte medlem, Verner Larsen, det kommunalvalgte medlem for Suså kommune, Jørgen Neerup Jensen og det kommunalvalgte medlem for Holmegaard kommune, Tommy Christensen møde på rådhuset i Holmegaard.

Der foretoges:

Fr.s. 26/2002 Sag om fredning af Holmegård Mose.

Der fremlagdes:
Brev af 24. juni 2004 fra Torben Rasmussen.
Brev af 30. juni 2004 fra Jesper Petersen.
Brev af 6. juli 2004 med bilag fra Dansk Skovforening.
Brev af 8. juli 2004 fra Skov-og Naturstyrelsen vedlagt "teknisk" notat udarbejdet af Cowi A/S.
Kopi af brev af 29. juli fra Broksø Hovedgård til Cowi A/S.
Brev af 10. august 2004 fra Danmarks Naturfredningsforening.
Brev af 11. august 2004 fra Jesper Petersen.
Kopi af fredningsnævnets brev af 16. august 2004 til Torben Rasmussen.
Brev af 25. august 2004 fra Christian Lassen.
Kopi af indkaldelse.
Brev af 20. september 2004 fra Torben Rasmussen.
Kopi af fredningsnævnets brev af 27. september 2004 til Torben Rasmussen.
Brev af 24. september 2004 fra Dansk Skovforening.
Kopier af fredningsnævnets breve af 27. september 2004 til Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Skovforening.
Brev af 28. september 2004 fra Kulturarvsstyrelsen.
Fax af 29. september 2004 med bilag fra Danmarks Naturfredningsforening.
Kopi af fredningsnævnets brev af 29. september 2004 til Dansk Skovforening.
Mail af 29. september 2004 med bilag fra Torben Rasmussen.
Kopi af fredningsnævnets brev af 30. september 2004 til Cowi A/S.

Mødt var:
For Danmarks Naturfredningsforening, Bo Håkansson.
For lokalkommitéen i Holmegaard kommune, Rune Larsen, Torbjørn Stoltze og Henrik Suadicani.

2001-1211/5-0015
51

For lokalkommitéen i Suså kommune, Bent Kristiansen.
For Storstrøms amt, Poul Debois, Jan Steen Andersen og Børge Jensen.
For Skov- og Naturstyrelsen Else Marie Stamphøj og skovrider Claus Jespersen.
For Kulturarvsstyrelsen Anders Fischer og John Pind.
For Frilufsrådet Tage Johannesen.
For Holmegaard kommune Charlotte Jørgensen og Jesper Løw.
For Suså kommune Dan Soltau.
For Haslev kommune Chatrine Riegels Gudbergsen tidligere Hjorth.
For Cowi A/S Signe Larsen og Søren Hinge-Christensen.
For Rexam Anette Holst.
Frits Rasmussen.
Jesper Petersen.
For Dansk Skovforening Hans Hedegaard, Frank Poll og Tanja Olsen.
Følgende lodsejere:
Christian Lassen.
Gisselfeld Kloster ved Jens Risom.
Charlotte Riegels Hjorth for Chatrine Riegels Gudbergsen.
Mogens og Jytte Axelsen.
Helle Jessen.
Poul Fritzner.
Else Marie Knudsen.
Merete L. Rasmussen og Steen Christensen.
Niels Henrik Christiansen.
For DOF, Finn Jensen.
Torben Rasmussen

Formanden gjorde de mødende bekendt med, hvad der er sket i sagen siden sidste møde og hvilke bilag, der er modtaget.

Der fremlagdes endvidere:

Notat af 8. oktober 2004 fra Torben Rasmussen.
Fire fotos.
Notat af 8. oktober 2004 fra Kulturarvsstyrelsen vedlagt et farvelagt kort.
Brev af 8. oktober 2004 fra Jesper Petersen.

Torben Rasmussen gjorde gældende, at Cowis kortangivelser af vandstandshøjden er forkert.

Formanden bemærkede, at lodsejere, hvis ejendomme ligger udenfor fredningsområdet, har mulighed for at søge erstatning, hvis det må lægges til grund, at fredningens gennemførelse har negative konsekvenser for ejendommen f. eks. med hensyn til afledning af vand.

Charlotte Riegels Hjorth gjorde gældende, at Cowis beregninger ikke er fyldestgørende.

Søren Hinge-Christensen redegjorde for forskellen mellem scenarie 3.1 og 3.2.

Bo Håkansson gjorde gældende, at hele Holmegård Mose er et stort kar, og at det derfor vil være forkert at etablere et vandskel midt i det. En gennemførelse af scenarie 3.2 vil, som det fremgår af Cowis undersøgelser, have en gunstig

virkning for gendannelse af højmosen.

Claus Jespersen henviste til støtte for alene at gennemføre scenarie 3.1 og ikke scenarie 3.2, at der ikke er nogen habitatforpligtelse til at gennemføre sidstnævnte scenarie, at fredningsforslaget i sin formålsbestemmelse netop henviser til denne forpligtelse, og at en gennemførelse af scenarie 3.2 set i forhold til omkostningerne kun vil have en beskeden positiv betydning for genskabelse af højmosen.

Anders Fischer henviste til sit notat af 8. oktober 2004 og oplyste, at der kun findes en meget begrænset viden om de arkæologiske forhold midt i mosen, men at en gennemførelse af scenarie 3.2 har positiv betydning for bevarelse af arkæologiske værdier, da "vådt altid er godt". Med hensyn til skovområderne bemærkede han, at selv en beskeden jordbundsbehandling kan være ødelæggende. En tilladelse til jordbehandling i f.eks. 20 centimeters dybde er svær at kontrollere og vil ofte uforvarende ikke blive overholdt som følge af bundforholdene.

Christian Lassen bemærkede, at en gennemførelse af scenarie 3.2 dyrkningsmæssigt vil få store negative konsekvenser.

Hans Hedegaard bemærkede, at udgifterne ved gennemførelse af scenarie 3.2 er for store i forhold til de positive virkninger.

ClausJespersen redegjorde for de VMJ-aftaler, der er indgået med Holmegaard gods, Broksø, Gisselfeld og Viborggård. Der forhandles endvidere med Mogens Axelsen.Derimod er ejeren af løbenr. 6 ikke interesseret. Når aftalerne er tinglyst, vil nævnet modtage besked herom. Nye aftaler vil først kunne indgås efter 1. februar 2005.

Poul Debois kunne tilslutte sig Skov-og Naturstyrelsens indstilling.

Bo Håkansson erklærede, at Danmarks Naturfredningsforening er indstillet på at gennemføre de grænseændringer, som Kulturarvsstyrelsen har foreslået.

På Merete Rasmussens spørgsmål om, hvorvidt det er tilladt at oprense eksisterende grøfter var der enighed om, at oprensning til eksisterende profil er tilladt.

Der foretoges votering.

Nævnets medlemmer var enige om, at Holmegård Mose indeholder store naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier, der bør sikres ved fredning og ikke alene ved de indgåede MVJ-ordninger. Der var endvidere enighed om at gennemføre fredningen i overensstemmelse med det omtalte scenarie 3.1 og ikke 3.2. Der er herved taget hensyn til, at en gennemførelse af scenarie 3.2 må antages at udløse store erstatningskrav, men efter Cowis redegørelse kun medføre en beskeden positiv betydning for gendannelsen af højmosen. Der er endvidere taget hensyn til, at der ikke foreligger oplysninger om væsentlige arkæologiske forekomster i den del af mosen, der er omfattet af scenarie 3.2. Til det fremtidige fredede område skal ikke alene høre den del, der er omfattet af scenarie 3.1, for så vidt det ligger indenfor det foreslåede fredningsområde, men også hele det område, der er omfattet af fredningen af 30. oktober 1987, ligesom de arealer, der er markeret med rød farve på det kort, der er hæftet til Kulturarvsstyrelsens notat af 8. oktober 2004, skal medtages.

De mødende blev gjort bekendt med nævnets afgørelse.

Formanden tilkendegav, at der er tale om en principafgørelse, og at de implicerede parter ved kortbilag vil blive gjort bekendt med de endelige fredningsgærnser og de endelige fredningsbestemmelser, og at der derefter vil blive fastsat en frist for fremsættelse af erstatningskrav.

Christian Lassen anmodede af retssikkerhedsmæssige hensyn nævnet om en hurtig behandling af sagen.

Bo Håkansson erklærede, at Danmarks Naturfredningsforening snarest vil udarbejde kort i overensstemmelse med fredningsnævnets afgørelse og udarbejde forslag til fremtidige fredningsbestemmelser.

Sagen udsat.

Mødet hævet kl. 16.00.

Ulf Andersen

formand

Fremsendes, idet udskriftens rigtighed bekræftes.

Fredningsnævnet for Storstrøms amt, Vordingborg den 17. oktober 2004

Ulf Andersen

formand

Denne udskrift er sendt til:

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
Lokalkommitéen af Danmarks Naturfredningsforening i Holmegård, c/o Rune Larsen, Møllevej l, Fensmark, 4684 Holmegaard.
Lokalkommitéen af Danmarks Naturfredningsforening i Suså, c/o Bent Kristiansen, Raunstrupvej 42, 4160 Herlufmagle.
Storstrøms amt, Natur-og Plankontoret, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F.
Skov-og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53,2100 København Ø.
Friluftsrådet, c/o Tage Johannesen, Fjordtoften 9, 4700 Næstved.
Dansk Ornitologisk Forening, c/o Palle Nygaard, Gedser Fyrvej 1, 4874 Gedser.
Holmegaard kommune, Holmegaardsvej 4, Fensmark, 4684 Holmegaard.
Suså kommune, Realskolevej 5,4171 Glumsø.
Kulturarvsstyrelsen,Slotsholmsgade l, 3.sal 1216 København K.
Falster Statsskovdistrikt, Egehus, Hannenowej 22, Tingsted, 4880 Nykøbing F.
Dansk Skovforening, Amalievej 20,1875 Frederiksberg C.

Adv. Poul Heidmann, Bredgade 38,1260 København K.
Christian Ivar Danneskiold Lassen, Juellingevej 2, Juellinge, 4653 Karise.
Gisselfeld Kloster, Gisselfeldvej 12 A, 4690 Haslev.
Charlotte Riegels Hjorth, Broksøvej 60, Broksø, 4160 Herlufmagle.
Chatrine Riegels Hjorth, Skuderløsevej 11 B, 4690 Haslev
Mogens Axelsen, Broksøvej 32, 4160 Herlufmagle.
Fritz Henning Rasmussen, Broksøvej 27, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Poul Clod Præstholm og Helle Jessen, Broksøvej 26, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Poul Erik Frederiksen, Broksøvej 23, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Pia Christiansen og Lars Christiansen, Roskildevej 103, 4100 Ringsted.
Poul Fritzner, Fensmarkvej 9, Viborggård, 4160 Herlufmagle.
Else Marie Knudsen, Krogen 4, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Merete L. Rasmuusen og Steen Christensen, Fensmarkvej 17, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh, Fensmarkvej 21, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Søren Ole Stenager Christensen, Krags Krog 8, 4684 Holmegaard.
Næstved.
Royal Scandinavia A/S, Smallegade 45, 2000 Frederiksberg.
Rexam Glass Holmegaard A/S, Fensmark, 4684 Holmegaard.
Torben Rasmussen, Broksøvej 10, 4160 Herlufmagle.
Jesper Petersen, Søtorupvej 5 A, 4690 Haslev.
Tommy Christensen, Cedervej 6, Fensmark, 4684 Holmegaard.
Jørgen Neerup Jensen, Trælløse Bygade 19, 4160 Herlufmagle.
Verner Larsen, Fanefjordgade 150, 4792 Askeby.

REG. NR. 8041

FREDNINGSNÆVNET FOR STORSTRØMS AMT

Kirketorvet 16
4760 Vordingborg

TLF.: 55 36 17 00
FAX: 55 36 17 10
Direkte tlf: 55 36 17 26

MODTAGET
Skov- og Naturstyrelsen

SCANNET

UDSKRIFT AF FORHANDLINGSPROTOKOLLEN

FOR

FREDNINGSNÆVNET I STORSTRØMS AMT

Tirsdag den 18. februar 2003 kl. 13.30 holdt fredningsnævnet bestående af formanden dommer Ulf Andersen, det amtsrådsvalgte medlem Verner Larsen og det kommunalvalgte medlem for Suså kommune, Jørgen Neerup Jensen møde. Det kommunalvalgte medlem for Holmegaard kommune, Tommy Christensen,havde meddelt, at han på grund af arbejdsmæssige forhold ikke er i stand til at komme ved mødets begyndelse og at han har kendskab til området, der ønskes fredet.

Der foretoges:

Fr.s 26/2002. Sag om fredning af Holmegård Mose.

Der fremlagdes:

Brev af 19. december 2002 fra Danmarks Naturfredningsforening vedlagt fredningsforslag.
Kopi af indkaldelse til mødet.
Udklip af annoncer indrykket I Næstved Tidende og Statstidende henholdsvis den 8. og 10. januar 2003.
Brev af 9. januar 2003 fra Mogens Axelsen.
Brev af 14. januar 2003 med bilag fra Dansk Skovforening.
Brev af 14. januar 2003 fra Danmarks Naturfredningsforening.
Fax af 16. januar 2003 fra Christian D. Lassen.
Brev af 16. januar 2003 fra Kulturarvsstyrelsen.
Brev af 31. januar 2003 fra Danmarks Naturfredningsforening.
Brev af 5. februar 2003 med bilag fra samme.
Brev af 6. februar 2003 fra Suså kommune.
Brev fra Mogens Axelsen, modtaget 10. februar 2003.
Brev af 5. februar 2003 fra Fritz Henning Rasmussen, Poul Clod Præstholm og Helle Jessen.
Brev af 9. februar 2003 fra Steen Christensen og Merete Rasmussen.
Brev af 9. februar 2003 fra Pia og Lars Christiansen.
Brev af 10. februar 2003 fra Charlotte Riegels Hjorth.
Brev af 11. februar 2003 fra Poul Erik Frederiksen.
Brev af 11. februar 2003 fra Skov- Og Naturstyrelsen vedlagt fredningsforslag og bilag.
Kopi af nævnets brev af 12. februar 2003.
Brev af 12. februar 2003 fra Danmarks Naturfredningsforening.
Brev af 12. februar 2003 fra Rexam.
Brev af 12. februar 2003 fra Holmegaard kommune.
Brev af 12. februar 2003 med bilag fra Kulturarvsstyrelsen.

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - 1211/5-0015
Akt. nr. 23

Brev af 11. februar 2003 fra Haslev kommune.
Brev af 14. februar 2003 fra Skov- og Naturstyrelsen.
Brev af 14. februar 2003 fra Poul Fritzner.
Fax af 17. februar 2003 fra adv. Inge Vejlesby.

Mødet begyndte ved Holmegård Gods.

Mødt var:

Danmarks Naturfredningsforening ved Jesper Refn og Bo Håkansson,
Lokalkommitéeen for Danmarks Naturfredningsforening i Holmegård ved Rune Larsen, Torbjørn Stoltze og Henrik Suadicani,
Lokalkomitéen for Suså kommune ved Kaj Knudsen,
Storstrøms amt ved Jan Steen Andersen,
Skov- og Naturstyrelsen ved Else Marie Stamphøj og skovrider Claus Jespersen,
Kulturarvsstyrelsen ved Andreas Fischer,
Friluftsrådet ved Tage Johannesen,
Dansk Ornitologisk Forening ved Finn Jensen,
Holmegård kommune ved Charlotte Jørgensen og Ingrid Knudsen,
Suså kommune ved Dan Soltau, Johnny Sørving og Preben Juul Pedersen,
Haslev kommune ved Chatrine Riegels Hjorth (der tillige mødte som lodsejer).

Lodsejerne:
Christian Danneskiold Lassen,
Gisselfeld Kloster ved Jens Risom,
Charlotte Riegels Hjorth og Chatrine Riegels Hjorth,
Mogens og Jytte Axelsen,
Helle Jessen,
Poul Erik Frederiksen,
Pia og Lars Christiansen ,
Poul Fritzner,
Else Marie Knudsen,
Merete L. Rasmussen og Steen Christensen,
Niels Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh,
Søren Ole Stenager Christensen,
Royal Scandinavia A/S ved Henrik Larsen.

Endvidere mødte:

Dansk Skovforening ved Hans Hedegaard
Advokat Poul Heidmann for Holmegård, Gisselfeld og Broksø godser,
Rexam ved Annette Holst.
Professor Bent Aaby.

Derefter foretoges under ledelse af Torbjørn Stoltze besigtigelse af Holmegård Mose. Professor Bent Aaby redegjorde bl.a. for mosens historie og støttede Danmarks Naturfredningsforenings fredningsforslag og udtalte, at det ikke er hensigten at etablere en sø men alene "sjapvand".

Efter besigtigelsen fortsattes mødet på Glaskroen.

Formanden redegjorde for, hvad der er sket i sagen herunder hvilke breve m.v. nævnet har modtaget.

Formanden henledte opmærksomheden på, at matr. nr. 1 c og 7 d Spragelse by, Herlufmagle er udgået af forslaget jf. brev af 31. januar 2003 fra Danmarks Naturfredningsforening.

De mødende blev endvidere gjort bekendt med, at to af forbudene i Danmarks Naturfredningsforenings forslag ikke skal træde i kraft allerede ved sagens rejsning, jf. Danmarks Naturfredningsforenings brev af 14. januar 2003. Det drejer sig om det generelle forbud mod udsætning og fordring af vildt og forbud mod renafdrift af rødgranarealer og plukhugst i birk og eg. Hvorvidt disse forbud skal træde i kraft, beror således på, hvorvidt fredningsnævnet senere vil bestemme dette.

De mødende blev endvidere gjort bekendt med, at fredningsnævnet efter forudgående telefonisk drøftelse har godkendt visse dræningsarbejder, jf. brev af 14. januar 2003 fra Danmarks Naturfredningsforening.

Derefter redegjorde Bo Håkonsson, Danmarks Naturfredningsforening for sagen

Anders Fischer redegjorde for de arkæologiske forekomster. Han bemærkede, at fredningens omfang kunne begrænses, hvis der alene skulle tages hensyn til arkæologien. Det var for arkæologien vigtigt, at de foreløbige retsvirkninger af fredningsforslaget skulle være gældende allerede nu. En jordbearbejdning i form af dybdepløjning ville være ødelæggende for kuturarven. Derimod vil en vandstandshævning virke bevarende.

Under denne regørelse kom det kommunalvalgte medlem for Holmegaard kommune til stede.

Formanden spurgte forsamlingen, hvorvidt denne er indforstået med, at fredningsnævnet anses for beslutningsdygtigt, selvom Tommy Christensen ikke har været til stede fra mødets begyndelse. Der fremkom alene bekræftende tilkendegivelser.

Else Marie Stamphøj redegjorde for Skov- og Naturstyrelsens ændringsforslag. Efter styrelsens opfattelse var der ingen grund til at lade de forløbige retsvirkninger af Danmarks Naturfredningsforenings forslag få gyldighed allerede på nuværende tidspunkt.

Jan Steen Andersen og Ingrid Knudsen tilsluttede sig på h.h.v.amtets og Holmegård kommunes vegne Skov- og Naturstyrelsen forslag og det, som styrelsens repræsentant har anført.

Friluftsrådets og Dansk Ornitologisk Forenings repræsentanter støttede Danmarks Naturfredningsforenings forslag.

Lodsejerne Helle Jessen, Poul Erik Frederiksen, Poul Fritzner, Merete L. Rasmussen, Niels-Henrik Christiansen, Søren Ole Stenager Christensen, Chr. Danneskiold Lassen, Charlotte Riegels Hjorth og Jens Risom, sidstnævnte på Gisselfeldt Klosters vegne tilsluttede sig Skov- og Naturstyrelsens ændringsforslag. Flere af lodsjerne bebudede erstatningskrav, hvis Danmarks Naturfredningsforenings forslag blev gennemført og pegede på problemerne ved vandstandshævninger i højmosen

Hans Hedegård, Dansk Skovforening, og advokat Poul Heidmann redegjorde nærmere for de 3 godser, Holmegård, Gisselfeld og Broksøs synspunkter.

Statsskovrider Claus Jespersen redegjorde for begrebet dybdepløjning særligt i for-

hold til skov, og oplyste at ploven ved dybdepløjning stikker 50-60 cm mod ca. 20 cm ved normal pløjning. Der anvendes i skovbruget kun dybdepløjning i forbindelse med skovrejsning.

Flere af de tilstedeværende oplyste, at almindelig landbrugsmæssig jordbehandling sker i en dybde af indtil ca. 20 centimeter.

Med hensyn til erstatningskrav opfordrede formanden til at udsætte udarbejdelse af erstatningsopgørelser til der foreligger en tilkendegivelse fra fredningsnævnet om, hvilken endelig afgørelse, der kan forventes.

Bortset fra nævnets medlemmer forlod de tilstedeværende herefter mødet.

Fredningsnævnet foretog herefter votering.

Fredningsnævnet besluttede som en delafgørelse at tillade naturgenopretning i det område, der er omfattet af fredningen af 30.oktober 1987. Der er for så vidt tale om delvis ophævelse af denne fredningsafgørelse. Det er en betingelse, at naturgenopretning finder sted efter aftale med de berørte lodsejere, og genopretningen ikke medfører problemer med vandafledning fra tilstødende arealer.

Med hensyn til de foreløbige retsvirkninger besluttede nævnet, at det foreløbige forbud i § 3.5 i Danmarks Naturfredningsforenings forslag ikke skal gælde sædvanlig jordbehandling i form af pløjning med videre i indtil ca. 20 centimeters dybde. Forbudet mod yderligere dræning og vedligeholdelse af dræn, hvis vedligeholdelsen kræver jordbehandling, opretholdes derimod.

Fredningsnævnet har ved afgørelsen om de foreløbige retsvirkninger lagt vægt på, at en fuldstændig gennemførelse af forslaget om forbud mod jordbehandling er meget vidtgående, idet arealerne har været dyrkede i mange år, og idet fremgår af Anders Fischers redegørelse, at kun en del af delområde 5 har arkæologisk interesse. Med hensyn til spørgsmålet om vedligeholdelse af dræn finder fredningsnævnet, at alene vedligeholdelse, der kræver jordarbejde, som udgangspunkt bør forbydes. Hvis arkæologiske hensyn ikke taler herimod, vil fredningsnævnet være indstillet på efter ansøgning herom også at tillade vedligeholdelsesarbejder, der kræver jordarbejde.

Med hensyn til spørgsmålet om forundersøgelser var nævnets medlemmer enige om, at disse undersøgelser bør foretages, inden der træffes endelig afgørelse i sagen.

Fredningsnævnets afgørelser er enstemmige.

Sagen udsattes på foretagelse af ovennævnte forundersøgelser til torsdag den 21.oktober 2003 kl. 13.30.Der tages forbehold om at ændre tidspunktet, hvis forundersøgelserne ikke er afsluttet i god tid inden denne dato. Mødet vil blive afholdt i Herlufmagle Hallen, Ravnstrupvej 1, 4160 Herlufmagle.

Ulf Andersen
formand

Fremsendes, idet udskriftens rigtighed bekræftes.

Nævnets afgørelser kan inden 4 uger efter denne udskrifts modtagelse indbringes for Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K af de i Naturbeskyttelseslovens § 86 nævnte personer, myndigheder og foreninger. Klage indgives skriftligt til Naturklagenævnet. Tilladelsen til naturgenopretning må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage indgivet rettidigt, må tilladelsen ikke udnyttes, medmindre Naturklagenævnet bestemmer andet.

Idet der henvises til fredningsnævnets brev af 20. februar 2003 skal jeg oplyse, at fristen for at sende forslag til ydelsesbeskrivelser til de omtalte forundersøgelser efter anmodning fra Dansk Skovforening er forlænget til den 13.marts 2003.

Fredningsnævnet for Storstrøms amt.

Vordingborg den 27.februar 2003.

Ulf Andersen

formand

Denne udskrift er sendt til:
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
Lokalkommitéen af Danmarks Naturfredningsforening i Holmegård, c/o Rune Larsen, Møllevej 1, Fensmark, 4700 Næstved.
Lokalkommitéen af Danmarks Naturfredningsforening i Suså, c/o Kaj Knudsen, Skelbyvej 32, 4160 Herlufmagle.
Storstrøms amt, Natur-og Plankontoret, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F.
Skov-og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
Friluftsrådet, c/o Terkel Jakobsen, Pilevænget 2, Skelstrup, 4930 Maribo.
Dansk Ornitologisk Forening, c/o Uffe B. Nielsen, Nørremarksvej 2, 4930 Maribo.
Holmegaard kommune, Holmegaardsvej 4, Fensmark, 4700 Næstved.
Suså kommune, Realskolevej 5, 4171 Glumsø.
Kulturarvsstyrelsen, Slotsholmsgade 1, 3.sal 1216 København K.
Falster Statsskovdistrikt, Egehus, Hannenovvej 22, Tingsted,4880 Nykøbing F.
Dansk Skovforening, Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C.
Adv. Poul Heidmann, Bredgade 38, 1260 København K.
Christian Ivar Danneskiold Lassen, Juellingevej 2, Juellinge, 4653 Karise.
Gisselfeld Kloster, Gisselfeldvej 12 A, 4690 Haslev.
Charlotte Riegels Hjorth, Broksøvej 60, Broksø, 4160 Herlufmagle.

Chatrine Riegels Hjorth, Skuderløsevej 11 B, 4690 Haslev.
Mogens Axelsen, Broksøvej 32,Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Fritz Henning Rasmussen, Broksøvej 27, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Poul Clod Præstholm og Helle Jessen, Broksøvej 26, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Poul Erik Frederiksen, Broksøvej 23, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Pia Christiansen og Lars Christiansen, Roskildevej 103, 4100 Ringsted.
Poul Fritzner, Fensmarkvej 9, Viborggård, 4160 Herlufmagle.
Else Marie Knudsen, Krogen 4, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Merete L. Rasmussen og Steen Christensen, Fensmarkevej 17, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh, Fensmarkvej 21, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Søren Ole Stenager Christensen, Krags Krog 8, Fensmark 4700 Næstved.
Royal Scandinavia A/S, Smallegade 45, 2000 Frederiksberg.
Rexam Glass Holmegaard A/S, Fensmark, 4700 Næstved.
Tommy Christensen, Cedervej 6, Fensmark, 4700 Næstved.
Jørgen Neerup Jensen, Trælløse Bygade 19, 4160 Herlufmagle.
Verner Larsen, Fanefjordgade 150, 4792 Askeby.

8041.00

FREDNINGSNÆVNET FOR STORSTRØMS AMT

RETTEN I VORDINGBORG DANMARKS DOMSTOLE

Kirketorvet 16
4760 Vordingborg

TLF.: 55 36 17

FAX: 55 36 17 10
Direkte tlf: 55 36 17 26

00

SCANNET

Fr. s. 26/2002

Den 6.januar 2003.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 1 bekendtgøres det, at der er rejst fredningssag for Holmegård Mose i Holmegaard og Suså kommuner. De berørte ejendomme er matrikulerede under Holmegård, Holme-Olstrup, Sibberup og Fensmark byer,begge Fensmark, Spragelse by, Broksø Hgd. og Hjulebæk by alle Herlufmagle. Arealerne udgør ialt 706,28 ha og er delt i delområde 1-5.

En del af områderne er omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 30.oktober 1987 om fredning af Holmegård Mose i Holmegård kommune.

Efter fredningsforslaget skal der pålægges arealerne bestemmelser, som følger af områdets status som internationalt naturbeskyttelsesområde, EF fuglebeskyttelsesområde og for så vidt angår delområderne 1 og 3 disse arealers status som EF habitatområde. Dette skal ske ved til dels at genskabe Holmegård Mose som en en sammenhængende højmose. Fredningens formål er også at sikre kendte og potentielle kulturhistoriske værdier og offentlighedens adgang til og rekreative brug af området med udgangspunkt i ovennævnte beskyttelseshensyn. Arealerne kan som udgangspunkt anvendes og drives som hidtil. Der må ikke opføres eller anlægges tekniske anlæg. Veje eller stier må hverken anlægges eller nedlægges. Offentligheden skal have adgang til området ad eksisterende veje og stiet if. naturbeskyttelsesloven men således, at Storstrøms amt kan fastsætte bestemmelser om adgang udenfor stier og veje og om begrænsninger i den almindelige adgangsret. Terrænregulering, og vand- og råstofudvinding må ikke finde sted. Arealerne må ikke tilplantes og plejemyndigheden kan uden udgift for ejeren foretage rydning af busk- og træopvækst. Der må ikke etableres dræn eller afvandingskanaler. Fredningen skal ikke være til hinder for naturgenopretning og pleje. For delområde 1 , 2, 3 og 4 gælder, at udsætning, fodring og jagt på fuglevildt ikke er tilladt. For delområde 5 gælder, at vedligeholdelse af dræn ikke må finde sted , og at der kan gennemføres foranstaltninger, der øger sommergrundvandsspejlet. Plejemyndigheden tillægges Storstrøms Amt. Naturpleje og naurgenopretning kan gennemføres uden dispensationer fra naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 16-18 og uden tilladelse efter planlægningslovens § 35..

Når der er foretaget offentlig bekendtgørelse må der ikke foretages noget, der strider mod de foreslåede fredningsbestemmelser, jf. naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 2.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 3 bekendtgøres det endvidere med 4 ugers varsel, at der tirsdag den 18.februar 2003 kl.13.30 afholdes offentligt møde og besigtigelse i sagen.

Mødested: Holmegaard Gods, Rødebrovej 2, 4684 Holmegaard.

Efter besigtigelsen vil mødet blive fortsat på Glaskroen, Glasværksvej 34, 4700

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001-1211-0001

Næstved.

Erstatningskrav og bemærkninger til forslaget kan fremsendes skriftligt til fredningsnævnet allerede inden mødet.

Ulf Andersen
formand

Dette brev, der bortset fra brevene til Danmarks Naturfredningsforening og dennes lokalkommitéer er vedlagt fredningsforslaget, er sendt til:

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
Lokalkommitéen af Danmarks Naturfredningsforening i Holmegård, c/o Rune Larsen, Møllevej 1, Fensmark, 4700 Næstved.
Lokalkommitéen af Danmarks Naturfredningsforening i Suså, c/o Kaj Knudsen, Skelbyvej 32, 4160 Herlufmagle.
Storstrøms amt, Natur-og plankontoret, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F.
Skov-og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
Friluftsrådet, c/o Terkel Jakobsen, Pilevænget 2, Skelstrup, 4930 Maribo.
Dansk Ornitologisk Forening, c/o Uffe B. Nielsen, Nørremarksvej 2, 4930 Maribo.
Holmegaard kommune, Holmegaardsvej 4, Fensmark, 4700 Næstved.
Suså kommune, Realskolevej 5, 4171 Glumsø.
Christian Ivar Danneskiold Lassen, Juellingevej 2, Juellinge, 4653 Karise.
Gisselfeld Kloster, Gisselfeldvej 12 A, 4690 Haslev.
Charlotte Riegels Hjorth, Broksøvej 60 A, Broksø, 4160 Herlufmagle.
Chatrine Riegels Hjorth, Skuderløsevej 11 B, 4690 Haslev.
Mogens Axelsen, Broksøvej 32, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Fritz Henning Rasmussen, Broksøvej 27, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Poul Clod Præstholm og Helle Jessen, Broksøvej 26, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Poul Erik Frederiksen, Broksøvej 23, Spragelse, 4160 Herlufmagle.
Boet efter Lars V. Nielsen, v/Jørgen Nielsen, Skørpingevej 16, 4200 Slagelse.
Poul Fritzner, Fensmarkvej 9, Viborggård, 4160 Herlufmagle.
Else Marie Knudsen, Krogen 4, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Merete L. Rasmussen og Steen Christensen, Fensmarkevej 17, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh, Fensmarkvej 21, Hjulebæk, 4160 Herlufmagle.
Søren Ole Stenager Christensen, Krags Krog 8, Fensmark 4700 Næstved.
Royal Scandinavia A/S, Smallegade 45, 2000 Frederiksberg.
Tommy Christensen, Cedervej 6, Fensmark.
Jørgen Neerup Jensen, Trælløse Bygade 19, 4160 Herlufmagle.
Verner Larsen, Fanefjordgade 150, 4792 Askeby.

IKKE SCANNET

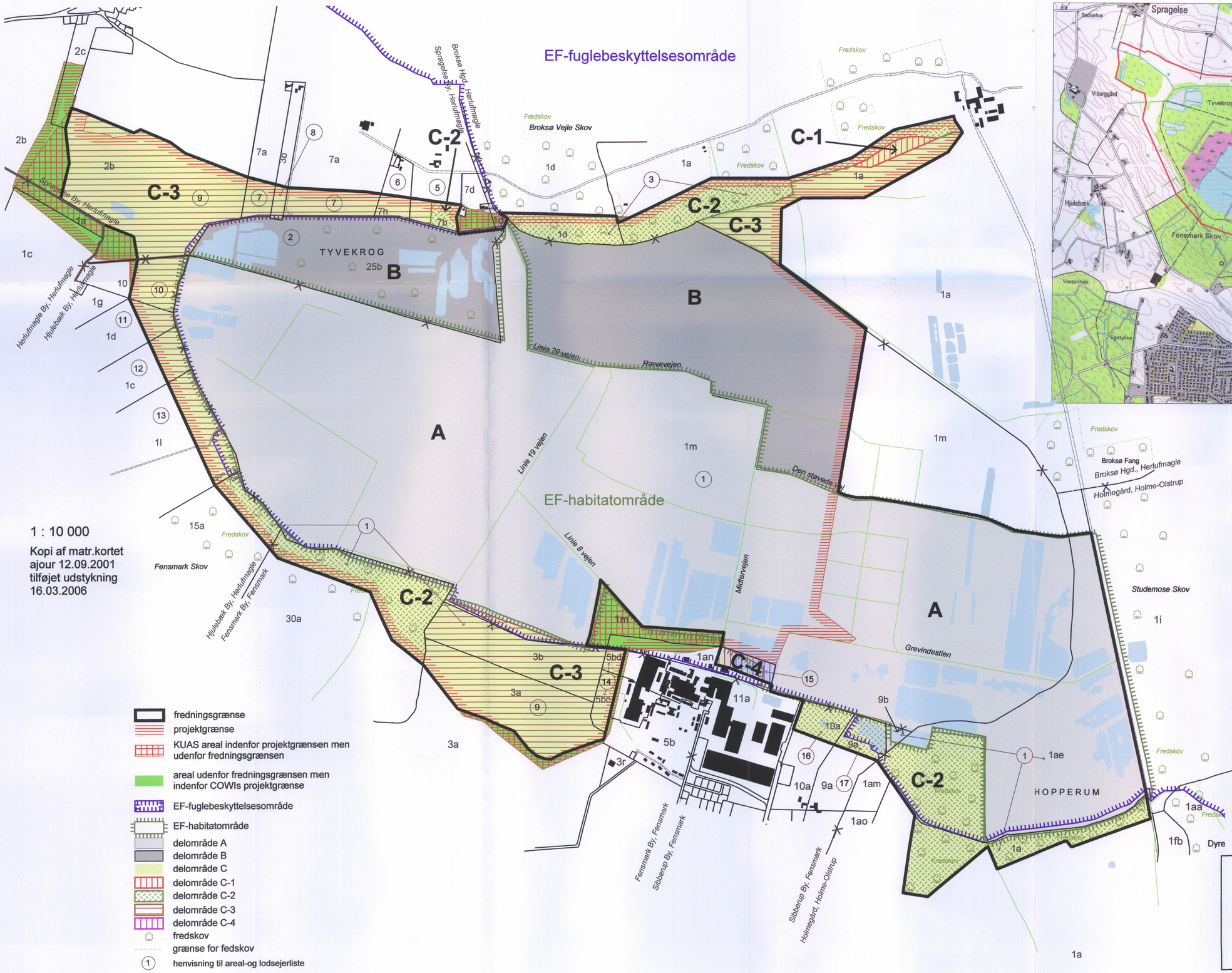

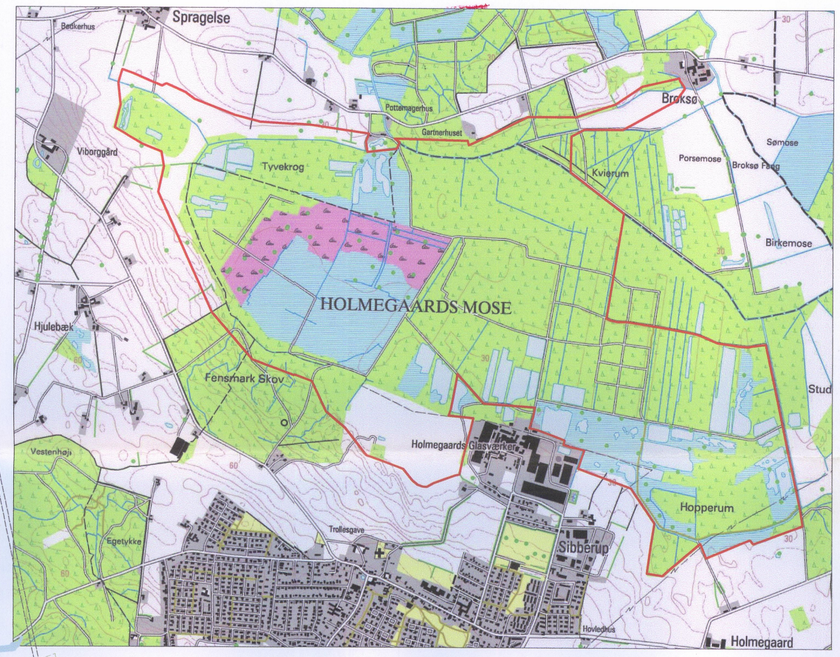

Kortbilag 1

Holmegård Mose

Del af
Holmegaard, Holme-Olstrup
Sibberup By, Fensmark
Fensmark By, Fensmark
Holmegaard Kommune

Spragelse By, Herlufmagle
Broksø Hgd., Herlufmagle
Hjulebæk By, Herlufmagle
Suså Kommune

STORSTRØMS AMT

Udarbejdet i oktober 2004 af
Danmarks Naturfredningsforening
Ændret marts 2006

Fredningskort
til brug ved
Fredningsnævnets afgørelse
marts 2006
FS: 26 / 02

1 : 10 000

Kopi af matr.kortet
ajour 12.09.2001
tilføjet udstykning
16.03.2006

- fredningsgrænse
- projektgrænse
- KUAS areal indenfor projektgrænsen men udenfor fredningsgrænsen
- areal udenfor fredningsgrænsen men indenfor COWIs projektgrænse
- EF-fuglebeskyttelsesområde
- EF-habitatområde
- delområde A
- delområde B
- delområde C
- delområde C-1
- delområde C-2
- delområde C-3
- delområde C-4
- fredskov
- grænse for fedskov
- (1) henvisning til areal-og lodsejerliste

1:10000

0 100 500 1000m

23-03-2006

Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i h.t. tilladelse G.12-00

REG. NR. 8041.00

Matr.nr. del af 1a Broksø Hgd. Herlufmagle

Anmelder: Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tlf.: 39 47 20 00

Mellem Cathrine Riegels Gudbergsen, Broksøvej 60A Broksø, 4160 Herlufmagle og Skov- og Naturstyrelsen ved Falster Statsskovdistrikt, Hannenovvej 22, Tingsted, 4800 Nykøbing F., er indgået nedenstående.

Aftale
om
naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55 .

§ 1 Aftalens omfang

Med virkning for sig selv og fremtidige ejere og indehavere af rettigheder over ejendommen pålægges ejendommen forpligtigelse om at de på vedhæftede bilag 2 viste arealer skal drives i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens og Storstrøms Amts naturgenopretnings- og naturplejeforskrift som nærmere beskrevet i vedhæftede bilag 1. I alt ca. 17.1 ha.

Forpligtigelsen omfatter følgende matrikelnummer: del af 1a Broksø Hgd. Herlufmagle

Med virkning for sig selv og fremtidige ejere pålægges ejendommen tillige forpligtigelse om forbud mod dybdepløjning og stødrydning i den sydlige del af Broksø skov som nærmere beskrevet i vedhæftede bilag 1 og bilag 2.

Forpligtigelsen omfatter følgende matrikelnummer:
del af matr. nr. 1a Broksø Hgd. Herlufmagle.

§ 2 Tilskuddets størrelse

Som vederlag for forpligtigelsen udbetales til ejeren et tilskud efter naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3, på

kr. 130.000

skriver ethundredetredivetusinde0/00 kroner i henhold til naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3 som kompensation for nedgang i handelsværdi som følge af aftalen vedrørende de i § 1 nævnte forpligtigelser.

Beløbet indsættes, når aftalen er underskrevet og de nødvendige samtykkeerklæringer foreligger samt betingelserne i § 3 er opfyldt, på bankkonto i Sparekassen Sj. reg. 9888 kontonr.143817 og frigives, når denne aftale er tinglyst uden præjudicerede retsanmærkninger.

§ 3 Vilkår

Under forudsætning af de bevilgende myndigheders godkendelse, er parterne ved deres underskrift af denne aftale forpligtede til at effektuere aftalen.

Såfremt der træffes endelig beslutning om at gennemføre fredningen i overensstemmelse med det af Danmarks Naturfredningsforening fremsatte fredningsforslag af januar 2003, kan ejeren alene forvente at modtage erstatning for indskrænkninger, der ligger ud over denne aftale.

§ 4 Misligholdelse

Samtidig erklærer ejeren, med virkning for sig selv og fremtidige ejere og indehavere af rettigheder over ejendommen, at såfremt den i § 1 nævnte forpligtigelse væsentligt misligholdes, er Skov- og Naturstyrelsen berettiget til at fastholde aftalen eller til omgående at fordre hel eller delvis tilbagebetaling af det i § 2 nævnte beløb reguleret med nettoprisindekset med udgangspunkt i denne aftales ikrafttræden.

Såfremt Skov- og Naturstyrelsen misligholder aftalen, og misligholdelse bevirker et tab, kan ejerne kræve dette tab erstattet.

Det er alene Skov- og Naturstyrelsens ansvar og risiko at opnå de fornødne tilladelser til foretagelse af alle tiltag efter denne aftale – både i forhold til den gældende lovgivning og den gældende fredningskendelse

Foreligger der væsentlig misligholdelse fra Skov- og Naturstyrelsen, kan ejerne ophæve aftale. Ved ophævelse kan styrelsen forlange en del af de betalte vederlag tilbagebetalt. Tilbagebetalingskravet opgøres således, at ejerne får fuld kompensation.

Hvis det i øvrigt måtte vise sig, at naturgenopretningsprojektet ikke kan gennemføres, eller de tilsigtede resultater ikke i tilstrækkeligt omfang kan opnås, kan parterne genforhandle nærværende aftale.

§ 5 Voldgift

Enhver tvist vedrørende denne aftale eller parternes indbyrdes forhold i forbindelse hermed afgøres endeligt ved voldgift efter "Regler for behandling af sager ved Det Danske Voldgiftsinstitut Hver

part udpeger én voldgiftsmand, mens voldgiftsrettens formand, i tilfælde af parternes uenighed, udnævnes af Instituttet. Formanden skal være jurist. Hvis en part ikke inden 30 dage efter at have indgivet eller modtaget underretning om begæring om voldgift har udpeget en voldgiftsmand, udnævnes også denne af Instituttet i overensstemmelse med ovennævnte regler.

§ 6 Tinglysning

Nærværende aftale tinglyses servitutstiftende forud for al anden pantegæld. Når aftalen er tinglyst, er aftalen tidsubegrænset med de forbehold, der er anført ovenfor.

Skov- og Naturstyrelsen afholder alle omkostninger i anledning af aftalens tinglysning, herunder eventuelt honorar til kortfremstilling, landinspektørudgifter til opmåling og afsætning i marken m.v.

Følgende pantstiftende hæftelser er i dag noteret på ejendommen:

xxxxxxxxxxxxxx

Skov- og Naturstyrelsen samt ejeren er påtaleberettiget.

Broksø, den 8. oktober 2004

Cathrine Riegels Gudbergsen

Broksø Gods
Cathrine Riegels Gudbergsen

Egehus, den 8 oktober 2004

Skov- og Naturstyrelsen
Falster Statsskovdistrikt

Vilkår for aftale om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose for så vidt angår del af matr. nr. 1a Broksø Hgd. Herlufmagle

Holmegaard Mose rummer enestående naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier og er den største højmose i Østdanmark, hvilket er baggrunden for at området både er udpeget som EU habitatområde og EF fuglebeskyttelsesområde.

Disse værdier er i dag truet, fordi den gældende fredning har forhindret hævning af vandstanden indenfor mosen.

Generelle bestemmelser

1 Aftalens formål

1.1 Bevare og genskabe Holmegaard Mose som en naturlig større sammenhængende aktiv højmose og del af et større samlet mose- og naturområde.
1.2 Sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, mosen er udpeget for i henhold til habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne.
1.3 Bevare og forbedre levevilkårene for øvrige arter og naturtyper i mosen, herunder rødlistede arter og andre sjældne arter.
1.4 Sikre beskyttelse af de kulturhistoriske og arkæologiske værdier.
1.5 Sikre fortsat offentlig adgang til aftaleområdet svarende til naturbeskyttelseslovens regler om adgang til privatejede arealer.

2. Ønsket naturgenopretning og naturpleje - Vandstandshævning

2.1. Skov- og Naturstyrelsen kan gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet. Vandstanden kan hæves til de koter, der er anført på kortbilag visende scenarie 3.1 i rapport udarbejdet af COWI A/S (udgivet 7. juli 2004).

2.2. Vandstandshævningen kan gennemføres ved forskellige tiltag, som beskrevet i COWI's rapport, (juli 2004, scenarie 3.1) f.eks. nedsættelse af overløbsrør, afbrud af dræn, bundhævning samt nedsættelse af spunsvægge på højmosen.

2.3. Der har ikke været foretaget afprøvning af vandstandshævningen i praksis, hvorfor afvigelser i forhold til koter og afgrænsning kan forekomme. Den præcise afgrænsning af området skal ske ved udarbejdelse af et detailprojekt samt opmåling ved landmåler.

Vandstandshævningen må ikke medføre ulemper udenfor aftaleområdet markeret på bilag 2.

3. Naturpleje

3.1. Skov- og Naturstyrelsen er berettiget til at iværksætte de naturgenopretnings- og naturplejetiltag, styrelsen måtte finde relevant under hensyn til nærværende aftales formålsbestemmelser og inden for de rammer, aftalen i øvrigt udstikker. Herunder uden videre at foretage rydning af birk og andre træer, samt al anden naturpleje, der skønnes at kunne fremme naturindholdet i mosen.

3.2. Skov- og Naturstyrelsen afholder alle omkostninger i anledning af iværksættelse samt vedligeholdelse og fremtidig drift af alle naturgenopretnings- og naturplejetiltag. I det omfang naturgenopretnings- eller plejetiltag opgives, er styrelsen forpligtet til at retablere til den oprindelige tilstand, herunder fjerne alle anlæg og genskabe tidligere terrænforhold.

3.3. Skov- og Naturstyrelsen har adgang til mosen med henblik på udførelse af tiltag efter denne aftale samt med henblik på overvågning af effekten heraf.

3.4. Såfremt Skov- og Naturstyrelsen som følge af tiltag iht. aftalen forårsager uoprettelige skader på områderne eller tilknyttet materiel, er ejeren berettiget til at kræve skaderne udbedret. Ved skade forstås ødelæggelse af områder eller materiel ud over alm. forekommende slitage som følge af alm. færdsel og naturpleje på arealerne.

3.5. Plejemyndigheden skal udpege en sagkyndig kontaktperson, som har det umiddelbare ansvar for plejemyndighedens aktiviteter i området, og er forpligtet til i god tid at orientere ejeren om de påtænkte aktiviteter.

3.6. Udsætning af nye arter, f.eks. kronvildt og bæver, skal aftales med ejer inden udsætningen.

4. Publikums adgang til aftalearealerne

4.1. Publikum har adgang til arealerne i overensstemmelse med de til enhver tid gældende adgangsbestemmelser i naturbeskyttelsesloven for privat ejede arealer.

4.2 Skov- og Naturstyrelsen er berettiget til - efter aftale med ejeren – at opstille informationstavler med tilknyttede faciliteter ved Stenkistevej. Informationstavlerne kan informere om aftalen og adgangsregler.

Specifikke bestemmelser for aftalens delarealer

5 Vilkår for drift og pleje af arealerne vist på bilag 2 – røde arealer

5.1. Arealerne må ikke udnyttes til landbrugs- eller skovdrift undtaget dog alm. plukhugst.

5.2 Ejeren skal senest 5 år efter aftalens ikrafttrædelse have realiseret nåletræsvedmassen på arealerne og er ikke forpligtet til at gennemføre efterfølgende kvasrydning. Ejeren er forpligtet til at efterlade løvtræer og tage skyldig hensyn til og efterlade løvtræopvækst.

5.3. Ejeren kan - efter forudgående aftale med Skov- og Naturstyrelsen - udføre naturpleje eller vedligeholdelse.

5.4. Ejeren må ikke dræne eller afvande, herunder oprense interne grøfter/dræn, og ejeren er forpligtede til at respektere vandstandshævning og anlæg hertil.

6. Vilkår for drift af arealerne vist på bilag 2 - grønne arealer / kulturmiljøhensyn:

6.1. Der ikke må dybdepløjes eller stødryddes. Ejeren acceptere endvidere de konsekvenser der måtte komme som følge af en vandstandshævning som beskrevet under punkt 2 på "de grønne arealer". Disse arealer er alene omfattet af denne bestemmelse og er ikke omfattet af denne aftales generelle punkter 3-4 om naturpleje og adgang.

6.2. Alle andre lovlige driftstiltag gennemføres under hensyntagen til de arkæologiske interesser, herunder fx at kørsel søges gennemført, så den ikke indebærer varige hjulspor.

6.3. Bestemmelsen under 6.1. er ikke til hinder for en overfladisk blotlæggelse af mineraljorden for at fremme sædvanlig selvforyngelse i skovbrugsdriften.

Skal bevares

Matr.nr. 1 a og 1 d Broksø Hdg.,
Herlufmagle og matr.nr. 19 a
Skuderløse by, Teestrup

Anmelder:
Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø.

Modtaget d. 17/11-08
Sns Storstrøm
J.nr.
Se tillige:

Kontraktpåtegning

I foranstående aftale om

Naturgenopretning og naturpleje i Holmegårds Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55

mellem Cathrine Riegels Gudbergsen, Broksø, Broksøvej 60 A, 4160 Herlufmagle, og Skov- og Naturstyrelsen STORSTRØM (tidligere Falster Statsskovdistrikt), Hannenovvej 22, 4800 Nykøbing F., foretages følgende ændring:

I § 1, andet afsnit: matrikelbetegnelsen ændres, således at forpligtelsen omfatter del af matr. nr. 1 a og del af matr.nr. 1 d Broksø Hdg., Herlufmagle

Denne ændring har alene til hensigt at bringe overensstemmelse mellem på den ene side aftalens udstrækning i marken som vist på aftalekortet (bilag 2) og ved arealangivelsen (17,1 ha) og på den anden side den matrikulære betegnelse for aftaleområdet.

I øvrigt er aftalen uændret i alle ord og punkter.

Denne kontraktpåtegning kan tinglyses på samme vilkår som aftalen.

Broksø,
den 14/11-08 2008

Cathrine Riegels Gudbergsen

Skov- og Naturstyrelsen Storstrøm,
den 12. november 2008

Claus Jespersen

Skal bevares

MILJØMINISTERIET

SKOV- OG NATURSTYRELSEN

Aftaler om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose underskrevet den 8 oktober 2004. Fortolkningsbidrag

Falster Statsskovdistrikt

Ref. CJE

Aftaler om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose – fortolkning og supplering af aftalevilkår afsnit 7 om kulturmiljøhensyn.

Den 24. maj 2005

I forbindelse med at Holmegaard Gods og Broksø Gods har indgået frivillige aftaler om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose, skal parterne hermed bekræfte følgende retningslinier for fortolkning af det kulturhistoriske afsnit, kapitel 7.1 til 7.3.

Formål

Aftalen har til formål at sikre, at der ikke sker indgreb i lag med kulturspor fra stenalderen ved skovdrift, anlægsarbejder m.v.

Bestemmelser

De på kortbilag 1 afmærkede arealer betragtes i deres helhed som fortidsminder, der er beskyttede i medfør af museumslovens kapitel 8a, § 29 e, vedlagt som bilag 3.

Gennemførelse

Kulturarvsstyrelsen foretager for egen regning og uden kompensation til lodsejerne tinglysning af disse fortidsminder i henhold til museumslovens § 29 e, stk. 5.

I forbindelse med tinglysningen meddeles dispensation fra bestemmelsen i museumslovens § 29 f om forbud mod jordbehandling, således at det vil være tilladt at foretage manuel indplantning med gængse træarter til supplering af eksisterende naturforyngelse. Træer, som benyttes ved eventuel indplantning, skal være af arter, der efter almen erfaring er særligt utilbøjelige til at foretage rodvæltning.

Skal bevares

Afmærkning

Skov- og Naturstyrelsen foretager og vedligeholder afmærkning i marken af de kulturhistoriske interesseområder. Afmærkningen foretages med robuste materialer og gennemføres på en måde, som sikrer den nødvendige synlighed både i forhold til skovdriften og til det offentlige tilsyn. Afmærkningen indtegnes på et specialkort (kortbilag 1) og på 4 cm-kort (kortbilag 2).

Skånsom skovdrift – driftstiltag der ikke skal anmeldes

Skånsom skovdrift defineres som pluk-hugstdrift, hvor driften fortsætter med udtag af enkelttræer og diverse tyndninger. Sådanne driftstiltag kræver ikke kontakt til de kulturhistoriske myndigheder. Opsætning af hegn indgår i denne driftsform. Det samme gælder oprensning af eksisterende grøfter i det omfang dette ikke indebærer yderligere sænkning af grundvandspejlet i arealer med organiske aflejringer/tørvelag. Grenknusning, som ikke medfører indgreb i lag med kulturspor fra stenalderen, er ligeledes del af denne driftsform.

Ejer hæfter ikke for skader som følge af rodvæltere i forbindelse med vindfældning, stormfald, snetryk mv. Der kan i forbindelse med denne aftale ikke stilles krav om særlig oprydning og oparbejdning i forbindelse med vindfældning, stormfald, snetryk mv.
Hugstudtag og kørsel i skovbunden gennemføres på tidspunkter af året, hvor dette kan ske, uden at der skabes varige hjulspor eller slæbespor jf. § 7.2 og 7.3 i aftalen.

Driftstiltag der skal anmeldes

Jordbearbejdning og renafdrifter med tilhørende jordbearbejdning/kulturtiltag kræver dispensation i henhold til museumslovens § 29 j, jf. museumslovens § 29 f. Kulturarvsstyrelsen, der er myndighed i sådanne sager, tilkendegiver, at man til enhver tid vil give en sådan dispensation, og at det vil ske på vilkår af, at tiltaget finder sted under tilsyn af Kulturarvsstyrelsen eller en af denne bemyndiget, lokal institution, som skal sikre, at tiltaget ikke beskadiger lag med kulturspor fra stenalderen.

Tilsynet indledes, så det ikke i væsentlig grad forsinker iværksættelse af de arbejder som ejendommene agter gennemført.

270503

27 MAJ 2005

27-5-2005.

CATHRINE RIEGELS GUDBERGSEN
BROKSØ HOVEDGÅRD
BROKSØVEJ 60 - 4160 HERLUFMAGLE
TLF 55 50 12 24 - MOBIL 26 27 12 97
FAX 55 50 24 48 - SE-NR. 12 08 92 28
MAIL: CRG@BROKSOE.COM

HOLMEGAARD-JUELLINGE-TRYGGEVÆLDE GODSKONTOR
RØDEBROVEJ 2
4684 HOLMEGAARD
Tl. 55 54 81 31 - Fax 55 54 80 31

Matr.nr 25b Spragelse By, Herlufmagle

Anmelder: Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tlf.: 39 47 20 00

Mellem Gisselfeld Kloster, Gisselfeldvej 12 A, 4690 Haslev og Skov- og Naturstyrelsen ved Falster Statsskovdistrikt, Hannenovvej 22, Tingsted, 4800 Nykøbing F., er indgået nedenstående

Aftale
om
naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55 .

§ 1 Aftalens omfang

Med virkning for sig selv og fremtidige ejere pålægges ejendommen forpligtelse om at de på vedhæftede bilag 2 viste arealer skal drives i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens og Storstrøms Amts naturgenopretnings- og naturplejeforskrift som nærmere beskrevet i vedhæftede bilag 1, i alt ca. 33.1 ha.

Forpligtelsen omfatter følgende matrikelnummer:
25b Spragelse By, Herlufmagle (Tyvekrog)

§ 2 Tilskuddets størrelse

Som vederlag for forpligtelsen udbetales til ejeren et tilskud efter naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3, på

923.382 kr.

skriver nihundredetotitretusindetrehundredeottetito 0/00 kroner i henhold til naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3 som kompensation for nedgang i handelsværdi som følge af aftalen vedrørende de i § 1 nævnte forpligtelser.

Beløbet indsættes, når aftalen er underskrevet og de nødvendige samtykkeerklæringer foreligger samt betingelserne i § 3 er opfyldt, på spærret bankkonto i Sparekassen Sjælland, reg. nr. 9888, kontonr. 1300515 og frigives, når denne aftale er tinglyst uden præjudicerede retsanmærkninger.

§ 3 Vilkår

Under forudsætning af de bevilgende myndigheders godkendelse, er parterne ved deres underskrift af denne aftale forpligtede til at effektuere aftalen.

Såfremt der træffes endelig beslutning om at gennemføre fredningen i overensstemmelse med det af Danmarks Naturfredningsforening fremsatte fredningsforslag af januar 2003, kan ejeren alene forvente at modtage erstatning for indskrænkninger, der ligger ud over denne aftale.

§ 4 Misligholdelse

Samtidig erklærer ejeren, med virkning for sig selv og fremtidige ejere, at såfremt den i § 1 nævnte forpligtelse væsentligt misligholdes, er Skov- og Naturstyrelsen berettiget til at fastholde aftalen eller til omgående at fordre hel eller delvis tilbagebetaling af det i § 2 nævnte beløb reguleret med nettoprisindekset med udgangspunkt i denne aftales ikrafttræden. Vælges sidstnævnte reaktion, bortfalder aftalen i sin helhed og ejeren er frigjort for alle forpligtelser efter nærværende aftale.

Såfremt Skov- og Naturstyrelsen misligholder aftalen, og misligholdelse bevirker et tab, kan ejerne kræve dette tab erstattet.

Det er alene Skov- og Naturstyrelsens ansvar og risiko at opnå de fornødne tilladelser til foretagelse af alle tiltag efter denne aftale – både i forhold til den gældende lovgivning og den gældende fredningskendelse.

Foreligger der væsentlig misligholdelse fra Skov- og Naturstyrelsen, kan ejerne ophæve aftalen. Ved ophævelse kan styrelsen forlange en del af de betalte tilskud tilbagebetalt. Tilbagebetalingskravet opgøres således, at ejerne får fuld kompensation.

§ 5 Voldgift

Enhver tvist vedrørende denne aftale eller parternes indbyrdes forhold i forbindelse hermed afgøres endeligt ved voldgift efter "Regler for behandling af sager ved Det Danske Voldgiftsinstitut "Hver part udpeger én voldgiftsmand, mens voldgiftsrettens formand, i tilfælde af parternes uenighed, udnævnes af Instituttet. Formanden skal være jurist. Hvis en part ikke inden 30 dage efter at have indgivet eller modtaget underretning om begæring om voldgift har udpeget en voldgiftsmand, udnævnes også denne af Instituttet i overensstemmelse med ovennævnte regler.

§ 6 Tinglysning

Nærværende aftale tinglyses servitutstiftende forud for al anden pantegæld. Når aftalen er tinglyst, er aftalen tidsubegrænset med de forbehold, der er anført ovenfor.

Skov- og Naturstyrelsen afholder alle omkostninger i anledning af aftalens tinglysning, herunder eventuelt honorar til kortfremstilling, landinspektørudgifter til opmåling og afsætning i marken m.v.

Følgende pantstiftende hæftelser er i dag noteret på ejendommen:

Matr.nr 25b Spragelse By, Herlufmagle:

1. Pantebrev til Realkredit Danmark, oprindeligt stort 33.560.000 kr., kontantlån, tinglyst den 15. juni 2004.
2. Ejerpantebrev, oprindeligt stort 6.595.000 kr., variabel rente, tinglyst den 12. august 1996.
3. Ejerpantebrev, oprindeligt stort 7.000.000 kr., variabel rente, tinglyst den 16. december 1993.

Skov- og Naturstyrelsen samt ejeren er påtaleberettiget.

Holmegaard, den 8/10 2004

Gisselfeld Kloster

08 OKT. 2004

Egehus, den 8/10-2004

Skov- og Naturstyrelsen
Falster Statsskovdistrikt

Bilag 1

Vilkår for aftale om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose.

Holmegaard Mose rummer enestående naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier og er den største højmose i Østdanmark, hvilket er baggrunden for at området både er udpeget som EU habitatområde og EF fuglebeskyttelsesområde.

Disse værdier er i dag truet, fordi den gældende fredning har forhindret hævning af vandstanden indenfor mosen, ligesom intensive jagtformer og fodring visse steder har forringet den særlige biotop.

<u>Generelle bestemmelser</u>

1 Aftalens formål

1.1 Bevare og genskabe Holmegaard Mose som en naturlig, større sammenhængende aktiv højmose og del af et større samlet mose- og naturområde.
1.2 Sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, mosen er udpeget for i henhold til habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne.
1.3 Bevare og forbedre levevilkårene for øvrige arter og naturtyper i mosen, herunder rødlistede arter og andre sjældne arter.
1.4 Sikre beskyttelse af de kulturhistoriske og arkæologiske værdier.
1.5 Sikre fortsat offentlig adgang til aftaleområdet svarende til de adgangsregler, der gælder for offentligt ejede arealer, dog undtaget natfærdsel.
1.6 Forbud mod udsætning, fodring og jagt på fuglevildt indenfor aftaleområdet.

2. Ønsket naturgenopretning og naturpleje - Vandstandshævning

2.1. Skov- og Naturstyrelsen kan gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet. Vandstanden kan hæves til de koter, der er anført på kortbilag visende scenarie 3.1 i rapport udarbejdet af COWI A/S (udgivet 7. juli 2004).

2.2. Vandstandshævningen kan gennemføres ved forskellige tiltag, som beskrevet i COWI's rapport, (juli 2004, scenarie 3.1) f.eks. nedsættelse af overløbsrør, afbrud af dræn, bundhævning samt nedsættelse af spunsvægge på højmosen.

2.3. Der har ikke været foretaget afprøvning af vandstandshævningen i praksis, hvorfor afvigelser i forhold til koter og afgrænsning kan forekomme. Den præcise afgrænsning af området skal ske ved udarbejdelse af et detailprojekt samt opmåling ved landmåler.

Vandstandshævningen må ikke medføre ulemper udenfor aftaleområdet, markeret på bilag 2. Tilsvarende gælder, at øvrige forpligtelser og tiltag efter nærværende aftale ikke må medføre gener for naboer, og det påhviler Skov- og Naturstyrelsen at sikre dette.

3. Naturpleje

3.1. Skov- og Naturstyrelsen er berettiget til at iværksætte de naturgenopretnings- og naturplejetiltag, der måtte findes relevante under hensyn til nærværende aftales formålsbestemmelser og inden for de rammer, aftalen i øvrigt udstikker. Herunder uden videre at foretage rydning af birk og andre træer, samt al anden naturpleje, der skønnes at kunne fremme naturindholdet i mosen og fremme gunstig bevaringstilstand for de pågældende arter.

3.2. Skov- og Naturstyrelsen afholder alle omkostninger i anledning af iværksættelse samt vedligeholdelse og fremtidig drift af alle naturgenopretnings- og naturplejetiltag. I det omfang naturgenopretnings- eller plejetiltag opgives, er styrelsen forpligtet til at retablere til den oprindelige tilstand, herunder fjerne anlæg og genskabe tidligere terrænforhold.

3.3. Skov- og Naturstyrelsen har adgang til mosen med henblik på udførelse af tiltag efter denne aftale samt med henblik på overvågning af effekten heraf.

3.4. Såfremt Skov- og Naturstyrelsen som følge af tiltag iht. aftalen forårsager betydelige skader på områderne eller tilknyttet materiel, er ejeren berettiget til at kræve skaderne udbedret. Ved skade forstås ødelæggelse af områder eller materiel ud over alm. forekommende slitage som følge af alm. færdsel og naturpleje på arealerne.

3.5. Plejemyndigheden skal udpege en kontaktperson, som har det umiddelbare ansvar for plejemyndighedens aktiviteter i området, og er forpligtet til i god tid at orientere ejeren om de påtænkte aktiviteter.

3.6. Ved næste nationale revision af habitatområderne forpligter ejeren sig til at acceptere en eventuel udvidelse af habitatområdet inden for den egentlige højmose omgivet af ringkanalen.

3.7. Udsætning af nye arter, f.eks. kronvildt og bæver, skal aftales med ejer inden udsætningen.

4. Jagt indenfor aftaleområdet.

4.1. Jagt på fuglevildt er ikke tilladt, og der må ikke foretages jagtforbedrende foranstaltninger for fuglevildtet såsom fodring, udsætning m.v.

4.2. Ejerne har fri adgang til jagt på hårvildt og udleje af jagtret hertil og har ret til at slå spor, beskære træer og buske, således at færdsel i mosen fortsat er mulig. Ejerne må endvidere – efter aftale med Skov- og Naturstyrelsen - opsætte et begrænset antal skydeplatforme og lukke området på enkelte dage i forbindelse med afholdelse af riffeljagter, jf. pkt. 5.1. Jagten på hårvildt skal ske på baggrund af det naturlige bestandsniveau, og der må ikke – uden forudgående aftale med Falster Statsskovdistrikt – foretages jagtforbedrende foranstaltninger såsom fodring, hegning m.v. Mulige jagtforbedrende tiltag skal således ske efter aftale med Falster Statsskovdistrikt, og disse vil være underlagt naturplejehensynet.

4.3 Ejerne må fiske i de på området værende søer, skær og vandløb og udleje fiskeriet heri. Det er dog ikke uden forudgående aftale med Falster Statsskovdistrikt tilladt at foretage fiskeforbedrende foranstaltninger som f.eks. udsætning eller fodring.

4.4. De ovennævnte forpligtelser vedrørende jagt respekterer de jagtlejekontrakter, som allerede er indgået og i kraft på tidspunktet for indgåelsen af nærværende aftale. Sådanne aftaler opsiges af ejer ved snarest givne mulighed således at de er ophørte inden udgangen af 2005.

5. Publikums adgang til aftale arealerne

5.1. Publikum har adgang til arealerne i overensstemmelse med de til enhver tid gældende adgangsbestemmelser i naturbeskyttelsesloven for offentligt ejede arealer, dog således at der kun er offentlig adgang mellem solopgang (dog tidligst kl. 6.00) og solnedgang. Der vil fortsat være mulighed for at lukke området på dage, hvor der afholdes klap- og trykjagt.

5.2. Såfremt publikumstrykket måtte overstige områdets bæreevne til en fortsat varetagelse af naturværdierne, kan myndigheden iht. naturbeskyttelsesloven fastsætte indskrænkninger i publikumsadgangen.

5.3. Skov- og Naturstyrelsen er berettiget til - efter aftale med ejerne – at opstille informationstavler med tilknyttede faciliteter ved de væsentligste adgangsveje til aftalearealet. Informationstavlerne kan informere om aftalen og de udvidede adgangsregler.

Specifikke bestemmelser for aftalens delarealer

6 Vilkår for drift og pleje af arealerne vist på bilag 2 – Røde arealer

6.1. Arealerne må ikke udnyttes til landbrugs- eller skovdrift undtaget dog alm. plukhugst og naturpleje.

6.2. Ejerne kan - efter forudgående aftale med Skov- og Naturstyrelsen - udføre naturpleje eller vedligeholdelse.

6.3. Ejerne må ikke dræne eller afvande, herunder oprense grøfter/dræn, og ejerne er forpligtede til at respektere vandstandshævning og anlæg hertil.

7. Vilkår for drift af arealerne vist på bilag 2 - grønne arealer / kulturmiljøhensyn:

7.1. Der ikke må dybdepløjes eller stødryddes. Disse arealer er alene omfattet af denne bestemmelse og er ikke omfattet af denne aftales generelle punkter 3-5 om naturpleje, jagt og adgang.

7.2. Alle andre lovlige driftstiltag gennemføres under hensyntagen til de arkæologiske interesser, herunder fx at kørsel søges gennemført, så den ikke indebærer varige hjulspor.

7.3. Bestemmelsen under 7.1. er ikke til hinder for en overfladisk blotlæggelse af mineraljorden for at fremme sædvanlig selvforyngelse i skovbrugsdriften.

Matr.nr.del af 2b spragelse By, Fensmark

Anmelder: Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tlf.: 39 47 20 00

Mellem Povl Fritzner Fensmarkvej 9, Viborggård, 4160 Herlufmagle og Skov- og Naturstyrelsen ved Falster Statsskovdistrikt, Hannenovvej 22, Tingsted, 4800 Nykøbing F., er indgået nedenstående

Aftale
om
naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55.

§ 1 Aftalens omfang

Med virkning for sig selv og fremtidige ejere og indehavere af rettigheder over ejendommen pålægges ejendommen forpligtigelse om at de på vedhæftede kortbilag 2 og 4 viste arealer skal drives i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens og Storstrøms Amts naturgenopretnings- og naturplejeforskrift som nærmere beskrevet i vedhæftede bilag 1. I alt ca 11 ha.

Forpligtigelsen omfatter følgende matrikelnummer:
Matr.nr. del af 2b Spragelse By, Fensmark

§ 2 Tilskuddets størrelse

Som vederlag for forpligtigelsen udbetales til ejeren et tilskud efter naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3, på

kr. 130.000 kr

skriver ethundredetredivetusinde0/00 kroner i henhold til naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3 som kompensation for nedgang i handelsværdi som følge af aftalen vedrørende de i § 1 nævnte forpligtigelser.
Beløbet indsættes, når aftalen er underskrevet og de nødvendige samtykkeerklæringer foreligger samt betingelserne i § 3 er opfyldt, på spæret bankkonto i xxxxxxx reg. nr. xxxx og frigives, når denne aftale er tinglyst uden præjudicerede retsanmærkninger.

§ 3 Vilkår

Parterne er ved deres underskrift af denne aftale forpligtede til at effektuere denne aftale på følgende vilkår:

§ 6 Tinglysning

Nærværende aftale tinglyses servitutstiftende forud for al anden pantegæld. Når aftalen er tinglyst, er aftalen tidsubegrænset med de forbehold, der er anført ovenfor.

Skov- og Naturstyrelsen afholder alle omkostninger i anledning af aftalens tinglysning, herunder eventuelt honorar til kortfremstilling, landinspektørudgifter til opmåling og afsætning i marken m.v.

Følgende pantstiftende hæftelser er i dag noteret på ejendommen:

xxxxxxxxxxxxx

Skov- og Naturstyrelsen samt ejeren er påtaleberettiget.

Herlufmagle, den

Viborggård
Ejer Povl Fritzner

Egehus, den 8/10-2004

Skov- og Naturstyrelsen
Falster Statsskovdistrikt

forudsætning ang. ekspropriations
lign. vilkår.
2. at jagt lejen/tab udtrykker
i side letter.

Vilkår for aftale om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose for så vidt angår del af matr. nr. 2b Spragelse By, Herlufmagle

Holmegaard Mose rummer enestående naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier og er den største højmose i Østdanmark, hvilket er baggrunden for at området både er udpeget som EU habitatområde og EF fuglebeskyttelsesområde.

Disse værdier er i dag truet fordi den gældende fredning har forhindret hævning af vandstanden indenfor mosen.

Generelle bestemmelser

1 Aftalens formål

1.1 Bevare og genskabe Holmegaard Mose som en naturlig større sammenhængende aktiv højmose og del af et større samlet mose- og naturområde.
1.2 Sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, mosen er udpeget for i henhold til habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne.
1.3 Bevare og forbedre levevilkårene for øvrige arter og naturtyper i mosen, herunder rødlistede arter og andre sjældne arter.
1.4 Sikre beskyttelse af de kulturhistoriske og arkæologiske værdier.
1.5 Sikre fortsat offentlig adgang til aftaleområdet svarende til naturbeskyttelseslovens regler om adgang til privatejede arealer.

2. Ønsket naturgenopretning og naturpleje - Vandstandshævning

2.1. Skov- og Naturstyrelsen kan gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet. Vandstanden kan hæves til de koter, der er anført på kortbilag visende scenarie 3.1 i rapport udarbejdet af COWI A/S (udgivet 7 juli 2004)

2.2. Vandstandshævningen kan gennemføres ved forskellige tiltag som beskrevet i COWI´s rapport scenarie 3.1, f.eks. nedsættelse af overløbsrør, afbrud af dræn, bundhævning samt nedsættelse af spunsvægge på højmosen.

2.3 Der har ikke været foretaget afprøvning i praksis, hvorfor afvigelser herfra kan forekomme. Den præcise afgrænsning af området skal ske ved udarbejdelse af et detailprojekt samt opmåling af landmåler.

Vandstandshævningen må ikke medføre ulemper udenfor aftaleområdet markeret på bilag 2.

3. Naturpleje

3.1 Inden for det hvidt markeret område på bilag 2 har Skov- og Naturstyrelsen kun ret til at hæve vandstanden i overensstemmelse med den tekniske rapport fra Cowi A/S .

3.2 Ejeren kan uden videre fortsætte alm plughugstdrift på arealerne.

3.3 Eventuelle ønsker til yderligere naturplejetiltag vil blive aftalt i forlængelse af at der er udarbejdet en NATURA 2000 registrering af mosen og udarbejdelsen af den tilhørende NATURA 2000 forvaltningsplan.

3.4. Skov- og Naturstyrelsen har adgang til mosen med henblik på udførelse af tiltag efter denne aftale samt med henblik på overvågning af effekten heraf.

3.5. Såfremt Skov- og Naturstyrelsen som følge af tiltag iht. aftalen forårsager skader på områderne eller tilknyttet materiel, er ejeren berettiget til at kræve skaderne udbedret. Ved skade forstås ødelæggelse af områder eller materiel ud over alm. forekommende slitage som følge af alm. færdsel og naturpleje på arealerne.

3.6. Plejemyndigheden skal udpege en sagkyndig kontaktperson som har det umiddelbare ansvar for plejemyndighedens aktiviteter i området, og er forpligtet til i god tid, at orientere ejeren herom.

~~3.7. Udsætning af nye arter, f.eks. kronvildt og bæver, skal aftales med ejer inden udsætningen.~~

3.8. Ejeren kan - efter forudgående aftale med Skov- og Naturstyrelsen udføre naturpleje eller vedligeholdelse

3.9. Ejeren må ikke dræne eller afvande, herunder oprense interne grøfter/dræn, og ejerne er forpligtede til at respektere vandstandshævning og anlæg hertil.

4. Publikums adgang til aftalearealerne

4.1. Publikum har adgang til arealerne i overensstemmelse med adgangsbestemmelserne for privat ejede arealer.

4.2 Skov- og Naturstyrelsen er berettiget til - efter aftale med ejeren – at opstille informationstavler med tilknyttede faciliteter. Informationstavlerne kan informere om aftalen og adgangsregler.

Matr.nr. 1m, Holmegaard, Holme-Olstrup m.fl.

Anmelder: Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tlf.: 39 47 20 00

Mellem Christian Danneskiold Lassen, Holmegaardvej 71, 4684 Holmegaard og Skov- og Naturstyrelsen ved Falster Statsskovdistrikt, Hannenovvej 22, Tingsted, 4800 Nykøbing F., er indgået nedenstående

Aftale
om
naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55 .

§ 1 Aftalens omfang

Med virkning for sig selv og fremtidige ejere pålægges ejendommen forpligtelse om at de på vedhæftede bilag 2 viste arealer skal drives i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens og Storstrøms Amts naturgenopretnings- og naturplejeforskrift som nærmere beskrevet i vedhæftede bilag 1, i alt ca. 285.5 ha.

Forpligtelsen omfatter følgende matrikelnummer:
Matr.nr. 1m, Holmegaard, Holme-Olstrup,

Med virkning for sig selv og fremtidige ejere pålægges ejendommen tillige forpligtelse om forbud mod dybdepløjning og stødrydning i den nordlige del af Fensmark Skov som nærmere beskrevet i vedhæftede bilag 1 og bilag 2.

Forpligtelsen omfatter følgende matrikelnummer:
Del af matr.nr.30a Fensmark By, Fensmark.

§ 2 Tilskuddets størrelse

Som vederlag for forpligtelsen udbetales til ejeren et tilskud efter naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3, på

6.900.597 kr.

skriver seksmilionernihundredetusinde og femhundredenitisyv 0/00 kroner i henhold til naturbeskyttelseslovens § 55, stk. 1, nr. 3 som kompensation for nedgang i handelsværdi som følge af aftalen vedrørende de i § 1 nævnte forpligtelser.

Beløbet indsættes, når aftalen er underskrevet og de nødvendige samtykkeerklæringer foreligger samt betingelserne i § 3 er opfyldt, på spærret bankkonto i Danske Bank reg. nr. 3001og frigives, når denne aftale er tinglyst uden præjudicerede retsanmærkninger.

§ 3 Vilkår

Under forudsætning af de bevilgende myndigheders godkendelse, er parterne ved deres underskrift af denne aftale forpligtede til at effektuere aftalen.

Såfremt der træffes endelig beslutning om at gennemføre fredningen i overensstemmelse med det af Danmarks Naturfredningsforening fremsatte fredningsforslag af januar 2003, kan ejeren alene forvente at modtage erstatning for indskrænkninger, der ligger ud over denne aftale.

§ 4 Misligholdelse

Samtidig erklærer ejeren, med virkning for sig selv og fremtidige ejere, at såfremt den i § 1 nævnte forpligtelse væsentligt misligholdes, er Skov- og Naturstyrelsen berettiget til at fastholde aftalen eller til omgående at fordre hel eller delvis tilbagebetaling af det i § 2 nævnte beløb reguleret med nettoprisindekset med udgangspunkt i denne aftales ikrafttræden. Vælges sidstnævnte reaktion, bortfalder aftalen i sin helhed og ejeren er frigjort for alle forpligtelser efter nærværende aftale.

Såfremt Skov- og Naturstyrelsen misligholder aftalen, og misligholdelse bevirker et tab, kan ejerne kræve dette tab erstattet.

Det er alene Skov- og Naturstyrelsens ansvar og risiko at opnå de fornødne tilladelser til foretagelse af alle tiltag efter denne aftale – både i forhold til den gældende lovgivning og den gældende fredningskendelse.

Foreligger der væsentlig misligholdelse fra Skov- og Naturstyrelsen, kan ejerne ophæve aftalen. Ved ophævelse kan styrelsen forlange en del af de betalte tilskud tilbagebetalt. Tilbagebetalingskravet opgøres således, at ejerne får fuld kompensation.

§ 5 Voldgift

Enhver tvist vedrørende denne aftale eller parternes indbyrdes forhold i forbindelse hermed afgøres endeligt ved voldgift efter "Regler for behandling af sager ved Det Danske Voldgiftsinstitut". Hver part udpeger én voldgiftsmand, mens voldgiftsrettens formand, i tilfælde af parternes uenighed, udnævnes af Instituttet. Formanden skal være jurist. Hvis en part ikke inden 30 dage efter at have indgivet eller modtaget underretning om begæring om voldgift har udpeget en voldgiftsmand, udnævnes også denne af Instituttet i overensstemmelse med ovennævnte regler.

§ 6 Tinglysning

Nærværende aftale tinglyses servitutstiftende forud for al anden pantegæld. Når aftalen er tinglyst, er aftalen tidsubegrænset med de forbehold, der er anført ovenfor.

Skov- og Naturstyrelsen afholder alle omkostninger i anledning af aftalens tinglysning, herunder eventuelt honorar til kortfremstilling, landinspektørudgifter til opmåling og afsætning i marken m.v.

Følgende pantstiftende hæftelser er i dag noteret på ejendommene:

Matr.nr. 1m Holmegaard, Holme-Olstrup:

1. Pantebrev til Realkredit Danmark, oprindeligt stort 21.027.000 kr., 5%, tinglyst den 12. december 2001.
2. Pantebrev til Nykredit, oprindeligt stort 10.775.000 kr., 5%, tinglyst den 9. januar 2003.
3. Pantebrev til Realkredit Danmark, oprindeligt stort 3.000.000 kr., kontantlån med rentetilpasning, tinglyst den 22. marts 2004.

Matr.nr. 30a Fensmark by, Fensmark:

1. Pantebrev til Realkredit Danmark, oprindeligt stort 21.027.000, 5%, tinglyst den 12. december 2001.
2. Pantebrev til Nykredit, oprindeligt stort 10.775.000 kr., 5%, tinglyst den 9. januar 2003.
3. Pantebrev til Realkredit Danmark, oprindeligt stort 3.000.000 kr., kontantlån med rentetilpasning, tinglyst den 22. marts 2004.

Skov- og Naturstyrelsen samt ejeren er påtaleberettiget.

Holmegaard, den 08 OKT. 2004

Holmegaard Gods
Ejer Christian Danneskiold Lassen

HOLMEGAARD-JUELLINGE-TRYGGEVÆLDE GODSKONTOR
RØDEBROVEJ 2
4684 HOLMEGAARD
Tlf. 55 54 81 31 - Fax 55 54 80 31

Egehus, den 8/10-2004

Skov- og Naturstyrelsen
Falster Statsskovdistrikt

Bilag 1

Vilkår for aftale om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose.

Holmegaard Mose rummer enestående naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier og er den største højmose i Østdanmark, hvilket er baggrunden for at området både er udpeget som EU habitatområde og EF fuglebeskyttelsesområde.

Disse værdier er i dag truet, fordi den gældende fredning har forhindret hævning af vandstanden indenfor mosen, ligesom intensive jagtformer og fodring visse steder har forringet den særlige biotop.

<u>Generelle bestemmelser</u>

1 Aftalens formål

1.1 Bevare og genskabe Holmegaard Mose som en naturlig, større sammenhængende aktiv højmose og del af et større samlet mose- og naturområde.
1.2 Sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, mosen er udpeget for i henhold til habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne.
1.3 Bevare og forbedre levevilkårene for øvrige arter og naturtyper i mosen, herunder rødlistede arter og andre sjældne arter.
1.4 Sikre beskyttelse af de kulturhistoriske og arkæologiske værdier.
1.5 Sikre fortsat offentlig adgang til aftaleområdet svarende til de adgangsregler, der gælder for offentligt ejede arealer, dog undtaget natfærdsel.
1.6 Forbud mod udsætning, fodring og jagt på fuglevildt indenfor aftaleområdet.

2. Ønsket naturgenopretning og naturpleje - Vandstandshævning

2.1. Skov- og Naturstyrelsen kan gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet. Vandstanden kan hæves til de koter, der er anført på kortbilag visende scenarie 3.1 i rapport udarbejdet af COWI A/S (udgivet 7. juli 2004).

2.2. Vandstandshævningen kan gennemføres ved forskellige tiltag, som beskrevet i COWI's rapport, (juli 2004, scenarie 3.1) f.eks. nedsættelse af overløbsrør, afbrud af dræn, bundhævning samt nedsættelse af spunsvægge på højmosen.

2.3. Der har ikke været foretaget afprøvning af vandstandshævningen i praksis, hvorfor afvigelser i forhold til koter og afgrænsning kan forekomme. Den præcise afgrænsning af området skal ske ved udarbejdelse af et detailprojekt samt opmåling ved landmåler.

Vandstandshævningen må ikke medføre ulemper udenfor aftaleområdet, markeret på bilag 2. Tilsvarende gælder, at øvrige forpligtelser og tiltag efter nærværende aftale ikke må medføre gener for naboer, og det påhviler Skov- og Naturstyrelsen at sikre dette.

3. Naturpleje

3.1. Skov- og Naturstyrelsen er berettiget til at iværksætte de naturgenopretnings- og naturplejetiltag, der måtte findes relevante under hensyn til nærværende aftales formålsbestemmelser og inden for de rammer, aftalen i øvrigt udstikker. Herunder uden videre at foretage rydning af birk og andre træer, samt al anden naturpleje, der skønnes at kunne fremme naturindholdet i mosen og fremme gunstig bevaringstilstand for de pågældende arter.

3.2. Skov- og Naturstyrelsen afholder alle omkostninger i anledning af iværksættelse samt vedligeholdelse og fremtidig drift af alle naturgenopretnings- og naturplejetiltag. I det omfang naturgenopretnings- eller plejetiltag opgives, er styrelsen forpligtet til at retablere til den oprindelige tilstand, herunder fjerne anlæg og genskabe tidligere terrænforhold.

3.3. Skov- og Naturstyrelsen har adgang til mosen med henblik på udførelse af tiltag efter denne aftale samt med henblik på overvågning af effekten heraf.

3.4. Såfremt Skov- og Naturstyrelsen som følge af tiltag iht. aftalen forårsager betydelige skader på områderne eller tilknyttet materiel, er ejeren berettiget til at kræve skaderne udbedret. Ved skade forstås ødelæggelse af områder eller materiel ud over alm. forekommende slitage som følge af alm. færdsel og naturpleje på arealerne.

3.5. Plejemyndigheden skal udpege en kontaktperson, som har det umiddelbare ansvar for plejemyndighedens aktiviteter i området, og er forpligtet til i god tid at orientere ejeren om de påtænkte aktiviteter.

3.6. Ved næste nationale revision af habitatområderne forpligter ejeren sig til at acceptere en eventuel udvidelse af habitatområdet inden for den egentlige højmose omgivet af ringkanalen.

3.7. Udsætning af nye arter, f.eks. kronvildt og bæver, skal aftales med ejer inden udsætningen.

4. Jagt indenfor aftaleområdet.

4.1. Jagt på fuglevildt er ikke tilladt, og der må ikke foretages jagtforbedrende foranstaltninger for fuglevildtet såsom fodring, udsætning m.v.

4.2. Ejerne har fri adgang til jagt på hårvildt og udleje af jagtret hertil og har ret til at slå spor, beskære træer og buske, således at færdsel i mosen fortsat er mulig. Ejerne må endvidere – efter aftale med Skov- og Naturstyrelsen - opsætte et begrænset antal skydeplatforme og lukke området på enkelte dage i forbindelse med afholdelse af riffeljagter, jf. pkt. 5.1. Jagten på hårvildt skal ske på baggrund af det naturlige bestandsniveau, og der må ikke – uden forudgående aftale med Falster Statsskovdistrikt – foretages jagtforbedrende foranstaltninger såsom fodring, hegning m.v. Mulige jagtforbedrende tiltag skal således ske efter aftale med Falster Statsskovdistrikt, og disse vil være underlagt naturplejehensynet.

4.3 Ejerne må fiske i de på området værende søer, skær og vandløb og udleje fiskeriet heri. Det er dog ikke uden forudgående aftale med Falster Statsskovdistrikt tilladt at foretage fiskeforbedrende foranstaltninger som f.eks. udsætning eller fodring.

4.4. De ovennævnte forpligtelser vedrørende jagt respekterer de jagtlejekontrakter, som allerede er indgået og i kraft på tidspunktet for indgåelsen af nærværende aftale. Sådanne aftaler opsiges af ejer ved snarest givne mulighed således at de er ophørte inden udgangen af 2005.

5. Publikums adgang til aftale arealerne

5.1. Publikum har adgang til arealerne i overensstemmelse med de til enhver tid gældende adgangsbestemmelser i naturbeskyttelsesloven for offentligt ejede arealer, dog således at der kun er offentlig adgang mellem solopgang (dog tidligst kl. 6.00) og solnedgang. Der vil fortsat være mulighed for at lukke området på dage, hvor der afholdes klap- og trykjagt.

5.2. Såfremt publikumstrykket måtte overstige områdets bæreevne til en fortsat varetagelse af naturværdierne, kan myndigheden iht. naturbeskyttelsesloven fastsætte indskrænkninger i publikumsadgangen.

5.3. Skov- og Naturstyrelsen er berettiget til - efter aftale med ejerne – at opstille informationstavler med tilknyttede faciliteter ved de væsentligste adgangsveje til aftalearealet. Informationstavlerne kan informere om aftalen og de udvidede adgangsregler.

Specifikke bestemmelser for aftalens delarealer

6 Vilkår for drift og pleje af arealerne vist på bilag 2 – Røde arealer

6.1. Arealerne må ikke udnyttes til landbrugs- eller skovdrift undtaget dog alm. plukhugst og naturpleje.

6.2. Ejerne kan - efter forudgående aftale med Skov- og Naturstyrelsen - udføre naturpleje eller vedligeholdelse.

6.3. Ejerne må ikke dræne eller afvande, herunder oprense grøfter/dræn, og ejerne er forpligtede til at respektere vandstandshævning og anlæg hertil.

7. Vilkår for drift af arealerne vist på bilag 2 - grønne arealer / kulturmiljøhensyn:

7.1. Der ikke må dybdepløjes eller stødryddes. Disse arealer er alene omfattet af denne bestemmelse og er ikke omfattet af denne aftales generelle punkter 3-5 om naturpleje, jagt og adgang.

7.2. Alle andre lovlige driftstiltag gennemføres under hensyntagen til de arkæologiske interesser, herunder fx at kørsel søges gennemført, så den ikke indebærer varige hjulspor.

7.3. Bestemmelsen under 7.1. er ikke til hinder for en overfladisk blotlæggelse af mineraljorden for at fremme sædvanlig selvforyngelse i skovbrugsdriften.

Modtaget d. 18/11-08
Sns Storstrøm
J.nr.
Se tillige:

Matr. nr. 1 a, 1fb, 1 k, 1 m, 1 z,
1 c, 1 i, 1 ba, 1 au Holmegaard,
Holme-Olstrup, 2 z og 5 bb
Holme-Olstrup By, Holme-Olstrup
og 9 b Sibberup by Fensmark

Matr.nr. 3 b og 30 a Fensmark by, Fensmark

Matr.nr. 15 a Hjulebæk by, Herlufmagle

Anmelder:
Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø.

Kontraktpåtegning

I foranstående aftale om

Naturgenopretning og naturpleje i Holmegårds Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55

mellem Christian Danneskiold Lassen, Holmegaardvej 71, 4684 Holme-Olstrup og Skov- og Naturstyrelsen STORSTRØM (tidligere Falster Statsskovdistrikt), Hannenovvej 22, 4800 Nykøbing F., foretages følgende ændring:

I § 1, sidste afsnit: matrikelbetegnelsen ændres, således at forpligtelsen omfatter del af matr. nr. 15 a Hjulebæk by og del af matr.nr. 30 a Fensmark by, Fensmark.

Denne ændring har alene til hensigt at bringe overensstemmelse mellem aftalens udstrækning i marken som vist på aftalekortet (bilag 2 til aftalen) og den matrikulære betegnelse for aftaleområdet.

I øvrigt er aftalen uændret i alle ord og punkter.

Denne kontraktpåtegning kan tinglyses på samme vilkår som aftalen.

Holmegaard,
den 17 OKT. 2008

Christian Danneskiold Lassen

HOLMEGAARD-JUELLINGE-TRYGGEVÆLDE GODSKONTOR
RØDEBROVEJ 2
4684 HOLMEGAARD
Tlf. 55 54 61 31 · Fax 55 54 80 31

Skov- og Naturstyrelsen Storstrøm,
den 12. november 2008

Claus Jespersen

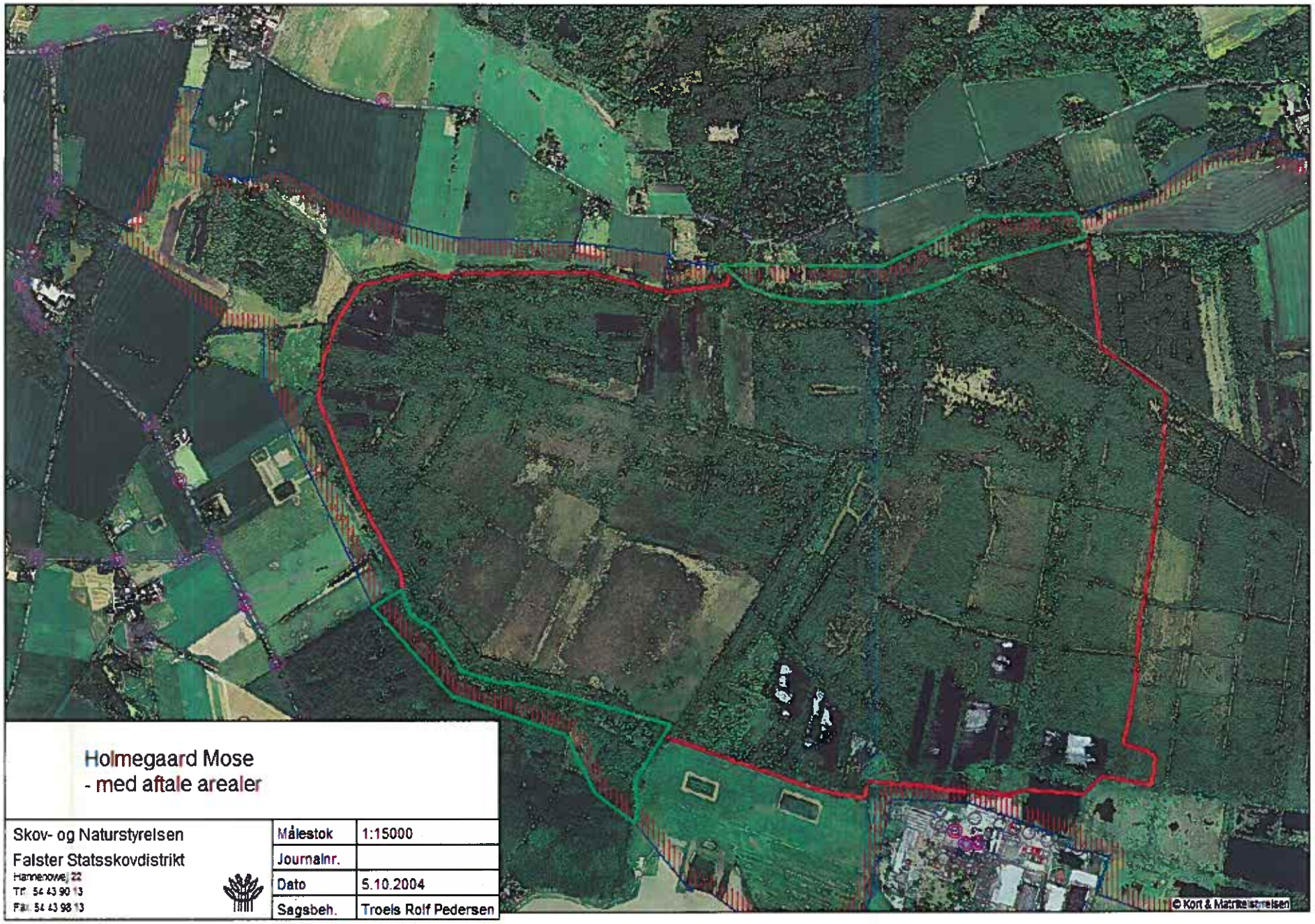

Holmegaard Mose
- med aftale arealer

Skov- og Naturstyrelsen Falster Statsskovdistrikt Hannenovej 22 Tlf. 54 43 90 13 Fax 54 43 98 13	Målestok	1:15000
	Journalnr.	
	Dato	5.10.2004
	Sagsbeh.	Troels Rolf Pedersen

COWI

Skov- og Naturstyrelsen, Falster Statsskovdistrikt

Holmegård Mose - Naturpleje og naturgenopretning, reviderede projektforslag

Teknisk notat

COWI A/S

Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby

Telefon 45 97 22 11
Telefax 45 97 22 12
www.cowi.dk

Indholdsfortegnelse

1 Baggrund 1

2 Konsekvensvurdering af de reviderede projektforslag 3

2.1 Vandstandsforhold 3

2.2 Biologiske forhold 6

3 Konklusion 9

4 Tegningsliste 12

1 Baggrund

I efteråret 2003 udarbejdede COWI A/S en teknisk forundersøgelse for Danmarks Naturfredningsforening (DN) vedrørende naturpleje og naturgenopretning i Holmegård Mose. Forundersøgelsen danner det faglige og faktuelle grundlag for et fredningsforslag fremført af DN.

Forundersøgelsen beskrev tre scenarier, der i forskelligt omfang hævede vandstanden i mosen. På det første møde i fredningsnævnet i efteråret 2003 udbad Kulturarvsstyrelsen (KUAS) sig tid til at undersøge de kulturhistoriske og arkæologiske forhold i mosen, så hensyn til kulturarven bedre kunne indarbejdes i projektforslaget. Dette resulterede i marts 2004 i en rapport om kulturarven i Holmegård Mose med anbefalinger til, hvordan der kan tages optimalt hensyn til den enestående kulturarv af international betydning, der ligger gemt i tørvelagene i dag.

Udover de førnævnte hensyn er det vigtigt at påpege, at det primære formål med projektet er at hæve vandstanden i mosen generelt således, at genvæksten af tørvemos fremmes og der derved sikres en gunstig bevaringstatus af den aktive højmose, der er en del af udpegningsgrundlaget for Holmegård Mose som EF-Habitatområde nr. 145.

Efterfølgende har Skov- og Naturstyrelsen ved Falster Statsskovdistrikt (SNS) anmodet COWI om at udarbejde et nyt scenarie 3.1, der tager hensyn til KUAS anbefalinger samt særlige hensyn til lodsejere i området. Scenariet bygger på det tidligere scenarie 3, men med nedenstående beskrevne ændringer. Desuden

Dokument nr.	03
Revision nr.	2
Udgivelsesdato	7. juli 2004
Udarbejdet	SHC, SLA
Kontrolleret	JIJ
Godkendt	SHC

D:\54487A\A-40_Holmegaard_Mose\DOC\revideret_notat_Holmegård_rev2.DOC

er der efter ønske fra DN i dette notat beskrevet et scenarie 3.2, hvor der opretholdes to overløbsrør ved udløb til Svenskegrøften, men med samme justeringer i den øvrige del af området.

De bevarede højmoseflader
Det foreslås, at der nedsættes skod i lunker på højmosefladerne, således at vandet stemmes op, hvor vandet ellers vil kunne rende af. Det vil være muligt at presse eller banke sådanne skod ned i tørven, men det må forudsiges, at det vil være en løbende proces, hvor mosefladerne skal inspiceres hvert forår, da vandet altid vil forsøge at finde nye veje og der derved opstår behov for flere og nye skod.

Tornemoserenden
Der laves en opstemning i Tornemoserenden ved terræntærskelen sydøst for ejendommen Broksøvej 32 (Axelsens ejendom) med et opstrøms normal vandspejl i kote 28,30 m. Nedstrøms opstemningen udlignes vandspejlet gennem et stenstryg.

Ovennævnte opstemning erstatter tre opstemninger, der er foreslået i scenarie 3 syd og vest for Broksøvej 32 samt en opstemning i det sydlige tilløb i mosens vestlige del.

Broksø
Broksøs skovarealer udtages helt af scenariet med undtagelse af et mindre areal i den vestlige del af Kvierum nord for Skelgrøften.

Pumpedriften på Broksøs landbrugsarealer opretholdes med undtagelse af et ca. 6,5 ha stort areal sydvest for parken med særlige arkæologiske interesser. Drænsystemet afbrydes ved pumpestationen og de to drændtilløb fra hhv. Stenkistemark og Fruens Mark nord for området frilægges i åbne grøfter for at forhindre tilbagestuvning i drænsystemet og tilføre det kulturhistoriske interesseområde mest muligt vand. Grøften på sydsiden af Fruens Mark og Broksøs park tilfyldes ved hjørnet af parken samt lige opstrøms tilløbet fra parken.

Drænudløbet fra Stenkistemark frilægges fra syd siden af alleen og vandet føres ud over det lave terræn nedenfor.

Drænudløbet fra Fruens Mark krydser den gamle grøft, hvor som planlægges tilfyldt og føres i en lav grøft/grøblerende ud over terræn.

Drænsystemet i området syd for området med de arkæologiske interesser omlægges med en afbrydelse og et lille afskærende dræn på ca. 20 m, således at det afvander direkte til pumpestationen.

Glasværksengen/Trollesgave
Drænudløbet fra Glasværksengen i mosens sydlige kant afbrydes og de sydlige og østlige drændtilløb frilægges i åbne grøfter, der leder vandet ud over terræn.

Viborggården
De nederste 10 m af Viborggårdens hoveddrænledning på matrikel 2b, Spagelse By, Herlufmagle frilægges i en åben grøft, der leder vandet ud over terræn for at undgå stuvning i drænsystemet.

Skelgrøften
To opstemninger/overløbsrør ved hhv. Skelgrøftens udløb i Svenskegrøften og i rørtilløb fra syd i Skelgrøften udgår af scenarie 3.1.

Der etableres en blokering i det sydlige tilløb til Skelgrøften i forlængelse af den store nord-sydgående balke stik syd for vandskellet/opstemningen i Skelgrøften.

Desuden er der efter DN's ønske beregnet et scenarie 3.2 med samme ændringer som ovenfor nævnt, men hvor de to sidstnævnte ændringer omkring Skelgrøften ikke gennemføres.

2 Konsekvensvurdering af de reviderede projektforslag

2.1 Vandstandsforhold

I det følgende beskrives kun de konsekvenser for vandstandsforholdene, der er ændret i forhold til det tidligere scenarie 3. Dette gælder både inden for og uden for den foreslåede fredningsgrænse fra maj 2003.

De bevarede højmoseflader
Ændringerne af scenarie 3 påvirker ikke gradienten på det sekundære grundvandsspejl i de resterende højmoseflader.

Det er ikke muligt at foretage en konsekvensvurdering af vandstandsforholdene på højmosefladerne ved nedpresning af skod i tørven. Det vurderes dog at et hvert tiltag, der holder vandet tilbage i højmosen, vil være til gavn for bevarelsen af højmosen.

Tornemoserenden
Opstemningen i Tornemoserenden til kote 28,30 m ved Broksøvej 32 medfører en hævning af sommervandstanden omkring vandløbet på omkring 30 cm. Der bør foretages terrænreguleringer i og på ejendommen, så den eksisterende bro og sø kan opretholdes.

En del ukloakerede ejendomme i og omkring Spragelse afleder til Tornemoserenden. Hovedparten af disse ejendomme ligger i selve Spragelse By, hvor vandet fra ejendommene ledes via trix/septiktanke med overløb til vejafvandingsledningen og videre gennem gadekæret til en ledning langs markvejen til Tornemoserenden ca. st. 270 m. Derudover er der enkelte ejendomme langs vejen fra Spragelse mod Pottemagerhuset som leder vandet til Tornemoserenden enten via vejafvandingsledning, direkte rørudløb, skelgrøfter eller diffust.

For alle ejendommene gælder at de ligger så højt at vandstandshævningen i Tornemoserenden ikke har betydning for afløbet. Spragelse ligger ca. i kote 32,5 de øvrige ejendomme langs landevejen ligger i mellem kote 30 og 37,5. Den laveste ligger nærmest Pottemagerhuset og afvander formentlig til Tornemoserenden nord for (nedstrøms) den planlagte opstemning.

Hvis, der er ejendomme, der har problemer med aftrækket om vinteren, skyldes det derfor ikke vandstanden i Tornemoserenden, men det må skyldes lokale forhold, som dårligt afløb fra egen anlæg eller evt. høj vandstand i gadekæret, hvor en stor del af afløbet går igennem.

Broksø
I området sydvest for parken ved Broksø med særlige arkæologiske interesser vil der ikke ske nogen særlig væsentlig ændring i forhold til scenarie 3, hvor hele det pumpede areal var medtaget. Vandstanden vil stige til omkring terræn på 4,5 ha i det 6,5 ha store areal, der udgør projektområdet i denne del. Ved at føre drænvand fra de bagvedliggende marker ud over terrænet forsøges området at blive holdt så vådt som muligt.

Muligheden for at etablere et mindre vandhul på arealet har været vendt, men det kan ikke anbefales af følgende årsager. For det første vil det medføre jordarbejde i et område, hvor jordarbejde generelt ikke er ønskeligt pga. arkæologiske interesser. For det andet er det usikkert om de tilførte vandmængder vil kunne opretholde et frit vandspejl i en sø og endelig vil en sø medføre øget fordampning fra et område, der bliver vanskeligt nok i forvejen at holde tilstrækkeligt vådt.

Resten af de pumpede landbrugsarealer ved Broksø bibeholder det nuværende afvandingsniveau i modsætning til scenarie 3, hvor pumpedriften ophørte og medførte en vandstandsstigning på mere end 50 cm. Det skal bemærkes, at der ikke som fremført under debatten, vil blive tale om, at der skal pumpes mere på Broksøs pumper med deraf følgende øgede el-udgifter. Mængden af vand der skal pumpes vil derimod blive lidt mindre, da oplandet er uændret og fordi det må antages at fordampningen stiger en smule, da der vil stå mere frit vand og vandets opholdstid øges.

Det er så vidt muligt forsøgt undgået at påvirke Broksøs skovarealer i Kvierum, men det lille område på ca. 5 ha i den vestlige del nord for Skelgrøften, kan ikke undgås påvirket medmindre man vil give afkald på vandstandshævning i hele området syd for Gartnerhuset. Vandet vil komme til at stå mellem 0 og 25 cm under terræn i sommerperioden i dette område, hvor der i dag er en drændybde på mellem 50 og 75 cm.

Glasværksengen/Trollesgave
Glasværksengen der i dag er drænet til kote 28,30 m vil få en sommervandstand på omkring kote 29, hvilket vil medføre en vandstand omkring og lige under terræn med undtagelse af nogle små lunker, der vil blive permanent vanddækket. Drænene fra markerne syd for engen vil blive ført ud i åbne grøfter, hvilket vil sikre, at der ikke sker en opstuvning af vand i drænene. De foreslåede ind-

greb vil således ikke påvirke de øvrige landbrugsarealer mellem Fensmark og Glasværksengen.

Viborggården
Hvis Tornemoserenden overholder de regulativmæssige dimensioner er den så bred og dyb, at der ikke vil opstå nogen tilbagestuvning, hvis der etableres en opstemning ved ejendommen Broksøvej 32. Det medfører, at vandspejlet i Tornemoserendens vestlige del omkring Viborggård vil komme op i kote 28,30. Bundkoten i Tornemoserenden ved station 0, dvs. lige vest for mosen ved Viborggård, er i kote 28,16 ifølge vandløbsregulativet. Ved en sommer vandstand på ca. 10 cm vil vandspejlet således kun stige med 4 cm i Tornemoserenden omkring mosen ved Viborggården.

Det har ikke været muligt at fremskaffe drænkort over ejendommen, men der er i forbindelse med inspektion i marken sammen med ejeren Poul Fritzner fundet en brønd langs Fensmarkvej, hvor bundkoten i hoveddrænledningen er indmålt til 1,5 m under terræn. Ifølge KMS 4-cm kort ligger brønden i ca. kote 32,0. Dette stemmer godt med laserscanningen, der ikke dækker helt op til vejen, men hvor nærmeste indmålte punkt 80 m øst for brønden ligger i kote 31,6. Det kan således med rimelig sikkerhed fastslås, at hoveddrænledningens bundkote ved Fensmarkvej er i kote 30,5. Hoveddrænledningen er ca. 380 m lang og har en diameter på 30 cm. Den løber ud i Tornemoserenden, der har bundkote 28,16.

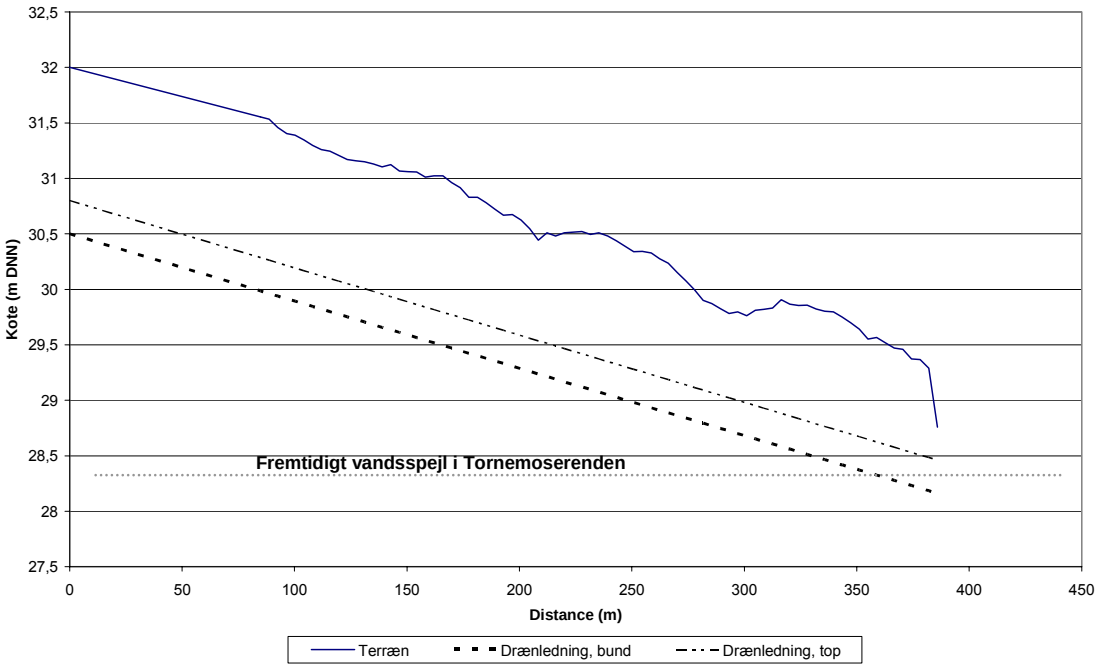

Figur 1 Terrænkoter og drændybde langs den formodede linieføring for hoveddrænledningen.

Som det ses af Figur 1 vil hævningen af vandspejlet medføre, at de nederste 20 m af drænledningen vil blive delvist vandfyldt. Det er således ikke nødvendigt at gøre noget for at sikre den fortsatte afvanding af de omkringliggende om-

driftsarealer. Alligevel foreslås det at drænledningen frilægges i en åben grøft på de nederste 10 m, så der med sikkerhed kan fastslås, at der ikke opstår tilbagestuvning i drænsystemet, hvis lodsejeren ønsker det.

Det bør bemærkes, at der i området omkring Viborggården ikke er terrændata for hele området i den laserscannede højdemodel. Data er derfor blevet suppleret med data indmålt af en autoriseret landmåler.

Skelgrøften
Den foreslåede forlængelse af balken syd for Skelgrøften, der blokerer tilløbet påvirker ikke vandstanden direkte, men tjener som sikring af vandskellet, så den centrale del af mosen ikke begynder at afvande mod øst.

De fjernede opstemninger på tilløbet til Skelgrøften og Skelgrøften i den østlige del af området medfører, at vandstanden forbliver som i dag, hvilket betyder et fald på op til 50 cm på et ca. 6 ha. stort område i forhold til scenarie 3. I scenarie 3.2 bibeholdes hævningen af vandstanden som i scenarie 3, der er beskrevet i den oprindelige forundersøgelse fra oktober 2003.

Den øvrige del af mosen
På grund af bortfaldet af tiltag i den østlige del af mosen ved scanarie 3.1, vil der ske en vis vandbevægelse fra områder med højere grundvandsspejl til områder med lavere grundvandsspejl. Selvom der i scenarie 3.1 er forsøgt at danne et vandskel gennem mosen, vil der blive afledt vand fra områderne inden for projektområdet ud gennem Skelgrøften og Svenskegrøften til de pumpede arealer på Broksø alene på grund af grundvandsgradienten.

I scenarie 3.2 er dette forhold ikke tilfældet. Der vil dog stadig blive trukket vand til de pumpede arealer på Broksø. I dette scenarie forbedres muligheder for at fremme genvæksten af tørvemos i den østlige del af mosen, som i det oprindelige scenarie 3, da grundvandsgradienten ud af området mindskes.

Endelig er det værd at bemærke, at der ikke ændres ved afvandingsforholdene i forhold til Kær 40 og derved ikke ændres ved påvirkningen af en del af udpegningsgrundlaget.

2.2 Biologiske forhold

Ud fra de opstillede scenarier i det reviderede projektforslag (scenarie 3.1 og 3.2) kan de biologiske konsekvenser vurderes. Vurderingen tager udgangspunkt i den biologiske kortlægning, som blev foretaget af COWI i 2003 af Holmegård Mose og som er rapporteret i den tekniske forundersøgelse (Danmarks Naturfredningsforening 2003).

Det er særligt væsentligt at vurdere, i hvor stort omfang og hvordan udpegningsgrundlaget for EF-habitatområdet og EF-fuglebeskyttelsesområdet Holmegård Mose vil blive påvirket af de nye scenarier. De højest prioriterede naturtyper i Holmegård Mose i forhold til dets status som habitatområde er kalkkæret med orkidéen mygblomst ved Kær 40 (i den nordligste del af mosen)

samt de intakte højmoseflader med aktiv højmosedannelse og karakteristiske plantearter (indikatorarter) i den vestligste midterste del af området. Desuden er der den formodede forekomst af stor vandsalamander (som ikke blev dokumenteret trods adskillige eftersøgninger i områdets tørvedamme i 2003), som også begrunder udpegningen som habitatområde. Endelig er området udpeget som fuglebeskyttelsesområde, der begrundes med forekomst af ynglende rørhøg og store forekomster af trækfugle som sangsvane, grågås, sædgås og krikand (især i den del af fuglebeskyttelsesområdet, som ligger øst for Svenskevejen).

2.2.1 Scenarie 3.1

Broksø

De nordøstligste dele af området ved Broksø er i dag dels skov med enkelte tørvegrave og dels pumpede arealer, der anvendes til alm. landbrugsdrift. Områderne indeholder ikke intakt højmose, men der er rester af næringsfattige kær med biotopstypiske arter i skoven, og flere steder findes der store bestande af den sjældne plante femradet ulvefod.

Ved gennemførsel af scenarie 3.1 vil området ikke blive helt så vådt som i scenarie 3, og dermed nedsættes sandsynligheden for, at området via en naturlig succession kan omdannes til vådområde og på sigt fattigkær eller højmose. Det vurderes dog, at der overvejende er tale om arealer, der kun i et meget langt tidsperspektiv vil kunne omdannes til egentlig højmose. Endvidere skal det bemærkes, at hvis scenarie 3 gennemføres, vil området gennemløbe en succession fra landbrugsjord til rørsump, da jorden sandsynligvis er meget næringsrig, og arter som tagrør får en konkurrencefordel ved etablering og derved udkonkurrerer de andre mere lavtvoksende arter. Det er således ikke særligt sandsynligt, at denne del af området ved vandstandshævning kan udvikles til værdifulde fattigkær eller højmose, med mindre der iværksættes kontinuerlig naturpleje samtidig.

De små områder med præg af fattigkær i det nordøstlige område af Holmegård Mose får ikke mere fugtig jordbund ved de to reviderede scenarier. Det kan betyde, at disse små områder kan have svært ved at opretholde en karakteristisk flora og fungere som spredningskilde for indikatorarterne ud i de genoprettede vådere dele af randområderne rundt om mosen.

Femradet ulvefod trives bedst ifølge Ellenberg et al. (1992) ved at stå relativt skygget på halvfugtig jord, som samtidig skal være fattig på næringsstoffer (herunder kvælstof) og med en lav pH. Gennemførsel af scenarie 3.1/3.2 kan betyde, at arten ikke breder sig yderligere, da jorden ikke bliver så fugtig som den ellers kunne være blevet i scenarie 3. Artens udbredelse er dog afhængig af andet end fugtig bund, herunder spredningsøkologi og etableringssucces.

Det ser ud til, at der bliver tørrere i et ca. 6 ha stort område syd for Skelgrøften ved scenarie 3.1 end scenarie 3. Her findes naturskovslignende arealer, som umiddelbart ikke er afhængige af mere fugtige forhold.

Glasværksengen
Ved Glasværksengen bliver vandstanden i terræn ved scenarie 3.1, hvilket muliggør dannelse af en egentlig eng med indslag af fattigkærsarter – under forudsætning af, at jordbunden ved Glasværksengen ikke er så næringsrig, at der snarere dannes artsfattig våd kultureng, som man ser det i flere VMP II-vådeengeprojekter. Denne engtype er til gengæld et godt levested/sted for fødesøgning for vadefugle og andefugle. I dag er Glasværksengen en højurteeng med næringselskende urter, så sandsynligheden for udvikling af ovenstående naturtype ligger lige for.

Kær 40
Den værdifulde lokalitet Kær 40 med mygblomst bliver ikke påvirket mere eller mindre ved scenarie 3.1. Problematikken med at opretholde en levedygtig bestand af mygblomst og andre kalkelskende plantearter er beskrevet i Danmarks Naturfredningsforening (2003), og det ændrer scenarie 3.1 således ikke på.

Viborggård
I den vestligste del bliver der vådere omkring kalkkæret i lokalitet 47 og videre vestpå hen til moseområdet ud for Viborggård (lokalitet 102). I dag er der ingen særlige botaniske værdier i lokalitet 102. En højere vandstand sikrer området som moselokalitet på længere sigt, men da den er meget næringsrig, er det næppe muligt, at der skulle skabes f.eks. fattigkær her ved en vandstandshævning. Til gengæld kan vandstandshævningen skabe bedre økologisk sammenhæng mellem mosen ved Viborggård (lok. 102) og Holmegård Mose. Det nuværende braklagte areal mellem de to moser vil få karakter af fugtig eng, især hvis det samtidig afgræsses med kvæg. Dermed skabes der en spredningskorridor mellem moserne samt et nyt levested for f.eks. frøer, fugle og engplanter.

2.2.2 Scenarie 3.2

For de eksisterende og potentielle naturværdier i området ved Glasværksengen og i den vestligste del op mod Viborggård er der ikke forskel på scenarie 3.1 og 3.2. Det bliver lige vådt i begge scenarier og vådere end scenarie 3.

Skelgrøften
Der vil ske en forbedring for de eksisterende og potentielle naturværdier i resterne af den nedbrudte højmose i området syd for Skelgrøften, der stadig er domineret af typiske højmose-arter, men med pågående invasion af birk og blåtop.

Scenarie 3.2 medfører en forbedring af de hydrologiske forhold i de eksisterende fattigkærsområder og levesteder for femradet ulvefod i forhold til scenarie 3.1. Ud fra en naturmæssig vurdering er 3.2 et bedre scenarie end 3.1.

2.2.3 Konklusion ifht. Natura 2000-interesserne

Ud fra den overordnede konsekvensvurdering kan der siges følgende:

- Kær 40 med mygblomst bliver ikke påvirket yderligere af scenarie 3.1/3.2 ifht. scenarie 3

- De aktive højmoseflader, som bl.a. skal være kilden til opbygning af aktiv højmose i Holmegård Mose, vil i nogen grad blive gjort vådere af de nedpressede skod og bør derfor have en positiv effekt ifht. scenarie 3

- Ingen potentielle levesteder for stor vandsalamander påvirkes af scenarie 3.1 og 3.2, da der ikke ændres på vandstanden i tørvegravene (her forventes arten at leve, hvis den ellers stadig opretholder en bestand i Holmegård Mose).

- Der vil ikke være grundlag for en fremtidig udvikling af flere højmose/fattigkærsarealer i den østligste del af mosen omkring Broksø ved scenarie 3.1/3.2, da der bliver tørrere end ved gennemførsel af scenarie 3.

- Scenarie 3.2 forbedrer de hydrologiske forhold omkring den nedbrudte højmose syd for Kvierum og Skelgrøften i den østlige del, hvilket skaber grundlag for en mulig genopretning af højmosen i dette område. Dette område påvirkes ikke i scenarie 3.1.

- Ved gennemførsel af scenarie 3.1/3.2 genskabes der som i scenarie 3 mere fugtige eng-/moseområder, som de rastende fugle i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet har gavn af. Samtidig skabes der levesteder for rørhøg, der er ynglefugl i udpegningsgrundlaget.

3 Konklusion

På baggrund af de foreslåede ændringer af de vandstandshævende foranstaltninger er der foretaget en justering af projektgrænsen i forhold til den oprindeligt foreslåede fredningsgrænse i fredningssagen fra maj 2003 (se kort 1-3.1 og 1-3.2).

For scenarie 3.1 er grænsedragningen er foretaget på baggrund af de hydrologiske forhold, således, at alle arealer (afgrænset som deloplande), der påvirkes af de vandstandshævende tiltag er medtaget i projektområdet. Derudover er områder i randen af mosen, der indeholder arkæologiske interesser og derfor bør beskyttes mod omrodning i jordlagene, taget med.

Samme forudsætninger er anvendt for grænsedragningen for scenarie 3.2. I den vestlige del af mosen er projektgrænserne for de to scenarier sammenfaldende, mens den oprindelige grænse fra maj 2003 er anvendt for scenarie 3.2 i den østlige del med indtagelse af arealerne øst for Glasværket, der er reduceret en smule på baggrund af KUAS' ønsker og behov.

Det samlede areal for projektområdet er 442 ha for scenarie 3.1 og 690 ha for scenarie 3.2 (se figur 2 og 3). Inden for projektområdet er det ikke hele arealet, der påvirkes af de vandspejlshævende tiltag. De deloplande inden for projektområdet, der påvirkes hydrologisk udgør således hhv. 409 ha for scenarie 3.1 og 465 ha for scenarie 3.2.

Påvirkningsgraden af arealerne fordeler sig således for de to scenarier:

Tabel 1 Fordelingen af den relative vandstandsændring i forhold til det eksisterende afvandingsniveau for de to scenarier.

Vandstandsændring	Scanarie 3.1	Scenarie 3.2
Ingen ændring	192 ha	416 ha
0 - 0, 25 m	144 ha	154 ha
0,25 - 0,50 m	83 ha	91 ha
> 0,5 m	23 ha	29 ha

Det bør bemærkes, at i området omkring Viborggården er afgrænsningen blevet foretaget, så det med god marginal sikres, at der ikke påvirkes arealer uden for projektområdet.

Sammenlignet med det oprindelige scenarie 3 indebærer scenarie 3.1 og 3.2, at der tages hensyn til de arkæologiske interesser i Holmegård Moses randområder, svarende til de anbefalinger KUAS har givet.

Scenarie 3.2 indeholder desuden områderne med arkæologiske interesser i den østlige del af mosen omkring Hopperum, der derved sikres.

Ved opstemningen i Tornemoserenden, der erstatter de fire tidligere foreslåede opstemninger, forenkles reguleringen af mosens afløb mod nord.

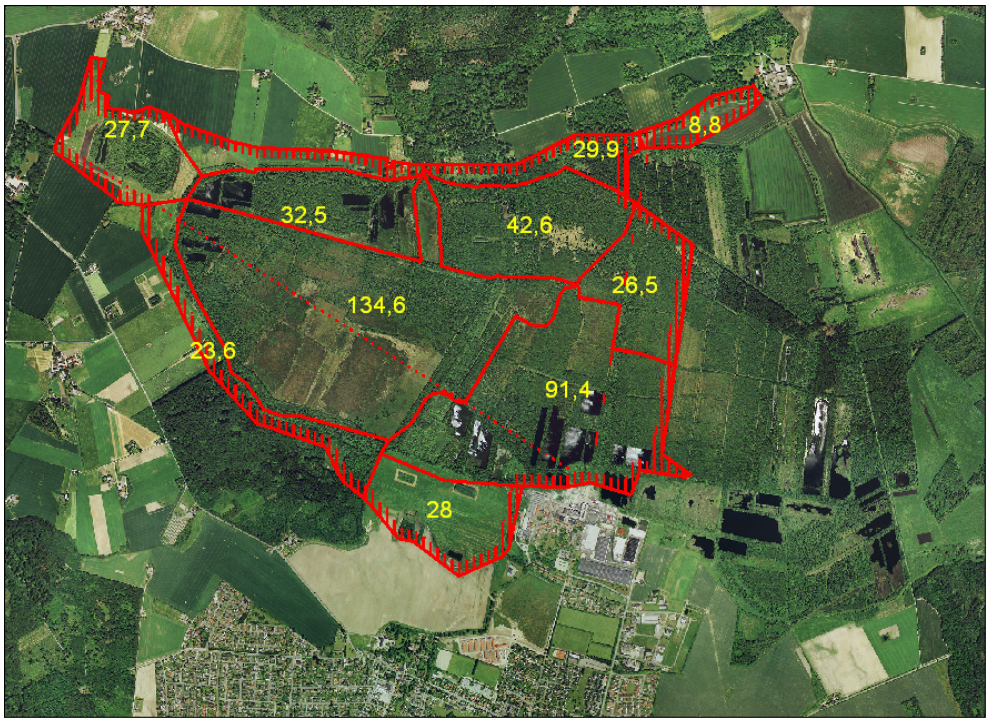

Figur 2 *Projektområdet ved scenarie 3.1 delt op i delområder med arealet i hektar angivet for hvert delområde.*

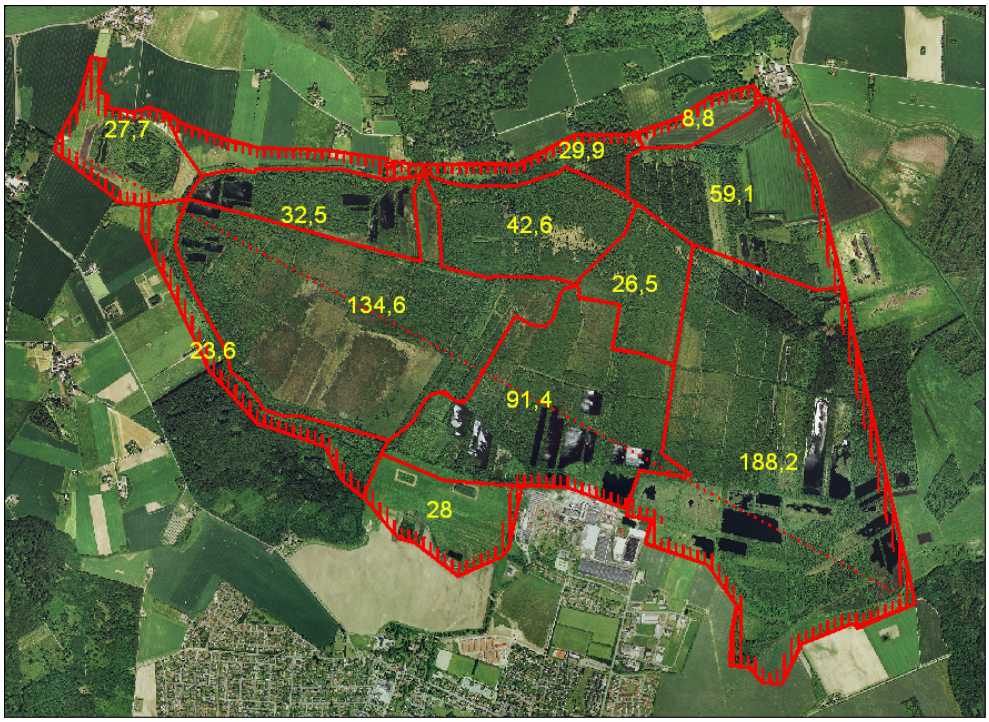

Figur 3 *Projektområdet ved scenarie 3.2 delt op i delområder med arealet i hektar angivet for hvert delområde.*

Tilføjelsen af Glasværksengen mellem Glasværket og Fensmark Skov medfører udover beskyttelsen af kulturarven under muldlaget også at det opstår en buffer-zone mellem mosen og omdriftsarealerne, hvor drænvandet fra disse ledes ud over engen, hvorved der sker en reducering af næringsstofbelastningen inden drænvandet når de botanisk værdifulde områder i mosen.

Det samme fænomen vil gøre sig gældende for området nord for Viborggården, hvor drænvandet vil blive renset i jordmatricen inden det når selve mosen.

I lighed med 0-alternativet, forbedrer scenarie 3.1 ikke mulighederne for at fremme genvæksten af tørvemos i den østlige del af mosen, der indeholder nogle af de arealer, der indeholder typisk højmose-flora og dermed har potentiale mht. genetablering af en aktiv højmose. Disse arealer er klassificeret som naturtype 7120 i EF-Habitatdirektivet ("Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse"). Det drejer sig om området omkring lokaliteterne 78-80 og 84-87 i den oprindelige forundersøgelse. En forringelse af området som følge fortsat udtørring kan forventes at fastholdes.

Scenarie 3.2 må forventes at have positiv effekt for genvækst af tørvemos i de pågældende områder, da vandspejlet hæves i de omkringliggende områder og forbedrer derved muligheden for en gunstig bevaringstatus for naturtypen, der er en del af udpegningsgrundlaget for EF-Habitatområdet.

Det skal dog bemærkes, at man i scenarie 3.1 ikke fraskriver muligheden for senere at tilføje arealerne i den østlige del i projektområdet. Men hvis projektgrænsen som i scenarie 3.1 vælges bør eventuelle restriktioner lagt på anvendelsen af Holmegård jorder og skove omkring Hopperum i forbindelse med fredningssagen ophæves.

4 Tegningsliste

Tegning	Titel	Målestok	Dato
1-3.1	Konsekvenskort, Scenarie 3.1	1:15.000	30.6.2004
1-3.2	Konsekvenskort, Scenarie 3.2	1:15.000	30.6.2004
2-3.1	Ændring i vandstand ift. eksisterende afvandingsforhold, Scenarie 3.1	1:15.000	30.6.2004
2-3.2	Ændring i vandstand ift. eksisterende afvandingsforhold, Scenarie 3.2	1:15.000	30.6.2004

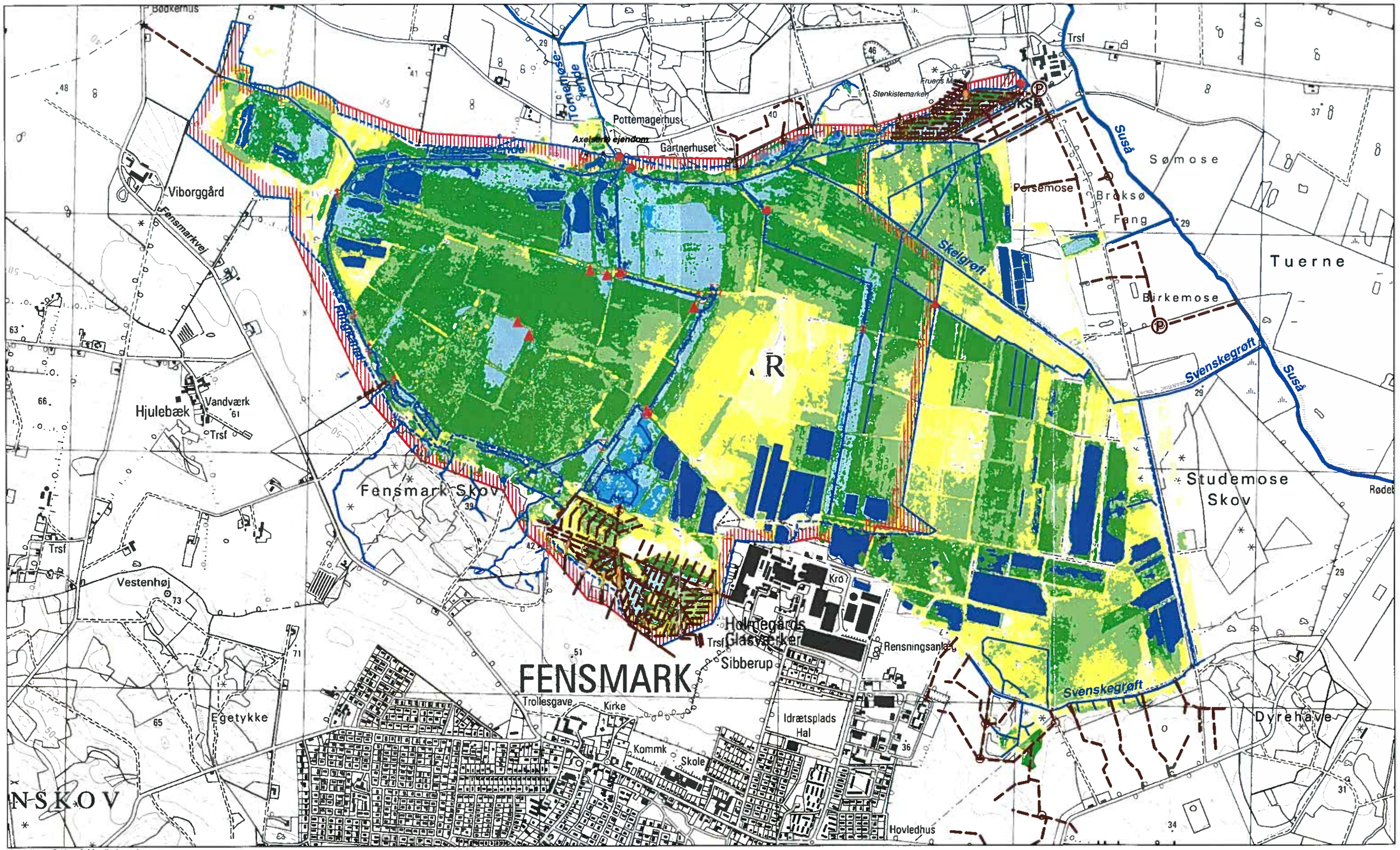

Grundkort: © Kort & Matrikelstyrelsen

- Forslag til projektgrænse
- Ydre grænse for hydrologisk påvirkning
- Vandløb
- Søer
- PVC-rørledning
- Bundhævning
- Opfyldning af balke
- Overløbsrør
- Overfaldskant
- Afbrudte dræn
- Frilægning af dræn
- Drænledning
- Drænbrønd
- Pumpestation
- Afvandingsdybde 0.00 - 0.25m
- Afvandingsdybde 0.25 - 0.50m
- Afvandingsdybde 0.50 - 0.75m
- Afvandingsdybde 0.75 - 1.00m
- Vanddybde >0.50m
- Vanddybde 0.25 - 0.50m
- Vanddybde 0.00 - 0.25m

Skov- og Naturstyrelsen

Holmegårds Mose Naturpleje og Naturgenopretning

Forundersøgelser

Konsekvenskort
Scenarie 3.1

Sag nr.	54487-A-40
Tegn./Udarb.	SHC
Kontr.	JIJ
Godk.	SHC
Mål	1:15.000
Dato	26 maj 2004
Dokument nr.	

COWI

COWI A/S
Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby
Telefon 45 97 22 11
Telefax 45 97 22 12

Kort 1-3.1

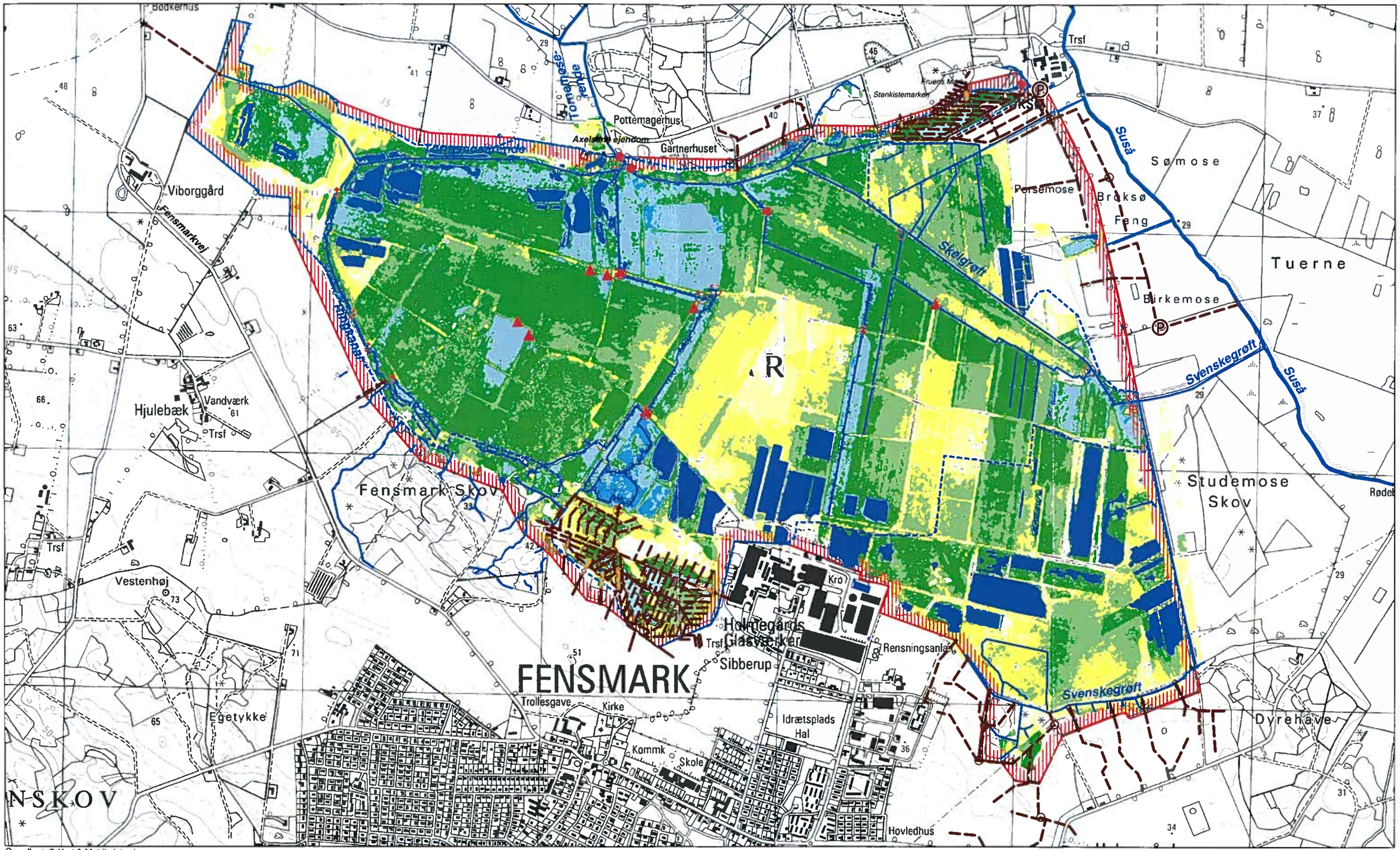

Grundkort: © Kort & Matrikelstyrelsen

- Forslag til projektgrænse
- Ydre grænse for hydrologisk påvirkning
- Vandløb
- Søer
- PVC-rørledning
- Bundhævning
- Opfyldning af balke
- Overløbsrør
- Overfaldskant
- Afbrudte dræn
- Frilægning af dræn
- Drænledning
- Drænbrønd
- Pumpestation
- Afvandingsdybde 0.00 - 0.25m
- Afvandingsdybde 0.25 - 0.50m
- Afvandingsdybde 0.50 - 0.75m
- Afvandingsdybde 0.75 - 1.00m
- Vanddybde >0.50m
- Vanddybde 0.25 - 0.50m
- Vanddybde 0.00 - 0.25m

Skov- og Naturstyrelsen

Holmegårds Mose Naturpleje og Naturgenopretning

Forundersøgelser

Konsekvenskort
Scenarie 3.2

Sag nr.	54487-A-40
Tegn./Udarb.	SHC
Kontr.	JIJ
Godk.	
Mål	1:15.000
Dato	26 maj 2004
Dokument nr.	

COWI
COWI A/S
Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby
Telefon 45 97 22 11
Telefax 45 97 22 12

Kort 1-3.2

Grundkort: © Kort & Matrikelstyrelsen

Forslag til projektgrænse
Ydre grænse for hydrologisk påvirkning
Vandløb
Søer

Drænledning
Drænbrønd
Pumpestation

PVC-rørledning
Bundhævning
Opfyldning af balke
Overløbsrør
Overfaldskant
Afbrudte dræn
Frilægning af dræn

Vandspejlsændring >0.50m
Vandspejlsændring 0.25 - 0.50m
Vandspejlsændring 0.00 - 0.25m

Skov- og Naturstyrelsen

Holmegårds Mose Naturpleje og Naturgenopretning

Forundersøgelser

Ændring i vandstand ift. eksisterende afvandingsforhold

Scenarie 3.1

Sag nr	54487-A-40
Tegn./Udarb.	SHC
Kontr.	JIJ
Godk.	SHC
Mål	1:15.000
Dato	30 juni 2004
Dokument nr	

COWI

COWI A/S
Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby
Telefon 45 97 22 11
Telefax 45 97 22 12

Kort 2-3.1

Grundkort: © Kort & Matrikelstyrelsen

Forslag til projektgrænse
Ydre grænse for hydrologisk påvirkning
Vandløb
Søer

Drænledning
Drænbrønd
Pumpestation

PVC-rørledning
Bundhævning
Opfyldning af balke
Overløbsrør
Overfaldskant
Afbrudte dræn
Frilægning af dræn

Vandspejlsændring >0.50m
Vandspejlsændring 0.25 - 0.50m
Vandspejlsændring 0.00 - 0.25m

Skov- og Naturstyrelsen

Holmegårds Mose Naturpleje og Naturgenopretning

Forundersøgelser

Ændring i vandstand ift. eksisterende afvandingsforhold
Scenarie 3.2

Sag nr.	54487-A-40
Tegn./Udarb.	SHC
Kontr.	JIJ
Godk.	SHC
Mål	1:15.000
Dato	30 juni 2004
Dokument nr.	

Kort 2-3.2

COWI
COWI A/S
Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby
Telefon 45 97 22 11
Telefax 45 97 22 12

DISPENSATIONER>

Afgørelser - Reg. nr.: 08041.00

Herunder ses afgørelser i dispensationssager for denne fredning

REG. NR. 8041.00

FREDNINGSNÆVNET I STORSTRØMS AMT
Kirketorvet 16
4760 Vordingborg
Tlf. 55 361726
Telefax 55 361710

SCANNET

UDSKRIFT AF FORHANDLINGSPROTOKOLLEN

FOR

FREDNINGSNÆVNET I STORSTRØMS AMT

Onsdag den 26.marts 2003 foretoges på dommerkontoret af formanden dommer Ulf Andersen:

Fr.s.26/02 Sag om fredning af Holmegård Mose.

Der fremlagdes:

Ansøgning af 25.d.m. fra Charlotte Riegels Hjorth, Broksø Hovedgård om tilladelse til punktvise opgravninger med henblik på spuling af drænrør for at bortlede vand fra Broksø Fang, der ligger udenfor fredningsområdet.
Tiltrædelseserklæringer fra Kulturarvsstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforning.

Nævnets formand bemærkede, at han d.d. har drøftet det ansøgte med nævnets øvrige medlemmer, og at der er enighed om at give dispensation fra fredningsforslaget til det ansøgte. Nævnet tillader således, at der foretages punktvise opgravninger, som ansøgt.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år, jf. naturbeskyttelseslovens § 66, stk.2.

Ulf Andersen

formand

Fremsendes/faxes, idet udskriftens rigtighed bekræftes.

Nævnets afgørelse kan inden 4 uger efter denne udskrifts modtagelse indbringes for Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K af de i Naturbeskyttelseslovens § 86 nævnte personer, myndigheder og foreninger. Klage indgives skriftligt til Fredningsnævnet for Storstrøms amt, Kirketorvet 16, 4760 Vordingborg. Fredningsnævnet videresender klagen.

Tilladelsen må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage indgivet rettidigt, må

Skov- og Naturstyrelsen
.nr. SN 2001 - 1211/5-0015
kt. nr. 2

tilladelsen ikke udnyttes, medmindre Naturklagenævnet bestemmer andet.Klage kan eventuelt frafaldes direkte overfor ansøgeren.

Fredningsnævnet for Storstrøms amt.

Vordingborg den 26.marts 2003

Ulf Andersen

formand

Udskrift er sendt/faxet til:

Broksø Hovedgård, Charlotte Riegels(fax).

Storstrøms amt, Natur-og plankontoret, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F.(fax)
Skov-og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København(fax)
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø, fax .
Suså kommune (fax)
Holmegård kommune (fax)
Tommy Christensen, Cedervej 6, Fensmark, 4700 Næstved.
Jørgen Neerup Jensen, Trælløse Bygade 19, 4160 Herlufmagle.
Verner Larsen, Fanefjordgade 150, 4792 Stege.

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 08041.00

Dispensationer i perioden: 22-12-2006

REG. NR. 8041. 02

FREDNINGSNÆVNET I STORSTRØMS AMT
Kirketorvet 16
4760 Vordingborg
Tlf. 55 361726
Telefax 55 361710

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen
27 DEC. 2006

UDSKRIFT AF FORHANDLINGSPROTOKOLLEN

FOR

FREDNINGSNÆVNET I STORSTRØMS AMT

Fredag den 22. december 2006 foretoges på dommerkontoret af formanden, dommer Ulf Andersen

Fr.s. 43/2006 Sag om opgravning af tilstoppede drænrør på matr. nr. 2 b Spragelse by, Herlufmagle. Ejendommen er omfattet af fredningsnævnets afgørelse af 31. marts 2006 om fredning af Holmegård Mose, fr.s.26/02. Sagen er under behandling i Naturklagenævnet.

Der fremlagdes:

Brev af 28. november 2006 fra ejeren Poul Fritzner.
Breve af 29. november og 5. december 2006 med bilag fra Susålandets Revisionskontor.
Kopi af nævnets brev af 6. december 2006.
Mail af 18. december 2006 fra Næstved Museum.

Nævnets medlemmer har telefonisk drøftet ansøgningen.

Nævnets medlemmer er enige om at det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Fredningsnævnet meddelte herefter i medfør af fredningsafgørelsens § 11 dispensation fra afgørelsens § 3.3 til det ansøgte. Opgravning kan ske, som vist på kortet modtaget den 6. december 2006, og skal som udgangspunkt foretages med 30 cm skovl i en dybde af 80-90 cm. Arbejdet skal ske efter forudgående aftale med Næstved Museum, således at dette kan overvåge arbejdet.

Nævnets tilladelse bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år jf. Naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2.

Ulf Andersen

formand

SNS-121-00161
8

Fremsendes, idet udskriftens rigtighed bekræftes.

Nævnets afgørelse kan inden 4 uger efter denne udskrifts modtagelse indbringes for Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K af de i Naturbeskyttelseslovens § 86 nævnte personer, myndigheder og foreninger. Klage indgives skriftligt til Fredningsnævnet for Storstrøms amt, (efter 1. januar 2007 Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster) Kirketorvet 16, 4760 Vordingborg. Fredningsnævnet videresender klagen.

Det en betingelse for Naturklagenævnets behandling af en klage, at klageren indbetaler et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Vejledning om gebyrordningen findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk .

Fredningsnævnet for Storstrøms amt den 22.december 2006.

Ulf Andersen
formand

Udskrift er sendt til:
Poul Fritzner, Viborggård, Fensmarksvej 9, 4160 Herlufmagle.
Storstrøms amt, Natur-og plankontoret, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F.
Skov- og Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
Kulturarvsstyrelsen, Slotholmsgade 1, 3. sal, 1216 København K.
Næstved Museum, Ringstedgade 4, 4700 Næstved.
Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 4. 1360 København K.
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.
Lokalkommitéen af Danmarks Naturfredningsforening for Suså, c/o Bent Kristiansen,Raunstrupvej 42, 4160 Herlufmagle.
Suså kommune, Realskolevej 5, 4171 Glumsø.
Friluftsrådet, v/Terkel Jakobsen, Nellikevej 4, 4930 Maribo.
Jørgen Neerup Jensen, Trælløse Bygade 19, 4160 Herlufmagle.
Verner Larsen, Fanefjordgade 150, 4792 Askeby.

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn,
Lolland og Falster

v/dommer Kirsten Linde
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 99685200
Fax: 99685202
Mail:sydsjaelland@fredningsnaevn.dk

Udskrift af forhandlingsprotokollen for fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster.

Den 28. november 2011 kl. 10.00 holdt Fredningsnævnet bestående af formanden Kirsten Linde, det statslige medlem Edith Marie Rosenmeier og det kommunalvalgte medlem Jens Kristensen møde for enden af Engvej i den vestlige udkant af Fensmark, 4684 Holmegård,

Der foretoges:

FS 34/11 2011. Sag om dispensation fra Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009 om fredning af Holmegård Mose til på matr. nr. 1 m Holmegård, Holme-Olstrup at opstille en flydende udsigtsbro (ponton) på ca. 4x4 meter, et udsigtstårn (areal ca. 2.7 x 2,7 meter, højde inklusive tag ca. 5,70 meter) og et ca. 30x2 meter stort gangfortov (boardwalk/ træfortov)

Der fremlagdes:
Ansøgning af 9. september 2011 med bilag fra Storstrøm Natur.
Udtalelse af 24. oktober 2011 fra Næstved kommune.
Kopi af indkaldelse.

Mødt var foruden nævnets medlemmer:
For Naturstyrelsen, Storstrøm natur Sten Moeslund
For DN Rune Larsen
For Næstved kommune Lars Malmborg

Der foretoges besigtigelse af de arealer, som ønskes benyttet.
Under besigtigelsen oplyste Sten Moeslund, at der arbejdes med et projekt, der tilsigter at hæve grundvandsstanden med ½ meter.

Med hensyn til materialevalg oplyste Sten Moeslund, at der vil blive anvendt lærketræ. Af hensyn til holdbarheden skal træværket males. Farvevalget er enten sort eller jordfarve. Den sø, der ligger nær p. 1, udsigtsbroen, er en gammel tørvegrav med et interessant insekt- og fugleliv. Med hensyn til p. 2 fugletårn vil han foreslå, at dette placeres lige syd for krydset mellem de blå og røde linier og ikke nord for dette, som vist på det fremlagte "forslag til placering af publikumsfaciliteter". Den sydlige placering har den fordel, at der her er en bevoksning med træer, der vil sløre tårnet. Hvis tårnet forsynes med tag, vil dette være til fordel for publikum. Taget er dog ikke af afgørende betydning. Taget vil blive tækket med sort tagpap. Den foreslåede placering af p. 3 træfortov er en "cirkaplacering", da den endelige placering beror på jordbundsforholdene på stedet.

Lars Malmborg udtalte sig i overensstemmelse med kommunens udtalelse af 24.oktober 2011 og anbefalede, at tårnet placeres, som foreslået af Sten Moeslund. Spørgsmålet om tag er ikke et kardinalspørgsmål. Det bør derimod sikres, at der fortsat er træer lige omkring tårnet.

Rune Larsen havde ikke noget at indvende mod det ansøgte. Udskrift til lokalafdelingen af DN vedrørende mødet kan sendes til ham til "mail@runelarsen.dk".

Der foretoges votering.

Efter Naturstyrelsens og kommunens udtalelser lagde nævnet til grund, at etablering af de arealmæssigt beskedne anlæg ikke vil stride mod de hensyn, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens § 50,stk. 2 og 3. Nævnets medlemmer var endvidere enige om, at anlæggene ikke vil stride mod fredningens hovedformål. Under hensyn hertil og til, at fredningen også har til formål at sikre offentlighedens adgang til området, var nævnets medlemmer enige om at dispensere fra § 4 i Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009 til det ansøgte. Det er et vilkår, at tårnet placeres, som foreslået af Sten Moeslund under mødet, og at der bevares en bevoksning med træer umiddelbart omkring tårnet.

Det ansøgte kan kræve tilladelse fra andre myndigheder.

Nævnets tilladelse bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år, jf. naturbeskyttelseslovens § 66,stk.2.

Kirsten Linde
formand

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.
Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt (eller datoen for evt. annoncering).

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:
1) adressaten for afgørelsen,
2) ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
3) offentlige myndigheder,
4) en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker,
5) lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
6) landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
7)landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. (Du får kopi af nævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet).
Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at du indbetaler et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Du modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra Naturstyrelsen (navn). Du skal benytte denne opkrævning ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den

fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside: www.nkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.
Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster den 5. december 2011.

Kirsten Linde
formand

Udskrift er sendt til:

Naturstyrelsen Storstrøm, Fejøgade 1, 4800 Nykøbing F
Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Lokalkomiteen af Danmarks Naturfredningsforening,v/ Rune Larsen, mail@runelarsen.dk
Friluftsrådet v/Terkel Jakobsen, jakobsen.terkel@gmail.com
Dansk Ornitologisk Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København
Næstved kommune
Edith Marie Rosenmeier, Rådhusgade 57, 4780 Stege
Jens Kristensen

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn,
Lolland og Falster

v/dommer Kirsten Linde
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 99685200
Fax: 99685202
Mail:sydsjaelland@fredningsnaevn.dk

Udskrift af forhandlingsprotokollen for fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster.

Den 10. april 2012 foretoges af formanden Kirsten Linde i henhold til § 10,stk. 5 i forretningsorden for fredningsnævn:

FS 42/11. Sag om dispensation fra Naturklagenævnets afgørelse af 29.april 2009 om fredning af Holmegård Mose til at stille vandstandshævning i "Hestefolden" i bero i en 5-årig periode og at forlænge gennemførelsen af den øvrige del af Cowi 3-1 til udgangen af 2012.

Der fremlagdes:

Mail af 4. november 2011 fra Kulturarvsstyrelsen.
Mail af 9. november 2011 fra Naturstyrelsen, Storstrøm
Mail af fra DN.

Nævnets formand fandt, at det ansøgte er af underordnet betydning i forhold til fredningens formål, og at sagen derfor kan afgøres af formanden i henhold til § 10,stk.5 i forretningsorden for fredningsnævn. Formanden fandt endvidere, at det ansøgte ikke er i strid med fredningens formål. Fredningsnævnet gav derfor dispensation fra ovennævnte fredningsafgørelse til, at vandstandshævningen i "Hestefolden" stilles i bero i en 5-årig periode gældende fra dato, og at gennemførelse af den øvrige del af Cowi-3 udsættes til udgangen af 2012.

Det ansøgte kan kræve tilladelse fra andre myndigheder.

Kirsten Linde
formand

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.
Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt (eller datoen for evt. annoncering).

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:
1) adressaten for afgørelsen,
2) ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
3) offentlige myndigheder,
4) en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker,
5) lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
6) landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
7)landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagen skal sendes til Fredningsnævnet, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling. (Du får kopi af nævnets brev til Natur- og Miljøklagenævnet).
Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at du indbetaler et gebyr til nævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Du modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra Naturstyrelsen (navn). Du skal benytte denne opkrævning ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside: www.nkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.
Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster den 10. april 2012.

Kirsten Linde
formand

Udskrift er sendt til:
Naturstyrelsen, Storstrøm, Hannenovvej 22, 4800 Nykøbing F
Kulturarvsstyrelsen
Miljøcenter Nykøbing Falster, Parkvej 37, 4800 Nykøbing F
Naturstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
Næstved kommune
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Lokalkomiteen af Danmarks Naturfredningsforening

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster

v/dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 99685200
Mail:
sydsjaelland@fredningsnaevn.dk

Den 2. juni 2020

FN-SSJ 15-2020 Ansøgning om dispensation til såning af kulturgræsser i Hestefolden og såning af bivenlig afgrøde på Fruens Mark inden for fredningen af Holmegård Mose.

Naturstyrelsen Storstrøm og Slots- og Kulturstyrelsen har den 18. marts 2020 på vegne af Broksø Gods ved Cathrine Riegels Gudbergsen søgt om dispensation fra fredningen af Holmegård Mose, jf. Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009, til såning af kulturgræsser i Hestefolden og såning af bivenlig afgrøde på Fruens Mark inden for fredningen af Holmegård Mose.

Den nøjagtige placering af de to områder omfattet af ansøgningen i forhold til fredningen, der er markeret med gult, fremgår af nedenstående kort:

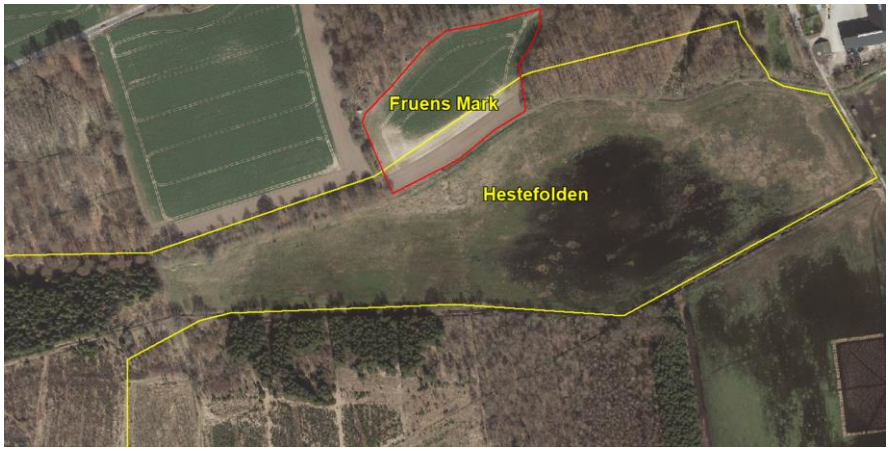

Det er nærmere oplyst i ansøgningen, at Naturstyrelsen Storstrøm og Slots- og Kulturstyrelsen arbejder på at efterleve fredningen i området ved blandt andet at sikre en høj vandstand i Hestefolden, som vil kunne sikre de arkæologiske fundområder mod udtørring og nedbrydning, i samarbejde med Broksø Gods, der i den forbindelse har anmodet om tilladelse til

- såning af kulturgræsser i Hestefolden som direkte såning, hvor såmaskinen skærer i jordbunden til 2-2,5 cm dybde samtidig med at frøene sås; og
- såning af en bivenlig afgrøde i den del af Fruens Mark, der ligger inden for fredningen (gul streg). Broksø Gods har hidtil dyrket arealet inden for fredningen (majs), men har nu tilbudt at undlade at så majs, der går dybt i jorden. Godset ønsker i stedet at så en flerårig bivenlig afgrøde. Jordbehandlingen i den forbindelse vil være indtil en dybde af 5-10 cm.

Områderne omfattet af ansøgningen ligger i delområderne C-1 og C-2 inden for fredningen af Holmegård Mose, jf. Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009. Formålet med fredningen er at gennemføre de forpligtelser som følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000 område, at sikre de kendte og potentielle arkæologiske værdier, som vides og forventes at forekomme under terræn, og at give mulighed for videnskabelige undersøgelser.

For delområderne C-1 og C-2 gælder blandt andet, at der ikke må foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning og gravning, bortset fra skånsom manuel plantning. Forbuddet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Efter fredningsbestemmelsernes § 9 kan fredningsnævnet meddele dispensation, når det ansøgte ikke er i strid med fredningens formål.

Fredningsnævnet bemærker, at det efter karakteren af det ansøgte, der er tiltrådt af Naturstyrelsen og Slots- og Kulturstyrelsen, må antages, at det ansøgte ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området eller påvirke yngleområder for arter, jf. habitatdirektivet, og at det ikke vil skade de kendte og potentielle arkæologiske værdier under terræn, som fredningen har til formål at beskytte.

Fredningsnævnet imødekommer herefter ansøgningen om dispensation, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, og fredningsbestemmelsernes § 9, således at der gives tilladelse til såning af kulturgræsser i Hestefolden med en såmaskine, som skærer i jordbunden i en dybde af indtil 2-2,5 cm, og til såning af en bivenlig ikke nærmere angivet afgrøde i den del af Fruens Mark, der ligger inden for fredningen (gul streg) med en jordbehandling i en dybde indtil 5-10 cm.

Det er et vilkår for dispensationen, at der ikke foretages kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Afgørelsen er truffet af formanden på fredningsnævnets vegne, jf. bekendtgørelse om forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk. 5, uden besigtigelse og møde.

Med venlig hilsen

Anders Martin Jensen
Formand for Fredningsnævnet for Sydsjælland,
Møn, Lolland og Falster

Klagevejledning ved afgørelse om dispensation:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledning på klagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Nævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.
Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenæv-net, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis
1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller
2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.
Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En tilladelse må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at en tilladelse bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster den 2. juni 2020.

Anders Martin Jensen
Formand

Udskrift er sendt til:

Miljøstyrelsen
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Lokalkomiteen af Danmarks Naturfredningsforening,
Næstved Kommune
Naturstyrelsen Storstrøm att. biolog Torben Hviid
Slots- og Kulturstyrelsen att. specialkonsulent Marie Walther

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster

v/dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 99685200
Mail:
sydsjaelland@fredningsnaevn.dk

Den 2. juli 2020

FN-SSJ-17-2020 Ansøgning om dispensation fra fredningen af Holmegårds Mose til gennemførelse af vandindsatser i LIFE projektet i og ved højmosen.

Naturstyrelsen Storstrøm har den 12. maj 2020 som plejemyndighed i henhold til fredningen af Holmegaard Mose, jf. Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009, søgt fredningsnævnet om dispensation til gennemførelse af vandindsatser i LIFE projektet i og ved højmosen (”LIFE 2015-2012”).

Formålet med LIFE projektet og ansøgningen, der er vedhæftet denne afgørelse, er at forbedre hydrologien i Holmegaard Mose og derved bevare og genskabe mosen som en naturlig større sammenhængende højmose ved

1. Færdiggørelse af scenarie 3.1. Der er tale om tre tiltag, der ikke blev gennemført i forbindelse med et tidligere LIFE projekt (”LIFE 2010-2013”), med henblik på at hæve højmosens sekundære vandstand. Tiltagene indebærer opsætning af plastskodder/-spunsvægge i grøfter. For en nærmere beskrivelse henvises til tiltag 2-4, jf. ansøgningens s. 3-4.

2. Forbedring af anlæg fra det tidligere LIFE projekt (”LIFE 2010-2013”). Der er tale om hævning og sikring af dele af ”Linje 20” og ”Midtervejen”, blandt andet med opgravet tørv og HDPE membraner, og flytning af hovedindløbet til Glasværksengen. For en nærmere beskrivelse henvises til ansøgningens s. 4-9.

3. Omløb af det minerogene vand, der for tiden løber på tværs af højmosen. Der er tale om ændring af det eksisterende indløb til Glasværksengen, retablering af en hidtidig grøft i skovbrynet mod nord, aflukning af et afløb fra Glasværksengen til Skær 28 og gravning af et nyt 639 meter langt vandløbsforløb mod øst langs den nordlige kant af Glasværksengen til udløb i søen i Skær 21 Syd. Der henvises til ansøgningens s. 9-15.

Fredningens formål er at gennemføre de forpligtelser, som følger af områdets status som Natura 2000 område, og i overensstemmelse hermed at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget som Natura 2000 område for at tilgodese og at sikre kendte og potentielle arkæologiske værdier, jf. fredningsbestemmelsernes § 1.

For de såkaldte aftaleområder (delområderne A 1, A 2, og A 3), gælder de bestemmelser, der fremgår af vilkårene for aftalerne af 8. oktober 2004 mv. om naturgenopretning og naturpleje i Holmegård Mose, jf. fredningsbestemmelsernes § 3.

For de øvrige delområder (B, C-1, C-2 og C-3) gælder blandt andet forbud mod nærmere beskrevne indgreb i jordlagene, jf. fredningsbestemmelsernes § 3.

I øvrigt gælder der blandt et forbud mod opførelse af byggeri eller tekniske anlæg, bortset fra anlæg som med fredningsnævnets godkendelse anlægges eller etableres med henblik på opfyldelse af fredningens formål, herunder gennemførelse af scenarie 3.1, jf. fredningsbestemmelsernes § 4.

Enhver form for terrænregulering er forbudt, bortset fra terrænændringer som følge af tiltag til opfyldelse af fredningens formål, herunder gennemførelse af scenarie 3.1, jf. fredningsbestemmelsernes § 5.

Naturstyrelsen er plejemyndighed for det fredede område og skal i den forbindelse blandt andet gennemføre scenarie 3.1, jf. fredningsbestemmelsernes § 7.

Fredningsnævnet har den 29. juni 2020 besigtiget Holmegaard Mose med repræsentanter for Naturstyrelsen Storstrøm, Slots- og Kulturstyrelsen, Næstved Kommune og Danmarks Naturfredningsforening.

Næstved Kommune har udarbejdet udkast til dispensationer, jf. naturbeskyttelseslovens § 3 og vandløbsloven mv., som kommunen har sendt i høring. Kommunen har i den forbindelse blandt andet vurderet, at det ansøgte projekt ikke vil medføre en negativ påvirkning af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag eller bilag IV-arter.

Miljøstyrelsen har ikke yderligere bemærkninger til ansøgningen.

Slots- og Kulturstyrelsen har tilsluttet sig projektet, fordi en hævet vandstand vil forbedre bevaringsforholdene for de arkæologiske spor og anlæg i mosen,

men henstillet, at der fastsættes et vilkår om, at der forud for hvert gravearbejde indgås aftale med det arkæologiske ansvarlige Museum Sydøstdanmark om besigtigelse, overvågning eller undersøgelse. Naturstyrelsen har ikke haft bemærkninger til et sådant vilkår.

Fredningsnævnet finder herefter, at det ansøgte udløb er i overensstemmelse med fredningens formål. I det omfang det ansøgte udløb ikke i medfør af fredningsbestemmelsernes § 7 kan udføres uden fredningsnævnets dispensation, meddeler nævnet herefter tilladelse til det ansøgte, jf. naturbeskyttelseslovens § 50.

Det er et vilkår for tilladelsen, at der forud for hvert gravearbejde indgås aftale med det arkæologiske ansvarlige museum

Med venlig hilsen

Anders Martin Jensen
Formand for Fredningsnævnet for Sydsjælland,
Møn, Lolland og Falster

Klagevejledning ved afgørelse om dispensation:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledning på klagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Nævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenæv-net, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis
1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller
2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En tilladelse må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at en tilladelse bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster den 2. juli 2020.

Anders Martin Jensen
Formand

Udskrift er sendt til:

Naturstyrelsen Storstrøm
Miljøstyrelsen
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Lokalkomiteen af Danmarks Naturfredningsforening
Næstved Kommune
Slots- og Kulturstyrelsen

Til
Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster
Garderhusarvej 5
4800 Næstved

Ansøgning om dispensation fra fredningen af Holmegaard Mose af 2009 til gennemførelse af vandindsatser i LIFE projektet i og ved højmosen

LIFE14 NAT/DK/000012 "Højmoser i Danmark"

Naturstyrelsen Storstrøm er som plejemyndighed i henhold til landskabsfredningen af 29. april 2009 forpligtet til at arbejde for "at bevare og genskabe Holmegaard Mose som en naturlig større sammenhængende aktiv højmose". Dette er bl.a. defineret som gennemførelse af de forpligtelser, der følger af områdets status som Natura 2000-område.

I fredningens § 7 er Natura 2000-forpligtelsen konkretiseret som gennemførelse af det såkaldte Scenarie 3.1 fra 2004, der er konklusionen på omfattende forundersøgelser forud for fredningen. I scenariet defineres koter for hævning af det sekundære vandspejl i de dele af højmosen, der er omfattet af frivillige aftaler mellem lodsejerne og Naturstyrelsen.

Naturstyrelsen gennemførte i 2010 – 2013 et LIFE-projekt, der realiserede hovedparten af Scenarie 3.1. I den østlige del af det såkaldte aftaleområde suspenderedes indsatsen dog på grund af usikkerhed om kvaliteten af det vand, der skulle sikre vådgøringen. I den mellemliggende periode er der arbejdet på, dels at forbedre beslutningsgrundlaget med yderligere målinger af vandkvaliteten og vandets bevægelse på højmosen, dels at mindske næringsstofbelastningen af det vand, der løber til højmosen fra dens sydlige opland.

Vandindsatsen i det nuværende LIFE projekt 2015 - 2021 handler om:

1. Færdiggørelse af scenarie 3.1
2. Forbedring af anlæg fra det første LIFE projekt og
3. Omlægning af det minerogene vand, der p.t. løber på tværs af højmosen.

Naturstyrelsen har i 2018 fået gennemført en teknisk forundersøgelse med henblik på at forbedre hydrologien i Holmegaard Mose. Ansøgningen her handler om at realisere de konkrete anlæg, som forundersøgelsen skitserer, med de justeringer, der er affødt af en længerevarende dialog med lodsejerne og med Næstved Kommune som juridisk myndighed.

Fredningsnævnet skal behandle ansøgningen fsva de projektelementer, der dels ligger uden for fredningens A1 område (det gælder aktiviteterne på og i kanten af Glasværksengen) samt de anlæg inden for A1 området, som ikke er naturgenopretningstiltag. Det gælder sikringen af Midtervejen og Linje 20. Naturgenopretnings- og naturplejetiltag i A1 området er ikke dispensationskrævende i henhold til fredningen. Endelig skal fredningsnævnet tage stilling gennemførelsen af en arkæologisk forundersøgelse, jf. fredningens § 5.

Læsevejledning
Punkterne 1 og 2 svarer i store træk til "etape 1", der blev søgt om i 2019, men som ikke nåede til udførelse. Nu er hele projektet samlet i én ansøgning.

I ansøgningen henvises gentagne gange til nummererede tørveskær, navngivne veje på mosefladen etc. Referencen til disse er det oversigtskort, der medsendes som bilag.

Ansøgningen er lang. Beskrivelsen af de tekniske anlæg er skrevet ind i ansøgningen, så man ikke er henvist til de endnu længere tekniske redegørelser, der ligger til grund for projektet. Er man primært interesseret i den overordnede projektbeskrivelse, kan ansøgningens afsnit om "Anlæg" springes over.

Ansøgningen fremsendes med yderligere et bilag, som er den opdaterede version af dele af projektets tekniske forundersøgelse (afsnittene 4. "Projektforslag" og 5. "Konsekvenser"). Endvidere med de opdaterede kortbilag 4 – 7. Forundersøgelsen kan ses i sin helhed med samtlige bilag på hjemmesiden: https://www.raisedbogsindenmark.dk/dokumentation.
Flere af projektkortene, bilag 1- 7, er indklippet som figurer her i ansøgningen.

Ad. 1) Færdiggørelse af Scenarie 3.1

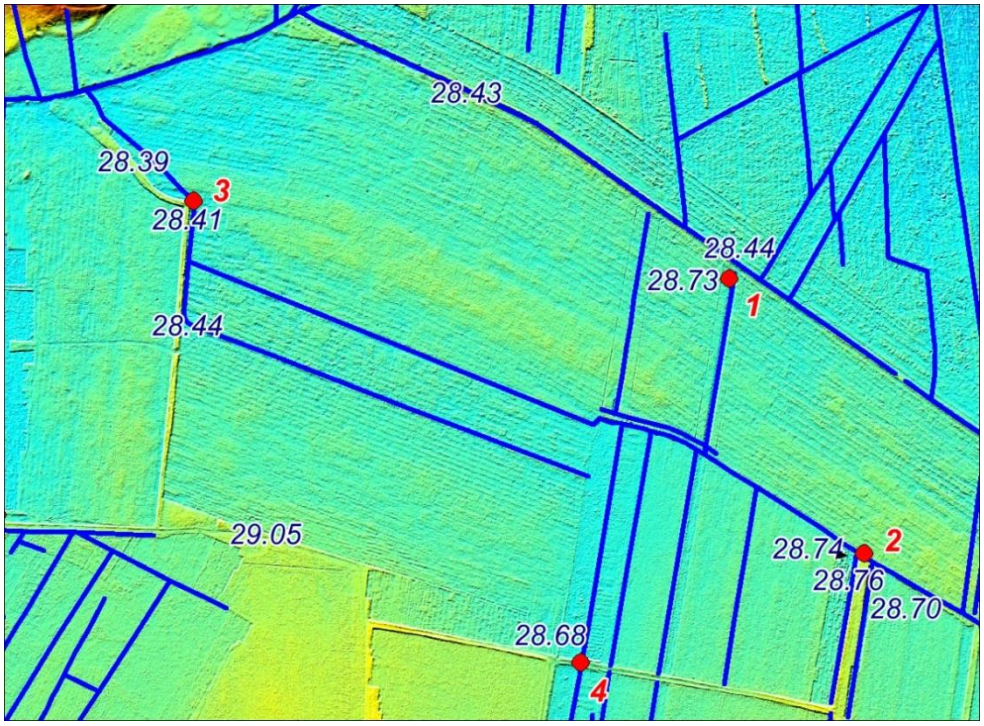

Fig. 1. Placeringen af de fire resterende tiltag fra det oprindelige hydrologi-scenarie 3.1. i den nordlige del af Holmegaard Mose. Tiltag nr. 1 droppes. Tallene angiver vandspejlskoter opmålt 7. april 2018 i m DVR90. Kortgrundlaget er Danmarks Højdemodel fra 2014 med farvekoder svarende til højdeforholdene.

I alt fire konkrete indsatser med henblik på at hæve højmosens sekundære vandstand blev ikke gennemført i det første LIFE projekt, jf. fig.1. Disse indsatser er blevet revurderet i det foreliggende projekt, idet højdekoterne i scenarie 3.1 naturligvis er respekteret. Revurderingen har affødt, at én af de fire indsatser (nr. 1) udelades, da der ikke findes et afløb på stedet, og indsatsen derved er overflødig, mens de resterende tre søges gennemført med små modifikationer.

Tiltag 2 i østenden af Skær 74 er i Scenarie 3.1 betegnet som en "opfyldning af balk". Der er her tale om en tørlagt grøft, hvor der syd for grøften er vandfyldte gravebaner på hver side af en 15 m bred tørvebalk. Denne tørvebalk ligger i den østlige projektgrænse og udgør pt. et lokalt vandskel. For at sikre, at der ikke kan løbe vand fra projektområdet mod øst gennem den nu tørlagte grøft, sættes et plastskod på tværs af grøften for nordenden af tørvebalken.

Anlæg: Der sættes et 3000x1500x16 mm stort HDPE skod lodret på tværs af den udtørrede grøft for nordenden af balken fra syd. Skoddet sættes med overkant i kote 29,20 m DVR90, og grøften fyldes 1-2 meter til hver side for skoddet og 0,1 m op over skoddet med tørv afgravet på siden af balken.

Tiltag 3 i området nord for Skær 61 er i Scenarie 3.1 beskrevet som en overfaldskant i grøften "tilløb til Skelgrøften", som ligger i nedstrøms forlængelse af tiltag 4. Ifølge scenariet skal der her sikres et vandspejl i kote 28,8 m DNN svarende til kote 28,72 m DVR90. Ved opmålingen den 7. april 2018 var vandspejlet til sammenligning i kote 28,39 m DVR90. Dette sted sættes en plastspunsvæg

på tværs af grøften og den omgivende lavning med overkant i kote 28,70 m DVR90, som vil kunne hæve vandspejlet syd for med ca. 0,33 m i forhold til den opmålte situation.

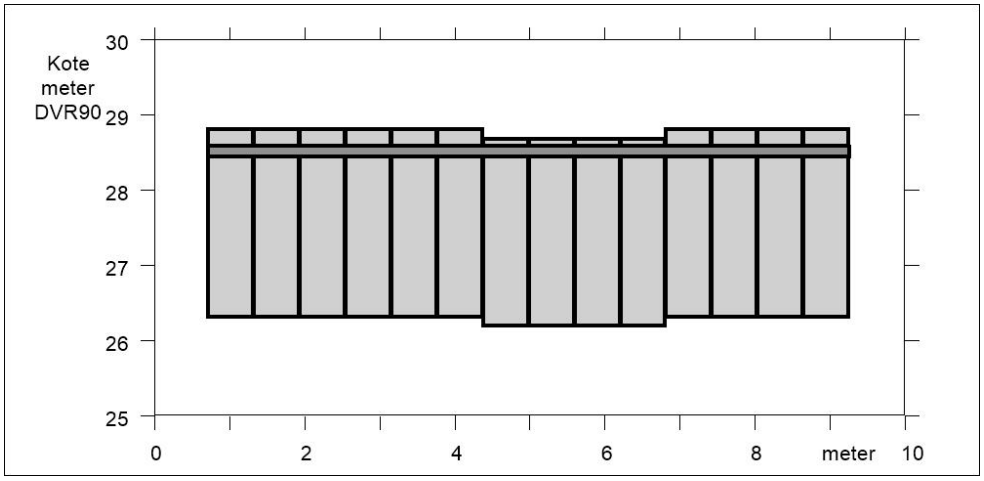

Fig. 2 Tiltag 3. Opstalt af plastspunsvæggen med udsparring ud for det nuværende vandløb og stræk i skala 1:100.

Anlæg: Der sættes en 8,55 m bred plastspunsvæg af ca. 2,50 m lange spunsplader, der rammes lodret ned på tværs af grøften imellem terræn over kote 28,8 m DVR90. De 4 spunsplader ud for det nuværende vandløb sættes 0,10 m dybere, således at topcoveret danner en bred udsparring med overkant i kote 28,70 m, mens overkanten på siderne bliver i kote 28,80 m DVR90, som vist på figur 2.

Terrænet omkring den nordøstlige kant af spunsvæggen reguleres med lokalt afgravet tørv til overalt at ligge i kote 29,0 m DVR90. Plastspunspladerne skal være så lange, at de kommer til at stå forankret i leret under kalkgytjen. En håndboring har vist, at gytjen når ned i ca. kote 26,6 m.

Tiltag 4 på overgangen mellem Skær 69 og Skær 70 er i Scenarie 3.1 beskrevet som en overfaldskant i den syd-nordgående grøft "tilløb til Skelgrøften", som skal sikre et vandspejl på sydsiden af den nuværende sti og træbro i kote 29,0 m DNN svarende til kote 28,92 m DVR90. Træbroen og stien ligger med overflade ned til kote ca. 29,0 m DVR90.

Anlæg: For at opnå det ønskede vandspejl i kote 28,92 m DVR90 anvendes stiens dæmningsvirkning, og der sættes en 8,55 m bred plastspunsvæg af ca. 2,50 m lange spunsplader, helt tilsvarende det oven for beskrevne vestlige tiltag nr. 3. Her rammes plastspunsvæggen lodret ned på tværs af grøften ca. 1,5 m opstrøms for broen på den øst-vestgående sti. De 4 spunsplader ud for midten af det nuværende vandløb sættes 0,10 m dybere, således at topcoveret danner en bred udsparring med overkant i kote 28,90 m, mens overkanten på siderne bliver i kote 29,00 m DVR90. Om nødvendigt fyldes tørv op til overkanten imellem spunsvæggen og stien samt omkring spunsvægges ender.

Ad. 2) Forbedring af anlæg fra det første LIFE projekt

2.1 Skelgrøften

Der blev i 2012 etableret 2 stenstryg i henholdsvis Skelgrøften og Tornemoserende for at regulere udløbsniveauet fra Holmegaard Mose. Mens stryget i Tornemoserende ligger som projekteret i Scenarie 3.1, er stryget i Skelgrøften tilsyneladende sunket fra den projekterede kote 28,25 m DVR90 til kote 28,01 m DVR90 (placeret på fig.3, hvor vandspejlet er angivet til kote 28.34 m DVR90). Det vurderes i den tekniske forundersøgelse, at der er sket en sætning i den gytjeprægede jordbund, muligvis fordi der ikke er anvendt geotekstil.

Anlæg: Stryget flyttes ca. 20 meter nedstrøms den nuværende placering til en strækning, hvor Skelgrøften skærer sig ind igennem højt terræn, og hvor bundforholdene formentlig er bedre til formålet. Stryget anlægges over en 25 meters strækning af bundsten 64-130 mm (fra det gamle stryg) iblandet ca. 10 % sten 1230-250 mm, som udlægges på en 3,0 m bred geotekstil med et fald fra 28,25 m til 28,00 m DVR90 med en bundbredde på 0,30 m og skråningsanlæg 1:3 op til skæring af terræn. Stryget afrettes og tætnes afslutningsvist med en topdressing af 50/50 ærte- og nøddesten 8-32 mm svarende til en gydegrus.

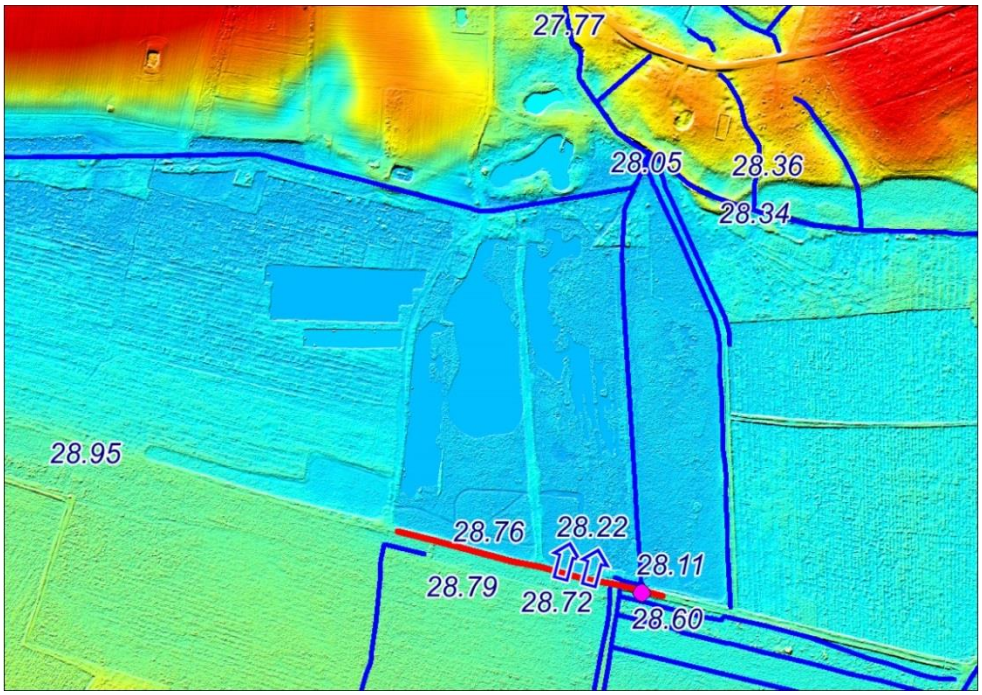

Fig. 3. Den nordlige del af Holmegaard Mose omkring udløbet. Vandspejlskoter opmålt d. 2. april 2018 er vist på kortet. Stryget i Skelgrøften er vist ved kote 28.34. Den røde streg viser den projekterede sikring af Linje 20.

2.2 Linje 20

Linje 20 fungerer som en vejdæmning, hvor grøften på sydsiden af Linje 20 er stemmet op med et afløb gennem en brønd mod nord mellem skær 39 og 40, jf. oversigtskort og fig. 3. Der har været problemer med overløb på tværs af Linje 20 i perioder med høj vandstand i mosen. Dette skyldes dels, at Linje 20 på delstrækninger ligger for lavt i forhold til den i Scenarie 3.1 projekterede kote 28,92 m DVR90, dels opstuvning af vand omkring kuppelristen på afløbsbrønden.

En del af Linje 20 blev sikret med en HDPE membran i det første LIFE projekt. Denne sikring tænkes udbygget. Brønden ved underløbet stopper til med grene og grøde, fordi den omgivende grøderist er for lille. Afløbsbrønden sikres i kote 28,60 m DVR90 med en større grøderist i en diameter på 1,25 m (beskrives ikke nærmere, da det vurderes ikke at være dispensationskrævende).

<u>Anlæg</u>: Linje 20 hæves på en 10 m lang strækning og i 3 meters bredde umiddelbart nord for overløbsbrønden, hvor vejen ligger under kote 28,90 m DVR90. Der udlægges et tæt lag grenris på området, som dækkes med sammenpresset tørv op til kote 29,00 m.

Den nuværende 425 mm brønd sikres med en ny 600 mm kuppelrist i kote 28,60 m DVR90, der påføres den nuværende 425 mm brønd med et o,2o m opføringsrør. Samtidig udskiftes grødefanget med et nyt løvebur i form af en 0,50 m høj cylindrisk grøderist af rustfrit stål.

I balken vest for afløbet med den tidligere vej mod syd lægges et 6,0 m langt 250 mm rør med bund af indløbet i kote 28,60 m DVR90 og med 0,10 m fald mod øst.

Vejdæmningen sikres fra et punkt ca. 13 m vest for afløbet, hvor der nedgraves en ca. 1,5 m høj 2,0 mm HDPE membran lodret langs sydsiden af Linje 20 vejen ca. 240 meter mod vest frem til højere terræn. Membranen starter med en tæt tilslutning til den nuværende membran i den eksisterende

vold. Omkring membranen opbygges en vold af tørvejord op til 0,10 m over membranen og mindst en meter til hver side. Volden anlægges af sammenpresset tørv afgravet punktvis på arealet syd for vejen. Dette areal ryddes forinden for birkeopvækst, hvor træet neddeles og anvendes til fyld på vejen.

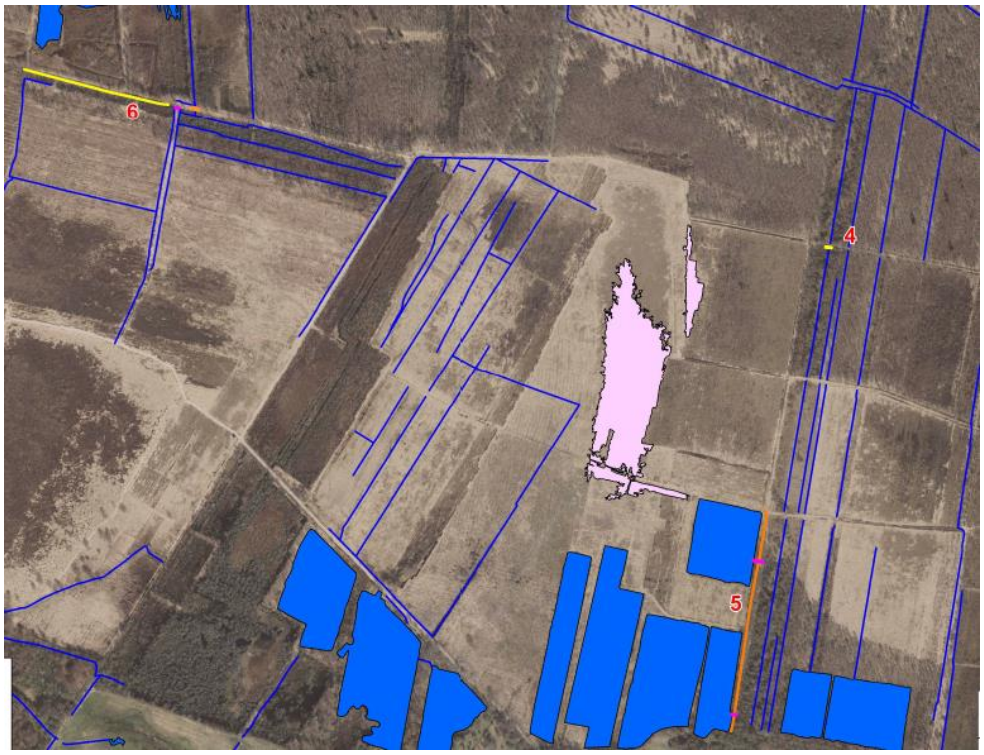

Fig. 4. Afgravningsfelter i skær 63 vist med lys farve. Her kan der evt. hentes tørv til sikring af Linje 20 (vist som strækning 6) og Midtervejen (strækning 5). Det aftegnede felt ligger over kote 29,75 m og op til kote 30,25 m DVR90.
Pkt. 4 angiver placeringen af Tiltag 4. Udsnit af projektkortet Bilag 7 til Teknisk Forundersøgelse.

Den nødvendige tørv til sikring af Linje 20 kan som alternativ afgraves på det højtliggende område på skær 63, jf. fig. 4. Dette område er tørt og botanisk af ringe interesse (nedbrudt højmose). Ved afgravning af ca. ½ m tørv, kombineret med vandstandshævning (pkt. 1) vil tørvegenvækst formentlig kunne igangsættes her. Der søges om fleksibilitet i § 3 dispensationen, så tilvejebringelsen af tørv til sikring af Linje 20 kan tilrettelægges efter forholdene under etableringen. Hvis det fysisk kan lade sig gøre, foretrækkes det at hente hovedparten af materialet fra skær 63.

Anlæg: Der afgraves plant, maximalt ned til kote 29,50 m DVR90. Der anvendes bæltemaskiner med et samlet marktryk på højest 30 kN/m2, og der forstærkes med plastkøreplader, hvor terrænet ikke kan bære.

2.3 Midtervejen

Midtervejen, som løber mod nord fra glasværket, bliver jævnligt oversvømmet af vand fra de nærliggende søer i Skær 20 og Skær 21, jf. fig. 5. Dette er resultatet af den hidtidige genopretning af den vestlige del af højmosen, og det vurderes som afgørende for højmosegenopretningen, at niveauet kan opretholdes. For at skabe bedre passageforhold på Midtervejen ønskes vejen sikret ved at lægge tørv oven på de eksisterende vejmaterialer og forsøge at sikre dette med en plastikmembran.

Anlæg: På den 360 m lange strækning, hvor stien i dag ligger under kote 29,40 m DVR90 sikres denne efter samme model som på Linje 20. Der ryddes et 2,0 m bredt bælte for bevoksning 1 – 3 m vest for Midtervejen. I dette bælte sættes en 1,25 m høj 2,0 mm HDPE-membran lodret op til kote 29,50 m DVR90 i en smal gravet rende med løbende tilbagefyldning og komprimering af det opgravede materiale. Omkring membranen opbygges en tørvevold af nyopgravet, omsat tørv, som oplægges med en krone i kote 29,60 m og skråningsanlæg 1:2 ned til terræn i hver side. Den nødvendige tørv til opbygning af en tørvevold hentes fra den tørre, hævede flade i skær 63, jf. fig. 4.

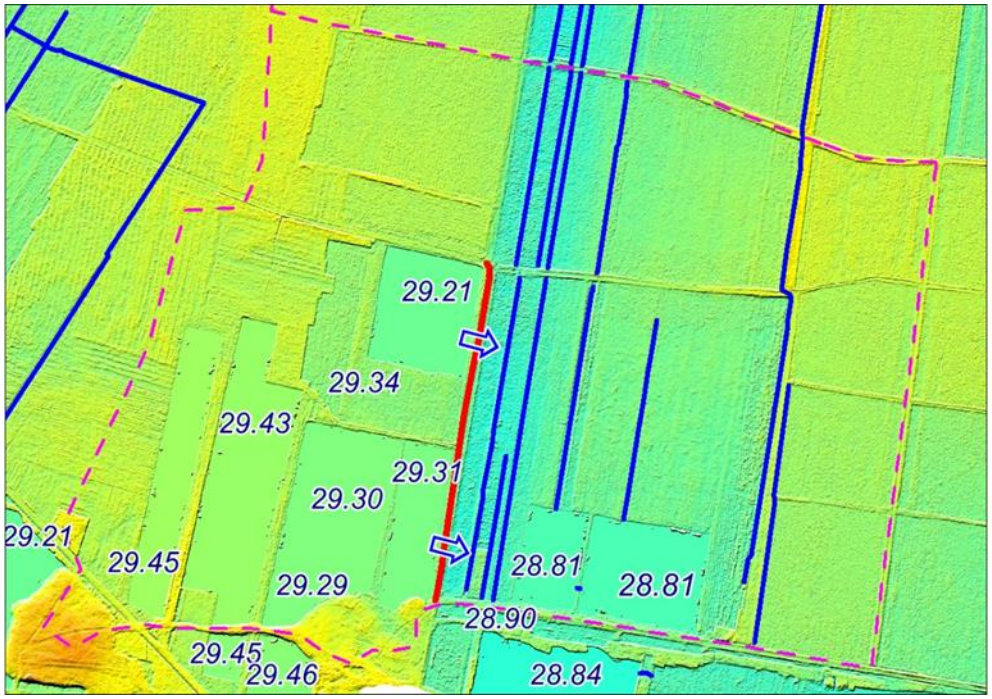

Fig. 5 Midtervejen nord for glasværket, der ønskes forstærket med HDPE membran svarende til den røde streg. Vandspejlskoter opmålt den 2. april 2018 er angivet i m DVR90, og de to steder med overløb er vist med pile. Det centrale delopland med uafklarede afløbsforhold er vist med omrids i stiplet lyslilla streg.

Som overløb fra de to søer sættes en 425 mm brøndbund i kanten af hver sø ud mod vejen med en stålkuppelrist uden skørt med overkant i kote 29,28 m DVR90 og hver med afløb gennem et 160 mm plastrør under Midtervejen og frem til udløb i det lave terræn øst for vejen. Omkring afløbene fra de to søer sættes de grødefang, som bliver til overs ved udskiftningen ved Linje 8 og 20.

2.4 Flytning af hovedindløbet til Glasværksengen

I forbindelse med LIFE projektet 2010 – 2013 blev Glasværksengen vådgjort for derved at rense det minerogene vand, der løber på tværs af Holmegaard Mose. Der blev lavet et indløb til engen ca. 100 m fra mosekanten, som imidlertid har vist sig hurtigt at lukke til med grøde, da der er ringe fald det pågældende sted.

I dette projekt ønskes det oprindelige anlæg korrigeret ved at flytte hovedindløbet højere op i terrænet, så der dels kan blive mere fald og færre problemer med tilstopning, dels en længere passage /bedre infiltration af det tilledte vand henover engen, hvorved rensningsgraden formentlig også forbedres. På figur 6 ses det nuværende åbne indløb som en blå streg nordligst på engen, mens det ny indløb ses som et rørlagt forløb, der slutter i en åben grøft.

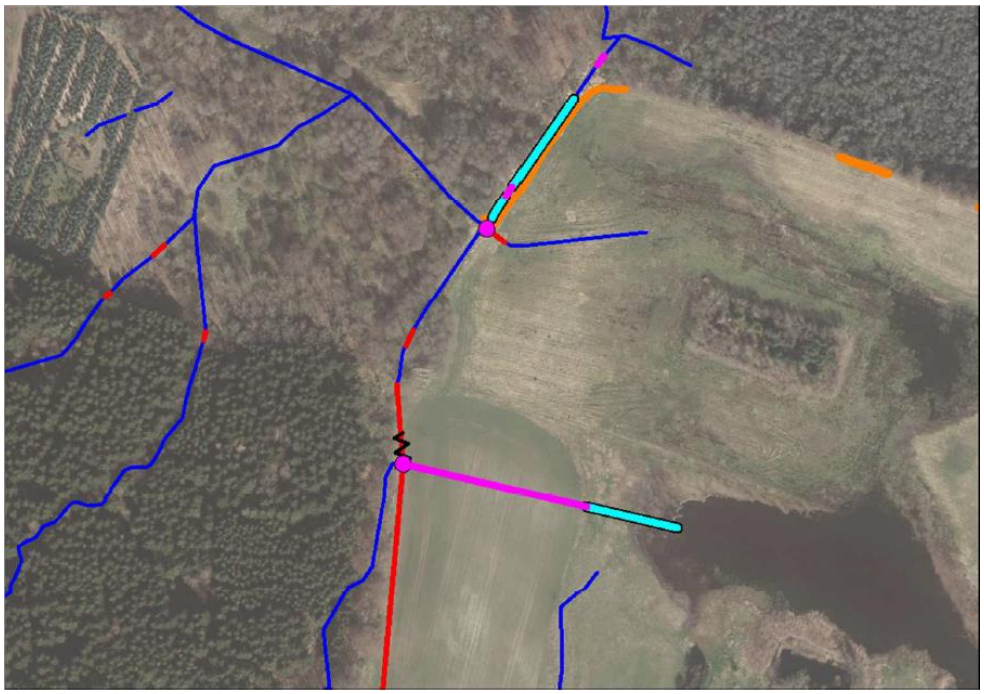

Fig. 6. De ansøgte ændringer af tilløbene til Glasværksengen med ny brønd og ny rørledning vist med lyslilla cirkel og streg. De eksisterende rørledninger er vist med rød streg og nuværende vandløb med mørkeblå streg. Nye grøfter er vist med lyseblå streg og nye jordvolde med orange streg. Ortofoto er fra 2019.
I det nordlige indløb til Glasværksengen vil det fremover kunne styres manuelt, om vandet fra den østlige del af Fensmark Skov løber direkte til mosekanten eller ind på Glasværksengen. Udsnit af projektkort Bilag 4 til Teknisk Forundersøgelse

Anlæg: I det punkt, hvor grøften fra den østlige del af Fensmark Skov i dag har afløb ned i 550 mm rørledningen fra Trollesgave sættes en 1000 mm inspektionsbrønd på rørledningen med et 90 graders gennemløb, som vist i Figur 6, således at det nuværende røraflø b afblændes, og der tilsluttes i stedet et nyt 400 mm røraflø b mod øst.

Den nye rørledning mod øst etableres af tætte plastrør over 100 m i det på Figur 6 viste tracé fra kote 30,60 m DVR90 startende med 20 ‰ fald over de første 50 m og dernæst 4 ‰ på de resterende 50 m frem til udløb i kote 29,40 m DVR90. Rørledningen lægges igennem marken med mindst 0,8 m jorddækning, bortset fra de sidste 10 meter, hvor overdækningen aftager. Eventuelt krydsede dræn på strækningen igennem marken sluttes til rørledningen fra sydsiden og i niveau, mens den nordlige del af drænet afproppes.

I forlængelse af den nye rørledning graves en 50 m lang grøft mod øst med bund fra kote 29,40 m DVR90 og 2,0 ‰ fald til udløb i terræn i kote 29,30 m DVR90. Grøften graves med en bundbredde på 0,3 m og skråningsanlæg 1:2 til terræn, idet dybden af grøften aftager fra 0,6 m til 0,0 m regnet fra terræn. Den opgravede jord anvendes til hævning af jorddiger 150-200 m mod nord.

Den nye brønd føres til terræn og afsluttes med et dæksel. Tilløbet af grøften fra Fensmark Skov sluttes til brønden igennem et 250 mm rør med bund i kote 31,20 m DVR90.

Ad. 3) Omlægning af det minerogene vand, der p.t. løber på tværs af højmosen

3.1 Ændring af det eksisterende indløb til Glasværksengen

Ved at flytte indløbet til Glasværksengen højere op i terrænet bag højmosen, adskilles det nuværende opland til Glasværksengen i to dele, jf. fig. 7. Omkring 70 % af oplandsvandet (fra delopland 2 og 3) vil herefter løbe ind på engen via det ny hævede indløb, mens de 30 % fra delopland 1 vil løbe til det eksisterende indløb.

På dette sted vil det fremover manuelt kunne styres, om vandet løber ind på engen eller via den genåbnede grøft mod nord direkte til mosekanten. Fordelingen af vandet afgøres og varetages af fredningens plejemyndighed efter følgende princip, der begrundes efterfølgende:

I sommerperioden får vandet fra delopland 1 lov til at løbe ind i mosen – indtil det om efteråret med tiltagende afstrømning når overkanten af overløbsrøret ved Linje 20. Herefter ledes det mod øst via det eksisterende indløb til Glasværksengen. Når vandet om foråret falder til under den nævnte overløbskant ved Linje 20, bliver der igen åbnet for indløb til mosen. I forhold til denne hovedregel kan der være undtagelser, dvs. nedbørsfattige perioder i vinterhalvåret, hvor der igen åbnes op, ligesom der kan være nedbørsrige perioder i sommerhalvåret, hvor vandet igen dirigeres mod øst. Der vil således ikke længere være en vedvarende vandstrøm gennem højmosen. Med sikkerhed for at der ikke er virksomme dræn eller grøfter, der afvander mosen til det nuværende gennemløb, kan tilledningen af det minerogene vand gradvis reduceres i omfang for til sidst helt at ophøre. Tidshorisonten for denne proces kan ikke forudsiges.

Ideelt set burde vandet fra mosens sydlige opland løbe frit til mosekanten, som det har gjort oprindeligt. Herfra ville det dele sig på hver side af vandskellet, der nogenlunde følger skovvejen gennem Fensmark Skov. Øst for vandskellet ville det løbe mod øst, men her stoppes det nu af den faste vejdæmning – Linje 8 (der går fra glasværket til udsigtstårnet). I det nye projekt er vi derfor nødt til at åbne en grøft, der leder vandet fra Glasværksengen mod øst og under Linje 8 dæmningen.

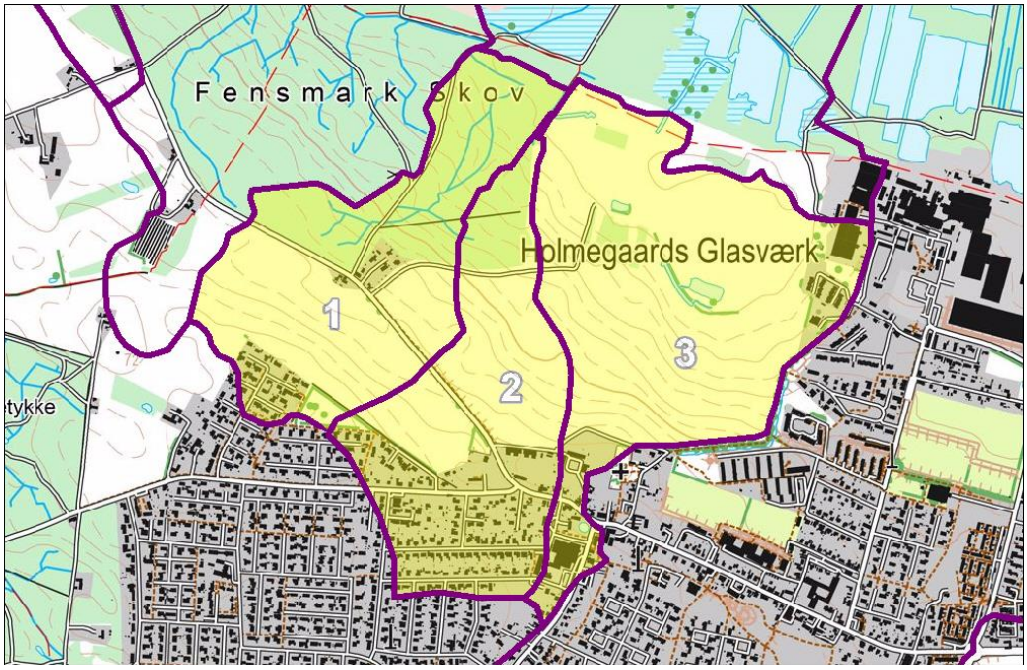

Fig. 7 Det gule område er det opland på 137 ha, der i dag afvander til Glasværksengen og videre mod nord gennem højmosen. Med det nye projekt ønskes vandet fra delopland 2 og 3 permanent ført mod øst forbi glasværket, mens andelen på 30 % fra delopland 1, der også indeholder mindst næring, fortsat efter behov ønskes ledt til mosekanten ud for Glasværksengen.

Det er vigtigt, at der er en høj vandstand i kanten af højmosen. Der er opnået en meget positiv effekt på højmosenaturen af at opstemme vandet i højmosens vestlige rand og i grøften på tværs af mosen, som det skete i det første LIFE projekt. Det er vigtigt, at mosen ikke bliver tør igen i området omkring den centrale grøft, hvilket der er en risiko for ved på én gang at fjerne det gennemløbende vand. Der kan nemlig fortsat være skjulte dræn og grøfter, der afvander højmosen til den centrale grøft, som det kendes tilsvarende fra flere steder på mosen.

Der har flere gange i de senere år været problemer med, at oplandsvandet, der i dag løber på tværs af højmosen, har overskredet Scenarie 3.1 koterne ved underløbene på Linje 8, Linje 19 (vejen mod nord fra udsigtstårnet) og Linje 20 – hvorved vejene på mosen er blevet eroderet. Dette undgås fremover, for det første fordi 70 % af oplandsvandet permanent flyttes til et østligt omløb, for det andet fordi de sidste 30 % i (vinter)perioder med langvarigt nedbørsoverskud manuelt vil blive ledt samme vej.

Omlægningen af oplandsvandet til Glasværksengen til afløb mod øst langs mosekanten indebærer, at en middelvandføring på mellem 7,7 l/s (70 %) og 11,1 l/s (100 %) fjernes fra den centrale del af mosen. Samtidig fjernes en årlig fosforbelastning, der fra et betydeligt højere niveau nu er ”nede” på ca. 35 kg/år.

Anlæg, jf. fig. 6: Det nuværende indløb til Glasværksengen fra grøftesammenløbet i skovbrynet igennem en 315 mm røroverkørsel og en grøft bevares. Den hidtidige grøft i skovbrynet mod nord genskabes med bund fra kote 29,0 m DVR90 i den øvre, sydlige ende og jævnt ned til niveau med den nuværende grøftebund 75 m mod nord. I indløbet til den oprensede grøft lægges et 6,0 m langt 315 mm plastrør med bund i kote 29,02 m DVR90 i indløbet og i kote 29,00 m i udløbet. Der tilfyldes omkring og over røret op til kote 29,60 m.

Fig. 8 Det ansøgte omløb mod øst fra Glasværksengen forbi glasværket til udløbet mod Svenskegrøften er vist med lyseblå streg for åbne strækninger og med lyslilla streg for de rørlagte strækninger. Den eksisterende rørlægning er vist med gul streg og de nuværende grøfter med mørkeblå streg. Med orange er vist opfyldning med opgravet materiale langs det ny tracé.

Undervejs passerer vandet gennem de to åbne tørveskær 21 Syd og 1 (Bopladsskæret) ud for glasværket og videre til det næsten tilgroede tørveskær 3 (Gl. Maskinskær) før udløbet mod syd til Svenskegrøften. Ortofoto 2019.
Udsnit af projektkort Bilag 5 til Teknisk Forundersøgelse.

I indløbet til den nye røroverkørsel sættes et spjæld, som muliggør styring af om vandet fra det 42 ha store opland i Fensmark Skov løber mod nord eller øst.

Fra røroverkørslen i det nuværende indløb til Glasværksengen, hen over den nye røroverkørsel og et kort stykke (7 m) mod vest hæves terrænet på nordsiden af grøften inde fra skoven med en 0,0 til 0,4 m høj vold (0,5 m bred krone og en 1,0 m til 1,5 m bred basis) op til kote 29,90 m DVR90. Volden skal lede vand til udløbet, men gøres kort for at sikre fortsat infiltration gennem skoven (væsentligt mindre end nu) til den fine laggzone i Klosterskæret foran skoven.

Den resterende opgravede jord anvendes til hævning af den eksisterende jordvold fra den nuværende røroverkørsel i indløbet til Glasværksengen og 110 m rundt langs det nordvestlige hjørne af Glasværksengen, så jordvolden overalt ligger i mindst kote 29,80 m DVR90 og så bred, som der er materiale til.

Endelig lægges der 2 røroverkørsler i den tidligere afløbsgrøft fra Trollesgave mod nord til mosen, som lægges af hver 6 meter 315 mm rør ved henholdsvis indkørslen til Sommerfugleengen i skoven og igennem jordvolden med stien ind til mosen i det nordvestlige hjørne af Glasværksengen.

3.2 Afløbet fra Glasværksengen mod øst til udløb fra mosen

Intentionen i den naturgenopretning, som finder sted med dette projekt, er at efterligne udgangssituationen, så vidt det lader sig gøre. Dette udtrykker et generelt princip i naturgenopretning benævnt ”naturlig hydrologi”. Imidlertid er Holmegaard Moses sydlige kant stærkt modificeret i kraft af anlægget af et glasværk, opfyldning af området foran glasværket frem til begyndelsen af 1970’erne og anlægget af en vejdæmning mod nordvest fra glasværket (Linje 8). Senest blev der i forbindelse med opfyldningerne lavet en mindre vejdæmning, der afskar de nederste dele af Skær 21 og 22, til de små søer, der nu kaldes 21 Syd og 22 Syd, jf. Bilag 1.

Naturlig hydrologi lader sig derfor vanskeligt praktisere. For at lede oplandsvandet mod øst i stedet for mod nord, skal det som nævnt passere gennem en grøft og under Linje 8 dæmningen. Herfra ses den ”mest naturlige” løsning at være, at lade vandet løbe i kanten af mosen gennem Skær 21 Syd, gennem en kort grøft til Skær 1 (Bopladsskæret) og herfra gennem en smal tørvebalk til det nu næsten tilgroede Skær 3 (Gl. Maskinskær), jf. figur 8.

Naturstyrelsen har været i en langvarig dialog med Næstved Kommune om dette projektelement, idet et alternativ med grøfteføring ind over glasværksgrunden er blevet overvejet. Naturstyrelsen har forsøgt at tilvejebringe dokumentation for, at:

- Der ikke er afgørende naturværdier i de tre tørveskær, der risikerer at gå tabt ved omlægningen (se evt. notatet ”Biologisk supplement til Teknisk Forundersøgelse” på projekthjemmesiden).
- Der ikke er afgørende forskel i pH eller næringsstofindhold i det vand, der fremover ønskes ført mod øst langs mosekanten og vandet i de tre tørveskær (se fx Teknisk Forundersøgelse). I efteråret 2017 blev der nedgravet et opsamlingsbassin ved Trollesgave med direkte afpumpning til renseanlægget i Holme-Olstrup. Herefter er 40 – 50 årlige regnbetingede udløb fra det fælleskloakerede område ved Trollesgave til mosen blevet reduceret til i størrelsesordenen ét enkelt udløb. I 2019 var der ét udløb af 50 minutters varighed, der ikke har kunnet spores overhovedet i Glasværksengen.
- Der ikke er utætheder i vejdæmningen mellem Skær 21 og 21 Syd hhv. 22 Syd. I kraft af de seneste 10 års naturgenopretning i den vestlige og centrale del af Holmegaard Mose er der nu et skråt sekundært vandspejl fra vest mod øst på højmosefladen. Hvis vejdæmningen er utæt, vil den vestlige del af mosen

kunne afdrænes via det ny omløb, så længe vandspejlet er skråt. Gentagne nivellementer har dog vist forskellige vandspejlshøjder nord og syd for vejdæmningen som tegn på, at den er tæt. Naturstyrelsen vil holde øje med forholdene også efter de ny anlæg.

Næstved Kommune har slutteligt accepteret denne løsning, idet man har lagt vægt på, at også grøfteføring over glasværksgrunden indebærer udfordringer. Her findes et meget vigtigt kulturhistorisk område med fund fra tidlige bosættelser ved kanten af Holmegaard Mose.

Kulturarvschef Kristoffer Buck Petersen fra Museum Sydøstdanmark har til spørgsmålet om etablering af grøfter ind over dette område tilkendegivet, at: *"Museet anbefaler, at der ikke graves nye kanaler ind over Ardaghs areal. Området er omfattet af fredningen. På arealet er der efter alt at dømme stadigt bevarede kulturlag fra stenalderbopladsen Holmegaard IV, der blev udgravet i 1944. Bopladsen er inden for stenalderforskningen meget kendt pga. sine gode bevaringsforhold. Herfra kendes bl.a. verdens ældste buer samt hyttegulve, hvis lige ikke er fundet andre steder. Bopladser af denne art er meget vanskellige at undersøge i forbindelse med udgravning af kanaler, og det vil efter al sandsynlighed gå ud over genstande og strukturer, hvis man forsøger."* (mail til Naturstyrelsen af 17. marts 2020).

Godt 200 meter af omløbsgrøften passerer hen over matr. 1an Holmegaard, Holme-Olstrup, som tilhører Ardagh Glass A/S (jf. projektkortet, Bilag 5 til Teknisk Forundersøgelse). Dette areal er V1 kortlagt i henhold til jordforureningslovgivningen, og Naturstyrelsen har derfor i 2019 undersøgt forureningsforholdene på grunden. Jorden i vandløbstracéet er forurenet med tungmetaller, ligesom der er glasskår fra produktionen. Naturstyrelsen har søgt Næstved Kommune om tilladelse til at etablere omløbsgrøften over det V1-kortlagte areal på en foring med bentonit til adskillelse fra forureningen samt til genindbygning af det opgravede materiale på matriklen. Denne proces kører sideløbende.

Det ny grøfteforløb mellem Skær 21 Syd og Skær 1 skal graves overfladisk i højmosetørven over 173 meter. Her er der potentielle kulturhistoriske interesser, idet der i nærheden er gjort betydelige fund fra ældre stenalder, og Naturstyrelsen har aftalt med Museum Sydøstdanmark, at museet udfører en arkæologisk forundersøgelse for at afklare dette forud for anlægget. Forundersøgelsen, der udføres som prøveboringer, skal som det egentlige anlæg behandles af fredningsnævnet.

Der er nu en åben forbindelse mellem Skær 1 og det tilgroede sø- og moseområde Skær 3 i den nordlige ende af tørvebalken mellem de to tørveskær. Denne åbning lukkes, og der graves i stedet en ny åbning i den sydlige ende af balken. Herved holdes den minerogene påvirkning ude langs mosens kant, hvor den har været oprindeligt. Dette understøttes yderligere ved at oprense en rende langs den sydlige balk frem til udløbet mod Svenskegrøften.

Efter tekniske anlæg ved Sibberup øst for glasværket i 2017 er en del regnbetingede udløb nu afskåret og løber ikke længere til mosen. Sammenlagt vil der dog med de ansøgte ændringer blive ledt 2 – 3 så store vandmængder til udløbet fra Skær 3, som dem der blev afskåret i 2017. Men de fremtidige vandføringer vil blive meget mere stabile over tid, og det vurderes derfor ikke, at den hydrauliske belastning vil øges. I forhold til udgangssituationen før 2017 er den samlede fosforbelastning i dette område reduceret med 84 %.

Der forventes frem over et mere stabilt vandspejl i Skær 21 Syd på et niveau lidt over midlen af de nuværende ekstremer, som er på omkring 40 cm. Vandstanden i Skær 1 og Skær 3 forventes ikke mærkbart påvirket.

Den fremtidige vedligeholdelse af samtlige anlæg påhviler Naturstyrelsen som plejemyndighed inden for det fredede areal.

Anlæg: Det nuværende afløb fra Glasværksengen ind til Skær 28 lukkes ved afpropning eller fjernelse af de nuværende 3 udløbsrør.

Der graves et nyt 639 meter langt vandløbsforløb mod øst langs den nordlige kant af Glasværksengen til udløb i søen i Skær 21 Syd. Det nye vandløb anlægges med en bundbredde på 0,6 m, et skråningsanlæg 1:2 op til terræn samt et fald på 0,4 ‰, bortset fra strækningen imellem Skær 21 Syd og Skær 1, som anlægges med 2,0 ‰ fald, og strækningen langs sydsiden af Skær 3, som anlægges med bundbredde 2,0 m.

Jorden fra udgravningen af det nye vandløb over Glasværksengen frem til overkørslen ved den første sti ind i mosen anvendes til fyldning af den nuværende afløbsgrøft, forstærkning af volden i nordvesthjørnet af Glasværksengen samt til hævning af jordvolden på nordsiden af oversvømmelsen på engen på tre lave strækninger af 27 m, 43 m og 86 m længde, således at der overalt er en terrænforhøjning i kote 29,80 m DVR90 og så vidt muligt i mindst 2 meters bredde, der kan forhindre overløb fra Glasværksengen og ind i mosen.

Jorden fra udgravningen af grøften mellem søerne i Skær 21 Syd og Skær 1, anvendes dels til at fylde op i det lave terræn omkring den nye grøft, dels til at fylde op på nordsiden af den nye grøft igennem et lille skær på vestsiden af Skær 1 Bopladsskæret, hvor den nye grøft ellers risikerer at kunne sænke det nuværende vandspejl i skæret nord for.

De to første røroverkørsler etableres af 500 mm rør henholdsvis i krydsningen af højt terræn på Glasværksengen, hvorved der sikres adgang rundt på engen, og under indkørslen til Holmegaard Mose lige vest for glasværket, mens de næste tre røroverkørsler alle etableres af 600 mm rør.

Fra søen i Skær 1 graves et 15 m langt nyt afløb i søens sydøstlige hjørne ind til Skær 3 med en 3,0 m lang røroverkørsel. Samtidig lukkes det nuværende afløb i det nordøstlige hjørne af Skær 1 ind til Skær 3.

I kanten langs sydsiden af Skær 3 ryddes vegetationen, og der udgraves til det nye vandløb på nordsiden af den langsgående balke, idet den opgravede jord lægges som en afskærmende vold på nordsiden ind mod resten af skæret, som skal sikre mod opblanding af vandet i skæret med vandet i strømløbet/grøften. Det nye vandløb anlægges med en bundbredde på 0,6 m, et skråningsanlæg 1:2 op til terræn samt et fald på 0,4 ‰, bortset fra strækningen imellem Skær 21 Syd og Skær 1, som anlægges med 2,0 ‰ fald, og strækningen langs sydsiden af Skær 3, som anlægges med bundbredde 2,0 m.

Øst for glasværket skal det nuværende 400 mm betonrør i afløbet fra Skær 3, Gl. Maskinskær og til Skær 3 Syd suppleres med et nyt 500 mm rør lagt lidt vest for det nuværende rør, med samme bundkote i indløbet som i det nuværende rørindløb og med et fald på 5 ‰ til udløb i Skær 3 Syd.

De projekterede dimensioner er retningsgivende for den fremtidige vandløbsvedligeholdelse. Vedligeholdelse i form af oprensning bør iværksættes, hvis bunden ligger mere end 0,10 m over den projekterede vandløbsbund, og der må ikke oprenses dybere end til 0,10 m under den projekterede dimension.

De øverste 381 m af den nye afløbsgrøft ligger meget lysåbent og dermed med gode vækstforhold for vandplanter. Der forventes derfor et behov for en årlig grødeskæring af denne strækning omkring 1. oktober inden vinterhalvårets store afstrømninger.

Afslutning

Målet for det ansøgte projekt kan sammenfattende beskrives således:

- Scenarie 3.1 færdiggøres med efterlevelse af de i fredningen påbudte vandstandskoter inden for det såkaldte aftaleområde (A1 i fredningen).
- Ny vækst i tørvemosserne og forbedret tilstand for habitatnaturtypen Højmose forventes herefter i hele A1 området, ikke bare som hidtil i den vestlige del af højmosen.
- Overskridelser af Scenarie 3.1's vandspejlskoter, som har været til gene gennem flere år langs den centrale grøft i mosen undgås.
- Næringsstofbelastning langs det den centrale grøft og i mygblomstskæret (Skær 40) undgås.
- Der påbegyndes en langsigtet gendannelse af en naturlig blandingszone mellem vand fra oplandet og højmosens eget vand (laggzone) øst for Fensmark Skov svarende til den nuværende tilstand neden for og vest for Fensmark Skov.

Med venlig hilsen

Torben Hviid
Biolog | Storstrøm
+45 72 54 32 60 | +45 22 49 65 94 | tohvi@nst.dk

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen | Hannenovvej 22 | 4800 Nykøbing F | Tlf. +45 72 54 30 00 | nst@nst.dk | www.naturstyrelsen.dk

Bilag som fremsendes sammen med ansøgningen:

- Områdekort med nummerering af veje og tørveskær
- Opdateret uddrag af Teknisk Forundersøgelse fra okt. 2018 (afsnittene "Projektforslag" og "Konsekvenser").
- Opdaterede bilag til forundersøgelsen: Bilag 4 - 7

Desuden henvises til:
"Teknisk Forundersøgelse fra okt. 2018, der findes med Bilag 1 – 7 på: https://www.raised-bogsindenmark.dk/dokumentation

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster

v/dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 99685200
Mail:
sydsjaelland@fredningsnaevn.dk

Den 21. august 2020

FN-SSJ-1-2019 Ansøgning om tilladelse til oprensning af to vandhuller på matr.nr. 2b Spragelse by, Herlufmagle, inden for fredningen af Holmegård Mose.

Næstved Kommune har den 3. januar 2019 på vegne af ejeren Povl Fritzner søgt om tilladelse til oprensning af to vandhuller på matr.nr. 2b Spragelse by, Herlufmagle, inden for fredningen af Holmegård Mose, jf. Naturklagenævnets kendelse af 29. april 2009. Vandhullernes placering fremgår af nedenstående kortskitse, der er en del af ansøgningen:

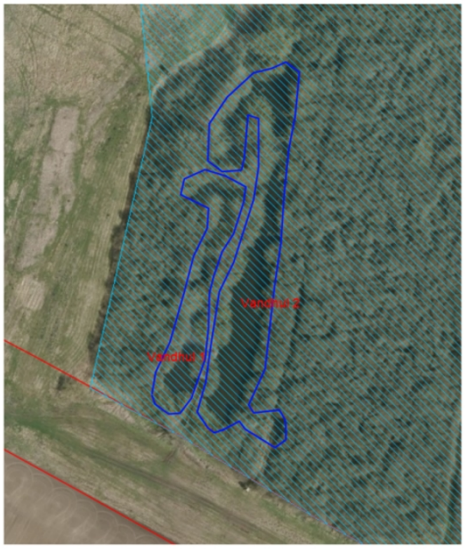

Fig. 1 Luftfoto fra 2018 viser vandhullerne som søges oprenset. Den blå skravering viser det frede område. Den røde streg viser matrikel skel, og den mørkeblå streg viser de beskyttede vandhuller.

Næstved Kommune ved en besigtigelse den 11. december 2018 konstateret blandt andet, at begge vandhuller var meget udtørrede, og at bunden var meget blød. Der søges om tilladelse til at rense bundslam til fast bund i begge vandhuller. Arbejdet vil blive foretaget via en adgangsvej fra syd mellem de to vandhuller. Det opgravede materiale vil blive lagt ud på marken om-

kring mosen. I tilfælde af våd jord på køretidspunktet vil der blive brugt køreplader. Pilekrattet omkring vandhullerne vil blive skåret ned. Vandhullernes brinker vil ikke blive jævnet ud.

Formålet med fredningen er at gennemføre de forpligtelser, der følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000 område og bevar de beskyttede naturtyper og habitat- og fuglebeskyttelsesområder og sikre kendte og potentielle arkæologiske værdier.

Området med de to vandhuller ligger i fredningens delområde A2, for hvilke gælder vilkårene i en tinglyst aftale af 8. oktober 2004, jf. fredningskendelsens § 2 § 3, og delområde C3, for hvilke gælder blandt andet et nærmere beskrevet forbud mod gravning, kørselsslitage og jordbehandling, jf. fredningskendelsens § 3 og et forbud mod enhver form for terrænregulering. Fredningsnævnet kan meddele dispensation, når det ansøgte ikke er i modstrid med fredningens formål, jf. fredningskendelsens § 9.

Miljøstyrelsen har udtalt, at det ansøgte efter Miljøstyrelsens vurdering ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af det nærved liggende Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag eller beskadigelse/ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV.

Slots- og Kulturstyrelsen har udtalt, at der i forbindelse med en tilladelse til oprensning af de to vandhuller bør stilles krav om, at oprensningen sker med arkæologisk overvågning for at sikre, at der ikke bliver gravet i områder og lag der ikke tidligere har været forstyrret. Museum Sydøstdanmark kan kontaktes i god tid inden gravearbejdet går i gang.

Danmarks Naturfredningsforening har anført blandt andet, at der bør stilles mere præcise krav om rydning af træer/buske øst, syd og vest for vandhullerne, og ikke bare rundt om vandhullerne. Kommunen bør tage i betragtning at vandhullerne har stort potentiale til at blive gode levesteder for padder og vandinsekter, på grund af den korte afstand til Holmegaard mose med stor biodiversitet.

Da fredningsnævnet herefter finder, at tilladelse til oprensning af de to vandhuller er i overensstemmelse med fredningens formål, imødekommer nævnet ansøgningen, jf. fredningskendelsens § 9 og naturbeskyttelseslovens § 50.

På grund af de potentielle arkæologiske interesser fastsættes det som et vilkår for tilladelsen, at Museum Sydøstdanmark kontaktes, en måned før arbejdet går i gang, og at museet herefter får mulighed for at overvåge oprensningen.

Fredningsnævnet finder, at der ikke er grundlag for at stille mere præcise krav om rydning af træer/buske øst, syd og vest for vandhullerne.

Afgørelsen er truffet af formanden på fredningsnævnets vegne, jf. bekendtgørelse om forretningsorden for fredningsnævn § 10, stk. 5, uden besigtigelse og møde.

Fredningsnævnet beklager den lange sagsbehandlingstid.

Med venlig hilsen

Anders Martin Jensen
Formand for Fredningsnævnet for Sydsjælland,
Møn, Lolland og Falster

Klagevejledning ved afgørelse om dispensation:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledning på klagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Nævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.
Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenæv-net, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis
1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller

2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En tilladelse må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at en tilladelse bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster den 21. august 2020.

Anders Martin Jensen
Formand

Udskrift er sendt til:

Miljøstyrelsen
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Lokalkomiteen af Danmarks Naturfredningsforening,
Næstved Kommune
Naturstyrelsen Storstrøm att. biolog Torben Hviid
Slots- og Kulturstyrelsen att. specialkonsulent Marie Walther

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster

v/dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 99685200
Mail:
sydsjaelland@fredningsnaevn.dk

Den 1. oktober 2023

FN-SSJ- 49-2022 Ansøgning om dispensation til renovering af kuglefang/ endevold på Holmegaard Skytteforenings skydebane på matr.nr. 3a og 3b Fensmark By, Fensmark, ved Fensmark Skov inden for fredningen af Holmegård Mose.

Holmegaard Skytteforening har den 3. august 2022 ansøgt fredningsnævnet om dispensation fra Fredningen af Holmegård Mose, jf. Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009, til renovering af kuglefanget/endevolden på den 200 m lange skydebane ved Fensmark Skov. Kuglefanget og en del af skydebanen ligger inden for fredningen, således som det fremgår af oversigtskortet:

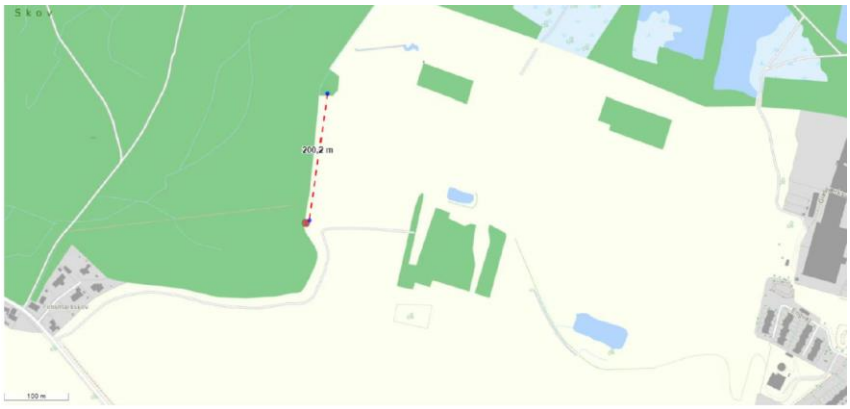

Oversigtskort. Rød markering viser placering af den hytte, skytteforeningen anvender. Langs skovbrynet skydes mod kuglefang beliggende 200 m nord herfor. Banen ligger ca. 350 m nordøst for bebyggelsen Fensmark Sko og ca. 775 m øst for Holmegaards Glasværk. Mod nord ses Holmegaards Mose.

Holmegaard Skytteforening har i forbindelse med ansøgningen oplyst, at skydebanen, herunder kuglefanget, er anlagt i 1948. Skydebanen har dog ikke været anvendt de seneste to år på grund af et myndighedskrav om renovering af kuglefanget.

Der søges nærmere om tilladelse til at udvide kuglefangets grundplan fra ca. 240 m2 til ca. 360 m^2 og forøge højden med 0,5 m, jf. nedenstående skitser:

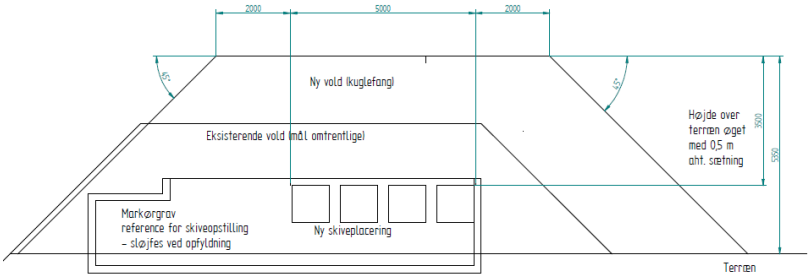

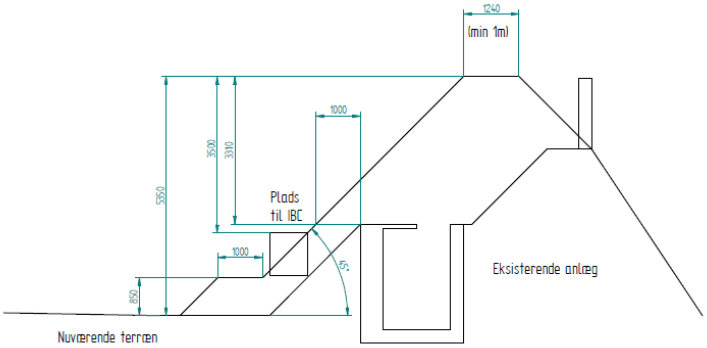

Renoveringen og udvidelsen sker ved tilførsel af ren, certificeret jord, der leveres af skytteforeningens entreprenør.

Fredningsnævnet (Sidsel Munch, Erling B. Nielsen og Anders Martin Jensen) har besigtiget anlægget den 28. september 2023. I besigtigelsen deltog repræsentanter for Holmegaard Skytteforening (kasserer Peter Bue Westh og bestyrelsesmedlem Per Lund Pedersen) og Danmarks Naturfredningsforening (Rune Larsen, formand DN Næstved).

Næstved Kommune, der ikke har haft bemærkninger til det ansøgte, har vurderet, at den ansøgte renovering af kuglefanget ikke kræver landzonetilladelse, fordi der ikke er tale om en ny aktivitet, og skydebanen ikke ændres, og under den forudsætning, at udvidelsen alene sker på grund af politiets krav til sikkerheden.

Danmarks Naturfredningsforening har udtalt sig imod ansøgningen under henvisning til, at skydebanen er til gene for offentlighedens rekreative anvendelse af området.

Slots- og Kulturstyrelsen har ikke haft indsigelser mod restaurering og vedligeholdelse af det eksisterende anlæg i forhold til de kulturhistoriske spor i området. Styrelsen lægger til grund, at der ikke skal graves i området. Styrelsen forventer, at der i forbindelse med restaureringsarbejdet i og omkring kuglefanget vil blive kørt med maskiner. Kørsel med maskiner i området frarådes, da det kan skade kulturhistoriske spor i området. Et vilkår for kørsel i området skal være, at der udlægges køreplader og køres med maskiner med et lavt dæktryk. Museum Sydøstdanmark, der er orienteret om ansøgningen, har det arkæologiske ansvar i området og kan være behjælpelig med rådgivning om valg af køreplader og valg af maskiner med lavt dæktryk.

Miljøstyrelsen har gjort opmærksom på, at det ikke fremgår, om Næstved Kommune har vurderet ansøgningens påvirkning af det nærliggende natura 2000-områdes udpegningsgrundlag samt påvirkning af bilag IV-arter.

Fredningsnævnets bemærkninger
Kuglefanget ligger i delområde C-2 inden for fredningen af Holmegård Mose, jf. Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2009. Fredningens overordnede formål er at gennemføre forpligtelserne som følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000 område og sikre en gunstig bevaringsstatur for udpegningsgrundlaget, at sikre de arkæologiske værdier under terræn og at give mulighed for videnskabelige undersøgelser.

Fredningsnævnet finder, at renoveringen og udvidelsen i den forbindelse af det eksisterende kuglefang på den i 1948 anlagte skydebane ikke er i strid med fredningens formål under forudsætning af, at der alene tilføres jord – men ikke graves – og at der i forbindelse med anlægsarbejderne (navnlig kørsel og håndtering af jord) tages hensyn til de kulturhistoriske spor/arkæologiske værdier i området.

Fredningsnævnet bemærker i den forbindelse, at udvidelsen i form af tilførsel af jord ikke kan antages at medføre forringelser for udpegningsgrundlaget for det nærliggende Natura 2000-område (N163), ligesom tilførslen af jord ikke kan antages at medføre nogen beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens bilag 3 eller ødelægge plantearter nævnt i naturbeskyttelseslovens bilag 5.

Fredningsnævnet meddeler derfor dispensation til det ansøgte, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, **på vilkår at anlægsarbejdet tilrettelægges i samarbejde med Museum Sydøstdanmark og udføres i overensstemmelse med museets anvisninger, herunder anvisninger om udlæg af køreplader og køretøjer med lavt dæktryk**.

Med venlig hilsen

Anders Martin Jensen
Formand for Fredningsnævnet for Sydsjælland,
Møn, Lolland og Falster

Klagevejledning ved afgørelse om dispensation:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledning på klagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Nævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis
1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller
2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En tilladelse må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet. Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at en tilladelse bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Udskrift er sendt til:

Ansøgeren – Holmegaard Skytteforening
Miljøstyrelsen, Haraldsgade 53, 2100 København Ø
Naturstyrelsen Storstrøm
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Lokalkomiteen af Danmarks Naturfredningsforening,
Næstved Kommune
Slots- og Kulturstyrelsen
Museum Sydøstdanmark, att.: kulturarvschef Kristoffer B. Pedersen, e-mail kbp@museerne.dk
Fredningsnævnets medlemmer

Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster

v/dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 99685200
Mail:
sydsjaelland@fredningsnaevn.dk

Den 12. marts 2024

FN-SSJ- 37-2023 Ansøgning om dispensation til gravning af grøft i Holmegaard Mose.

Fredningsnævnet meddelte den 2. juli 2020 dispensation fra fredningen af Holmegaard Mose, jf. Naturklagenævnets afgørelse af 29. april 2020 til flere anlæg inden for fredningen i forbindelse med et LIFE projekt med det formål at forbedre hydrologien i Holmegaard Mose.

Et af anlæggene var et omløb øst fra Glasværksengen med udløb i Svenskegrøften, jf. nedenstående figur:

Fig. 8 Det ansøgte omløb mod øst fra Glasværksengen forbi glasværket til udløbet mod Svenskegrøften er vist med lyseblå streg for åbne strækninger og med lyslilla streg for de rørlagte strækninger. Den eksisterende rørlægning er vist med gul streg og de nuværende grøfter med mørkeblå streg. Med orange er vist opfyldning med opgravet materiale langs det ny tracé.

Formålet med omløbet, der efter det oplyste blev etableret blandt andet ved gravning af grøfter i 2021, var at lede det minoregene vand fra det sydlige opland uden om mosen.

Naturstyrelsen har den 20. september 2023 ansøgt om dispensation til at omlægge ca. 350 m af omløbet på matr.nr. 11m Holmegaard, Holme-Olstrup, således at den eksisterende grøft parallelforskydes og erstattes af en nygravet grøft 5-10 m mod syd, jf. nedenstående figurer:

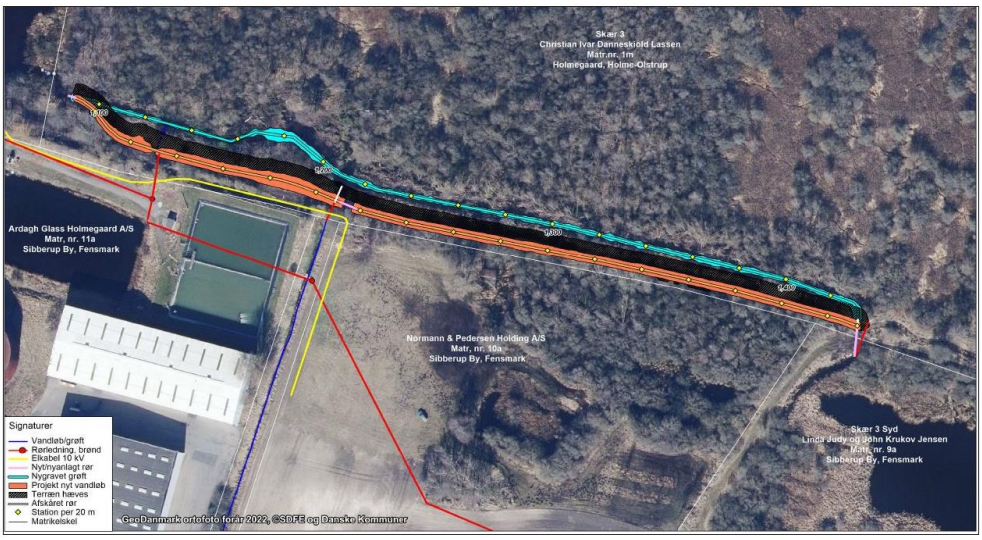

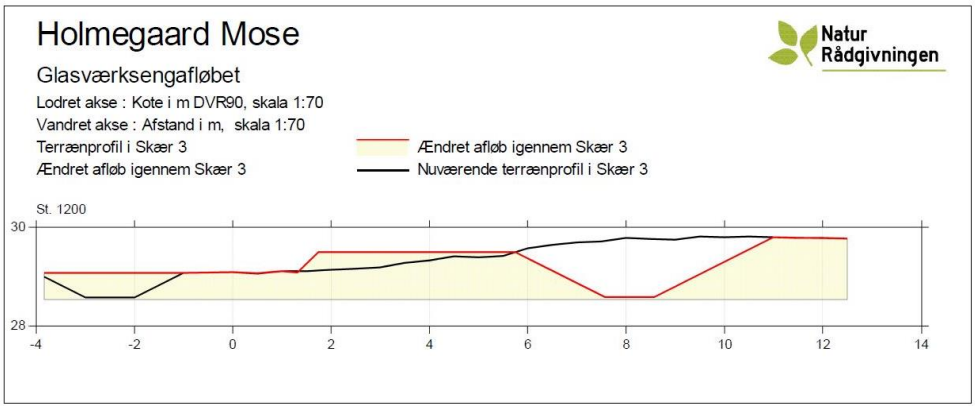

Det er i ansøgningen og i forbindelse med besigtigelsen oplyst, at baggrunden for ansøgningen om dispensation til at omlægge de ca. 350 m af omløbet/grøften er utilfredshed fra lodsejer og Næstved Kommune, fordi grøften fra 2021 ikke er i overensstemmelse med aftalen med lodsejer, lodsejers forventninger og kommunens tilladelse, jf. vandløbsloven.

Fredningsnævnet har foretaget besigtigelse den 4. marts 2023 og i den forbindelse meddelt dispensation til det ansøgte. I besigtigelsen og fredningsnævnets afgørelse har deltaget fredningsnævnets medlemmer Sidsel Munch (udpeget af Næstved Kommune), Erling Brorson Nielsen (udpeget af miljø- og fødevareministeren) og Anders Martin Jensen (formand) og Christian Danneskiold Lassen og Jens Risom for Holmegaard Gods, biolog Sofia Kølmel, biolog Maria Skov og vandløbsmedarbejder Søren Madsen, Næstved Kommune, skovridder Jane Lind og biolog Torben Hviid, Naturstyrelsen Storstrøm, og Rune Larsen formand for Danmarks Naturfredningsforening, Næstved.

Lodsejeren, Holmegaard Gods ved Christian Danneskiold Lassen har anført, at det nuværende forløb af grøften fra 2021 ikke som forudsat blev afsat efter forudgående aftale med ham, og at overløbet fra den nuværende grøft til Skær 3/Gamle Maskinskær er skadeligt for mosen.

Næstved Kommune har anført, at det nuværende forløb af grøften ikke er i overensstemmelse med kommunens tilladelse, jf. vandløbsloven, og at der kan løbe forurenet og fosforholdigt vand ind i mosen. Kommunen er indforstået med at afholde udgiften til gravning af den ny grøft.

Danmarks Naturfredningsforening har hverken udtalt sig for eller mod det ansøgte.

Slots- og Kulturstyrelsen har anført, at der som udgangspunkt ikke bør graves på grund af de store arkæologiske interesser. En dispensation bør i givet fald indeholde vilkår om arkæologiske forundersøgelser og arkæologisk overvågning efter Slots- og Kulturstyrelsens nærmere bestemmelse.

Naturstyrelsen har anført, at der ikke er afgørende forskel på det vand, der løber i grøften og vandet i øvrigt i Skær 3/Gamle Maskinskær, der er randmose og ikke indenfor en overskuelig fremtid vil udvikle sig til højmose.

Det er ikke Naturstyrelsens vurdering, at en flytning af grøften i øvrigt vil indebære negativ påvirkning af naturtyper eller arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området (nr. 163), bilag IV arter eller beskyttede arter.

Fredningsnævnets bemærkninger
Formålet med fredningen er at gennemføre forpligtelserne som følger af områdets status som Natura 2000-område og at sikre en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget for og at tilgodese og sikre de arkæologiske værdier.

For delområde B, hvor den pågældende del af grøften/omløbet ligger, gælder ifølge fredningsbestemmelser forbud mod indgreb i jordlagene (§ 3) og forbud mod terrænregulering (§ 5).

Fredningsnævnet finder, at den ansøgte forskydning af grøften ikke vil være i strid med fredningens formål på vilkår, at der foretages arkæologiske forundersøgelser før og arkæologiske overvågning under gravningen af den ny grøft efter Slots- og Kulturstyrelsens nærmere bestemmelse.

Forskydningen af grøften vil ikke være i strid med de af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 og 3, beskyttede interesser.

Fredningsnævnet meddeler derfor dispensation til det ansøgte, jf. naturbeskyttelseslovens § 50.

Det er et vilkår for dispensationen, at der foretages arkæologiske forundersøgelser før og arkæologiske overvågning under gravningen af den ny grøft efter Slots- og Kulturstyrelsens nærmere bestemmelse.

Fredningsnævnet bemærker, at der under besigtigelsen har været enighed om, at den ny grøft skal afsættes så tæt på muligt til skellet til matr.nr.ene 9a, 10a og 11a Sibberup By, Fensmark, og at repræsentanter for Holmegaard Gods, Næstved Kommune og Naturstyrelsen i den forbindelse foretager en besigtigelse.

Med venlig hilsen

Anders Martin Jensen
Formand for Fredningsnævnet for Sydsjælland, Møn, Lolland og Falster

Klagevejledning ved afgørelse om dispensation:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledning på klagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Nævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis
1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.
Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis
1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller

2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En tilladelse må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet. Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at en tilladelse bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Udskrift er sendt til:

Naturstyrelsen Storstrøm
Næstved Kommune
Miljøstyrelsen
Holmegaard Gods
Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
Lokalkomiteen af Danmarks Naturfredningsforening,
Fredningsnævnets medlemmer